

planinski

V E S T N I K

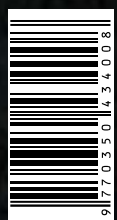
REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

113. LETO / APRIL 2008 / 3,12 EUR

4

Revija
Planinske zveze
Slovenije

**Naravna okna
v skalnem svetu Slovenije**
Intervju: *Maja Vidmar*

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA
tel: 01 585 26 30
e-mail: pohodnik@univet.si
www.pohodnik-si.com

MEINDL

Pri nakupu Meindl čevljev si lahko pomagate z naslednjo lestvico:

A

Vaestranski čevlji za prosti čas, potovanja in vsakdanjo rabo

AB

Lahtki pohodni čevlji za hojo po utrjenih poteh, ture v sredogorju in lažje trekinge

B

Klasični trekinški čevlji, primerni tudi za lažje gorniške ture

BC

Pohodniški čevlji za kopne visokogorske ture, zahtevnejši treking ip-hojo po zavarovanih plezalnih poteh.

C

Gorniški čevlji za večdnevne pohode v visokogorje in ledeniške ture

D

Vrhunski visokogorski čevlji za ekstremne razmere v kritičnih pogojih

Air Revolution 7.1

Air Revolution 3.1

Island Pro

Air Revolution 2.0

KO GRE ZARES, JE LE NAJBOLJŠE DOVOLJ DOBRO.

www.logos-trend.si

AFS EVOLUZIONE

Čevlji s tehnologijo asoframe za zimske vzpone in ledeniške ture.

AFS 8000

Vrhunski čevlji za plezanje v najbolj ekstremnih razmerah. Preciznost ob majhni teži je zasluga tehnologije asoframe. Dodatna izolacija thinsulate™ notranjega čevlja.

POWERMATIC 400GV

Tehnično dovršeni gorniški čevlji, namenjeni kopnim turam v visokogorju, hoji po zavarovanih plezalnih poteh, trekingu.

ALPINIST GV

Dovršeni univerzalni gorniški čevlji iz vodoodporna usnja z membrano goreteks.

PRODAJNA MESTA

BRIDGEDALE

Ljubljana	FABIANI [Vič, Ribji trg, Slovenska cesta, City Park] POHODNIK [BTC - hala A] HERVIS [Vič, City Park]
Kamnik	ANNAPURNA WAY FABIANI [Mercator]
Kranj	3S SPORT FABIANI [Supernova, Glavni trg]
Jesenice	HERVIS [Interspar]
Idrija	M in R, d.o.o.
Kranjska Gora	KEJŽAR
Kobarid	SPORTLAND
Nova Gorica	FABIANI SUVEL ŠPORT
Koper	FABIANI [Mercator] HERVIS [Mercator]
Novo mesto	FABIANI HERVIS

EXPEDITION SUMMIT KNEE

Zelo tople dokolenke z velikim deležem volne in izolacijo s termalnimi vlakni isofil®.

EXPEDITION SUMMIT

Zelo tople nogavice z velikim deležem volne in izolacijo s termalnimi vlakni isofil®.

bridgedale
enduring comfort

TRIGLAVSKI NARČNENI PARK
NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU
OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

PRODAJNA MESTA ASOLO

www.asolo.si

Ljubljana	ANNAPURNA WAY HERVIS [Vič, City Park] INTERSPORT [Šiška, Šubičeval]
Kamnik	POHODNIK [BTC - hala A]
Kranj	3S SPORT HERVIS INTERSPORT [Kranj 1 in 2]
Jesenice	HERVIS
Kranjska Gora	INTERSPORT
Kobarid	SPORTLAND
Idrija	M in R, d.o.o.
Ajdovščina	INTERSPORT
Nova Gorica	INTERSPORT in SUVEL
Koper	HERVIS
Novo mesto	HERVIS
Krško	HERVIS
Celje	HERVIS in MAXI ROSSI
Velenje	HERVIS
Ravne na Kor.	KO-MO
Maribor	HERVIS in INTERSPORT
Murska Sobota	HERVIS

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

108. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Slavica Tovšak

Oblikovanje in likovno urejanje: Zvone Kosovelj

Tehnično urejanje in grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5080 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR, 55 EUR za tužino, posamezna številka 3,12 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

Slika na naslovnici: Škratica skozi okno v Rjavini

Foto: Tomaž Marolt

Med idealizmom in egoizmom

Kugy ni maral z markacijami "popackanih" skal in tudi nadelanih poti ne. "Ljubiteljem gora z lončkom barve, z lopato, klini in žičnimi vrvmi sledi rada vrskajoča družina. /.../ Ne odpirajmo s kopačami, ometačami, rdečo barvo in s pivnicami!" Delajmo to z ljubečim, jasnim pogledom in s čistim, navdušenim srcem," je napisal.

O tem sem premišljevala, ko sem sopihala po markirani poti na Kališče. Poleg nje vodijo gor številne bližnjice, da je vse shojeno in pohojeno. Ali ne ubirajo nemarkiranih poti samohodci, ki imajo radi svoj mir? Tu pa po bližnjicah dirjajo (tudi) tisti, ki na vrhu zmagoslavno pogledajo na uro – nov rekord je pod streho! Saj sem vedela, kam se podajam: na oblegan cilj, kjer ni miru, kakršnega navadno uživam na stezicah, odmaknjenih od "božjih poti", torej se ne smem (?) pritoževati. Tudi drugače misleči imajo pravico – do česa? Da teptajo zelenje in drevesom stopajo na prste? Iz korenin, ki se ne morejo ubraniti podplato in pohodnih palic, raste senca, tako ljuba vsakemu planincu. Pa vsak tudi pomisli, da bi to prijaznost vračal ali ji vsaj ne zadajal bolečin? Med ljudmi se teptana ljubezen brani ali celo sprevrže v sovraštvo, drevesa pa radodarno ozelenijo vsako pomlad, čeprav obzirni do njih. Zimska pot na Kališče je tako shojena, da so je že same korenine. Tudi jaz sem se dol grede znašla na njej – ker sem prezrla kažipot (če je) proti Hudičevemu borštu. Najbrž bi bila kaka divja bližnjica manj, če bi bile markacije narisane tudi z mislijo na zimske razmere in če bi bili zemljevidi natančnejši.

V ameriških narodnih parkih nas venomer opozarjajo, naj hodimo le po označenih poteh, kajti celo v puščavi se zaradi mendranja zunaj njih dela neznanška škoda: v pesku, kjer ni videti nič omembe vrednega, živijo silno koristni organizmi in če jih pohodimo, je konec z njimi, naravno ravnovesje pa je ogroženo. Tako trkajo na vest posameznikov – idealistov in tistih, ki se bojijo strogih kazni, njihova država pa je "zadržana" do Kyotskega sporazuma, ker ne zna ali noče odločno potrkati na kosmato vest dosti drugega grešnika – pohlepnega kapitala, ki dan za dnem uničuje še vse kaj drugega kot drobene organizme, skrite v puščavskem pesku. Kolikšna dvoletnost!

Sapo mi je zaprlo Kugyjevo prostodušno poročilo, kako je za botanične namene priskrbel sto primerkov navadne potonike. Tudi ga ni nič motilo, ko je eden njegovih sodelavcev prav tako v "znanstvene" namene pripeljal cel voz rož, pa še napačnih. Se je tisti čas naravno bogastvo res še zdelo neizčrpno? Kako (pre)lahko sebi dovolimo, kar pri drugih obsojamo, prepričani, da nas opravičuje dober namen. Že leta nisem utrgala rože v naravi, čeprav "ena ni nobena" – pri planinskem narodu se ena pomnoži z mnogo! In tako sem bila kar užaljena, ko sem prebrala: "Izogibaj se kaste, ki ji veselje nad gorami cveti iz lonca z barvo! Ne hodi po njenih potih! To so pota majhnih in revnih ljudi." To je sicer namenjeno nezmernim markacistom, a na žulj je stopil tudi meni, ki hodim po označenih poteh, da ne bi zašla in da ne bi delala škode. Seveda, on markacij niti ni potreboval, ker je imel dar za iskanje poti in prehodov, večinoma pa tudi odlične vodnike.

Tako je šlo, dokler so hribolazili le izbrani. A kakor so v Kugyjevih očeh urejene planinske poti žalile naravo, jo v času množičnega planinstva lahko pomagajo reševati, kajti lomastenje vseh potih in ceste, ki sekajo rane čedalje više, vodijo k večjemu res v majhnost in revščino. Idealizma nam bo sicer vedno treba, a od "sonaravnosti" za vsako ceno me včasih boljijo noge, saj me markacije zmeraj večkrat odpeljejo na cesto, celo asfaltno. Med pretiranim idealizmom in egoizmom pa je prostor za srečo nas "navdušenih src", ki sta nam obe skrajnosti tuji. Upam, da (še) imamo večino.

Mojca Luštrek

Vsebine vseh Planinskih
vestnikov od leta 1895 do
danes na www.pvkazalo.si

TEMA MESECA 4-15

Pogled skozi goro

Marjan Bradeško

Naravna okna v naših gorah

Borut Mencinger

Okno

Iztok Snoj

Ko gamsi odkrivajo prehode

Vladimir Habjan

PLANINSTVO 16-36

Gremo v hribe!

Jože Četina

**Utrip poznozimskega jutra
na Ljubljanskem gradu**

Miha Bokal

Dolomitska trilogija

Marjeta Štrukelj

**Preikestolen - največja
evropska prižnica**

Andreja Tomšič

Bralci želite praktične informacije

rezultati ankete

Planinski kos

Lado Brišar

**Kolesarska pandorina
skrinjica je odprta**

Miro Štebe

INTERVJU 37-41

Ooo, plezanje, plezanje ... (Maja Vidmar)

Katja Podergajs

NA TURO 42-59

Na smučeh od Vogla do Komne

Breda Pirc

Vogel - Komna

Andrej Stritar

Bela pravljica nad belim nebom

Mojca Stritar

Smučarski Schneeberg

Arnold Lesnik

Lep izlet z malo strahu

Cvetka Berginc

GALERIJA 60-61

Kum - zasavska zimska pravljica

Tomaž Kumer

ALPINIZEM 62-73

Patagonija malo drugače

Tone Golnar

Neke jeseni v Yosemiteh

Jurij Hladnik

Od Kočne do Ojstrice

Janez Toni

NAŠA SMER 74-76

Hudičev žleb v Prisojniku

Iztok Rutar

NOVICE IZ VERTIKALE 77

PISMA BRALCEV 79

LITERATURA 80

NOVICE IN OBVESTILA 82

Kako poznamo naše gore? 96

Pogled skozi goro

Naravna okna v skalnem svetu Slovenije

✍ Marjan Bradeško

”Gremo na Zjalo peč!” Tako se je glasilo povabilo prijatelja, ko sem bil kot otrok končno dovolj velik, da sem se smel povzpeti na skalni pomol nad Prapročami, svojo rojstno vasjo. Ne le da je bila pečina silno razgledna in zračna, bila je tudi prevotljena in skozi jo si lahko zlezl

cih, do znane Otlice nad Ajdovščino; če se spustimo proti morju, bomo našli okno tudi v stenah Velikega Badina nad Sočergo. Obstaja pa kar nekaj precej težje dostopnih biserov, skritih včasih v stranskih grebenih, sredi sten, pa tudi v gozdnatem hribovitem svetu. Nekateri so do-

po kolenih. Imenitno! Takšno je bilo moje prvo srečanje z ”gorskim oknom”, četudi je bilo tisto vse skupaj le bolj majhna lina. Sem si pa najbolj zapomnil to, da je s senčne, z borovci zaraščene strani, luknja ”izstopila” na sončna južna pobočja (danes tudi že zaraščena z drevjem).

Kaj je na oni strani gore?

Ko se neučakano vzpenjamo v bok gore, seveda z nestrpnostjo pričakujemo, kaj se nam bo ponudilo onkraj grebena. A do vrha je še kar daleč in zvedavost je velika. V takih trenutkih kot naročeno pride prav gorsko okno, ki nam skozi odprtino pokaže, kaj je na oni strani gore. In naš gorski svet premore kar lepo število takih odprtin: od tistih najbolj slavnih, kot sta Prisojnikovi okni v Julij-

segljivi le alpinistom. Vedno, ko se znajdemo v podbojih skalnih oken, nam ponujajo razgled, nekje globoko pod njimi leže doline, vasice, sončna pobočja. Najlepša so tista okna, ki nas iz senčnih severnih plati povedejo na osončeno južno stran gore. Vsakdo, ki se je povzpел po jeseniški (Kopiščarjevi) poti skozi Prednje Prisojnikovo okno, ve, kaj to pomeni. Iz hladne sence stopiš na tople skale, orumenele trave le še povečajo prijetno počutje. Po Soški dolini veter prinaša pridih Sredozemlja in četudi je do vrha gore še daleč, je prav ta prehod nekaj, kar ti da novega poleta. Tako okno lahko pomeni celo rešitev. Ko je prijatelja Milana nekoč zaradi vremenske spremembe pod oknom gora na vsak način hotela vklekniti v led, se je z zadnjimi močmi privlekel skozenj in bil rešen, saj so

bile južne plati le mokre, led se tam še ni uspel narediti. Še zdaj se spominjam fotografije, ko jo posnel samega sebe ("Če me mama ne bi več videla ...") – prestrašene oči, zaledenel obraz, sivina. Lahko si predstavljam, kaj mu je okno pomenilo v tistih usodnih trenutkih, bilo je okno v življenje. Pravzaprav vsa gorska okna dihajo življenje, kajti ponujajo odprtost, širjave. Odpirajo poglede tam, kjer bi sicer bila le skala, konec koncev pa ponujajo tudi imenitne prehode.

Skozno ali mimo

Tudi "skozno" gremo, seveda, skozi mnoga okna in odprtine vodijo poti. Pravo Skozno, tako se imenuje velika luknja, pa je v robu Trnovskega gozda južno od vasi Trnovo nad Lijakom. Skozno je znano tudi po tem, da se

obok nadaljuje kvišku. Če še malo kolovratimo naokoli, vidimo, da so okna tudi v skritih soteskah. Iz Pokljuške soteske se skozi Pokljuško luknjo, prav mogočno skupino "oken", izvijemo na lepe sončne travnike planine Pokljuke. In če gremo na Ajdovsko – ko po pregreti južni strani lezemo proti Otlici, pomeni prehod skozi luknjo končno umiritev –, znajdemo se na ravni planoti Gore, kjer zna biti, da začutimo tudi burjo, ki mrzlo odteka iz obsežnih gozdov čez rob proti dolini.

Najlepši pa so prehodi skozi okna, ki se sprva sploh ne zdijo možni, ali tam, kjer nanje niti ne računaš, kot je denimo prehod iz Kota v Krmo visoko nad dolino na poti PP v Luknji peči. Tudi znano Prestreljenikovo okno ni od muh. S prijateljem sva nekoč stala v njem in opazovala ves prostrani svet na italijanski strani, ki sva ga prejšnji

je po pripovedovanju od tam med prvo svetovno vojno razgledoval po goriškem bojišču sam general Borojević. In če okna nudijo tako imenitne prehode, pogledjmo, kje se pride "skozne" in kam. Skozi obe Prisojnikovi okni vodi pot s severne na južno stran, iz strmih prepadnih sten na nekoliko bolj umirjeno južno pobočje – četudi pri Zadnjem Prisojnikovem oknu ni več tako, zadnji podor pred leti je namreč tudi pot na Mlinarico naredil za hudo zračno. Če se spustimo nekoliko nižje, imeniten prehod ponuja tudi okno v Stegovniku, ko se z vrha spuščamo proti vrhovoma Javornika. Namesto da bi pot rinila navzdol ob skalni ostrogi, se preprosto prebije skozno. Podobno je z okni v zahodnem grebenu Olševe – pot z Remšenika se "spravi" skozi spodnje okno in čez njegov

dan dodobra premerila. Preko Prevale sva se tja tudi nameravala vrniti, toda Prestreljenik je prav neustavljivo vabil. A po označeni poti je seveda treba precej daleč dol, do postaje žičnice, nato pa znova navzgor. Toda skozi okno vodi ozka polička v steno na senčni strani. Seveda je prehod le za tiste, ki so vajeni sveta vsaj druge težavnostne stopnje in tudi po odprti steni do vrha je stvar čisto resen vzpon. Pot pa je bila tako kratka, da sva po povratku še dolgo sedela v oknu, malicala in mežikala v soncu, ki je počasi drselo po dopoldanskem nebu na sončni strani Alp.

Nekatera okna so tudi ob poti, skoznje prehoda ni, saj je na drugi strani prepad ali strmo pobočje. Ko se vzpenjamo proti Rjavini, nas v sedlu med obema vrhovoma

lepo okroglo okno spomni, od kod smo prišli. Pogled preko strme stene odplava tja dol v pobočja nad Kotom. Le redko je na tisti strani kaj drugega kot senca. Podobno je ob poti čez Križ, ko se vzpenjamo na Rinke – okence nam pokaže obsežna hladna melišča pod stenami Rink in Skute, kjer je nedavno še ležal ledenik. Pa pojdemo še na povsem drug konec naš dežele, nad dolino Kolpe. Kuzeljsko okno odpre pogled na rdeče strehe vasice v dolini, iz katere se lesketajo vode Kolpe. Pravo olajšanje, saj se iz mračnih gozdov "medvedjega" sveta nenadoma pokaže prijetna, sončna pokrajina.

Nekatera od gorskih oken, ki so tudi znana, uhojene poti le malo "zgrešijo", denimo okno v južni steni Škr-latice, okno v Rži, v stranskem grebenu Triglava ... Poznavalci jih najdejo oziroma vedo, s katerih mest jih je mogoče ugledati, niso pa tako velika in ugledna kot denimo Prisojnikovo ali Prestreljenikovo.

Daleč in skrita

Četudi ne največja in najbolj na očeh, pa so mnoga okna, ki so daleč od označenih poti, a so vendarle vredna omembe, še več, nekaterim gornikom ostanejo za vedno pri srcu. "Brezpotnike", ki se skozi romantični Repov kot povzpnejo na Srebrno sedlo, v zadnjih skalah Zeleniških špic na desni pričaka prav lepo oblikovana velika lina, nekakšen kamniti obok, do bližnjega kopastega vrha nad njim pa je le še nekaj korakov. In če gremo še bolj na savinjsko stran – pot do Matkovega okna v grebenu med Logarsko dolino in Matkovim kotom skozi samotno Zabrložnico je tiha, stran od vsakdanjega vrveža. Ne vzpne se na noben vrh, a vzpne se na greben, vzpne se do okna.

V Julijskih Alpah ljubiteljem zračnih grebenov gotovo pomeni pot mimo okna v grebenu Dovški Križ–Škrnatarica enega od tistih doživetij, ki vedno znova mikajo. Če zaradi prelestne grebenske poti visoko nad vsem. Če zaidemo v odmaknjena trentska pobočja, naletimo na okno v Zadnjem Pelcu, med obema vrhovoma. Na mestu, kjer se odcepi greben Grive, se sredi zelenih travnih strmali pojavi tako nenadoma, da kar ostrmiš. In sediš tam sredi ničesar, opazuješ skalni obok, preko katerega bi mogoče lahko zlezal na severni vrh, in srce poje, dan je lep, narava mogočna, velike ptice nemo jadrajo nad globinami. Pa v Krnskem pogorju okno v Škofiču, v krajih, še danes zaznamovanih z usodnimi dnevi soške fronte. Je med vojno komu rešilo življenje?

V sredogorju je zaradi kamnite narave naše dežele oken še kar nekaj. V Zasavju, v skalnih izrastkih strmih sten, pa v kraškem svetu jugozahodne Slovenije. Eno od takih, ki me vedno razveseli, je visoko v skalnem grebenu Majskega vrha nad Stranami v pogorju Nanosa. Nobena pot ne vodi do njega in četudi na Primorskem, je tisti svet

tako gorski, da bolj ne more biti. Ko tako gledaš skozi okno, nekje v globini nad cerkvico sv. Brikcija jadrajo krokarji, celo orel se pojavi, v strmih pobočjih se pasejo gamsi, kjer pa je le malo zemlje, cveto potonike in perunike – edini znak, da smo blizu morja.

So pa tudi okna, do katerih pridejo le alpinisti. Hornovo okno v Jalovcu je že eno takih. In okno v osrednjem Triglavskem steburu pa tisto v stranskem grebenu Trentskega Pelca. Mojstri vertikale bi jih gotovo znali naštetih še precej.

Na krilih domišljije

Geologi in raziskovalci naravne dediščine bodo znali lepo pojasniti, kako so nastala vsa ta okna po naši deželi, kaj sploh so okna, mostovi, preduhi in kar je še takih naravnih pojavov. Mnogo bolj zanimive pa so ljudske zgodbe, polne domišljije. Otlico je naredil kar sam Hudič, ko se je z rogom zaletel v skale. Menda je neko ukradeno robo tovoril iz doline pa se je spotaknil. Za Prestreljenik je slišati nekaj o streljanju, četudi ena od legend denimo pravi, da je Noe ob vesoljnem potopu moral nekam privezati barko in je naredil luknjo v greben. Podobne zgodbe se porajajo, kjerkoli je narava ustvarila podobe, ki niso povsem vsakdanje. Tudi sami si lahko na krilih domišljije, sedeč visoko na grebenu v skalnem oknu, skozi katerega vleče topel vetrič, povemo svojo zgodbo. In se predvsem razveselimo pogleda na drugo stran, kajti človekova zvedavost je velika. Mar ne hodimo ure in ure navzgor samo zato, da bomo videli dlje, širše, na ono stran? Da nam bodo prostranstva prinesla svobodo, tisto prostost, ki jo v duši začuti gornik, ki se pod modrim nebom zazre tja preko doline? Kar skozi goro, kjer je greben prevotljen. ●

Fotografije na prejšnjih straneh:

Okno v Grintovcu 📷 Alenka Mihorič

Okno v Luknji peči 📷 Peter Strgar

Prednje okno v Prisojniku 📷 Iskra Jovanović

Stegovnik 📷 Jurij Senegačnik

Okno v Rjavini 📷 Tomaž Marolt

Otliško okno 📷 Oton Naglost

Naravna okna v naših gorah

Pogovor s prof. dr. Jurijem Kunaverjem

✍ Borut Mencinger

prof. dr. J. Kunaver

Ni ga gornika, ki bi med plezanjem skozi Prisojnikovo Prednje okno ostal ravnodušen. Nekateri mu posvetijo veliko pozornosti in občudovanja že v dolini, ko se ustavljajo na tistih točkah ob vršiški cesti, s katerih se znamenito okno najlepše vidi. Drugi si ga želijo ogledati od blizu in po najkrajši možni poti. Zato se poženejo po južnih pobočjih na trentarski strani Prisojnika, dokler pod njimi ne zazija velikansko žrelo Prednjega okna. Fotografski motivi in veličastni pogledi, ki segajo tja do Kranjske gore, so brezmejni in zadržijo tam vsakega pohodnika. Hkrati pa se po klinih iz temnega in prepihanega žrela kobacajo tisti najbolj športni obiskovalci Prisojnika. Ti so se lotili velike gore po priljubljeni Jeseniški poti in tako preplezali, pretipali in prehodili Okno skoraj po vsej dolžini in višini.

Če ste za vzpon na Prisojnik izbrali pravi dan – to je lepo, stanovitno vreme –, si vsekakor vzemite čas in podoživite še povsem sveže vtise z naporenega vzpona. Gotovo vam bo ostal v spominu hlad severne stene v Oknu, pa tudi plapolajoči južni vetrič na grebenu, ki ga kot blagodejen vzgornik dviga toplo, slepeče sonce prav z dna Trente.

Kje so okna?

Če boste začeli premišljevat, ali je v naših Alpah še kaj podobnega, ne boste prišli daleč: Prisojnikovo Prednje okno je zagotovo enkratno. Kaj pa druga okna? Koliko jih sploh je v naših gorah? Če boste skušali odgovoriti na to vprašanje, tudi ne boste prišli daleč. Če ste kdaj prečili Prisojnik po Jubilejni poti, ste spoznali Zadnje okno; meni je ostalo v spominu, ko sem prišel do njega, kot da bi stopal v katedralo. Če ste kdaj hodili ali smučali

Okno v grebenu Vrbanovih špic, v ozadju Cmir

✉ Miha Pavšek

Kaninu, ste videli Okno v Prestreljeniku; če ste bili na Rjavini, niste mogli zgrešiti veliko manjšega okna od prvih treh. Že precej bolj redki gorniki, ki so prehodili oziroma preplezali Gorniško pot PP, poznajo ključni prehod skozi okno v Luknja peči. In potem smo že kar pri koncu: naštevanje gorskih oken lahko nadaljujemo le še ob pomoči krajevnih poznavalcev in posameznih specialistov.

Vsa opisana doživetja in vtisi ter poznejši razmisleki so že večkrat privedli uredništvo PV do ideje, da bi popisali vsa okna v slovenskih Alpah. Tak popis bi obsegal lokacijo okna z opisom dostopa in obvezno fotografijo, ki bi jasno prikazala razmerja velikosti (proporce), tako da ob oknu sedi ali stoji človek ali da so ob njem deli gorniške opreme, npr. cepin, pohodne palice, čelada ipd.

Za začetni izziv uporabimo podatek iz Triglavskega narodnega parka, v katerem so pred leti naštel približno 60 oken. Iz nekega drugega, povsem neuradnega vira pa sem izvedel, da je bilo v naših gorah naštetih kar 193 oken. Razlika med omenjenima številoma, torej 60 in 193, nam da misliti. Vsiljuje se nam vprašanje, kaj so sploh naravna okna – skratka, ne moremo brez definicije. Če mozgamo še naprej: v kakšni kamenini srečujemo okna; ali je v vsakem primeru jasno, ali gledamo naravno okno ali vrata, skalni most ali obok, spodmol ali navadno duplino? Dovolj vprašanj za strokovnjaka. Izbira ni bila težka. Spomnil sem se na upokojenega univ. prof. dr. Jurija Kunaverja, člana znamenite družine Pavla Kunaverja, človeka, ki drži besedo, ko je treba oddati besedilo, in je hkrati priznan strokovnjak s področja geomorfologije, zlasti slovenskega alpskega sveta. Spoštovani profesor je prav iz te tematike opravil doktorat znanosti na oddelku za geografijo Univerze v Ljubljani.

Kunaverja je domislica o popisu gorskih oziroma naravnih oken navdušila. V hipu je natresel še nekaj predlogov o drugih zanimivih pojavnih oblikah v našem gorskem svetu. Dejal je še, da je pametno ostati v okviru slovenskih Alp. Če bi se namreč spustili še na slovenski Kras, bi si nakopali prezahtevno nalogo zaradi velikega bogastva reliefnih oblik, po katerih naš Kras slovi po vsem svetu.

Naših Alp tudi ni težko razmejiti od preostale Slovenije; pri tem nam precej pomagajo državne meje z Avstrijo in Italijo ter rečne doline, ki jasno ločijo glavni alpski lok od predgorja: npr. Soča, Bača, Sora, Sava, Savinja. Ko bi se ta tema izpela, bi se morda lotili vrat v naših gorah ali česa podobnega.

Prestreljenik z oknom

Tomaz Marolt

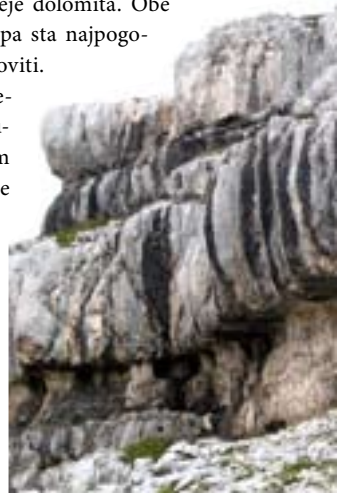
Čenjenemu profesorju sem zastavil preprosto vprašanje, ki terja strokoven odgovor.

Borut Mencinger: »*Kako nastane naravno okno v gorah?*«

Jurij Kunaver: Za nastanek naravnega ali gorskega okna je potrebnih nekaj pogojev, trije pa so ključni. Prvi pogoj za nastanek naravnega okna je, da je greben ozek oziroma, da je stena tenka, to pa je navadno le v vrhnjem delu grebena. Le v tanki steni lahko tako ali drugače pride do preboja. Zato je velika večina naših gorskih oken tik pod vrhom grebena. Toda ozek greben še ni dovolj za ta pojav, ker bi bil sicer pogostejši.

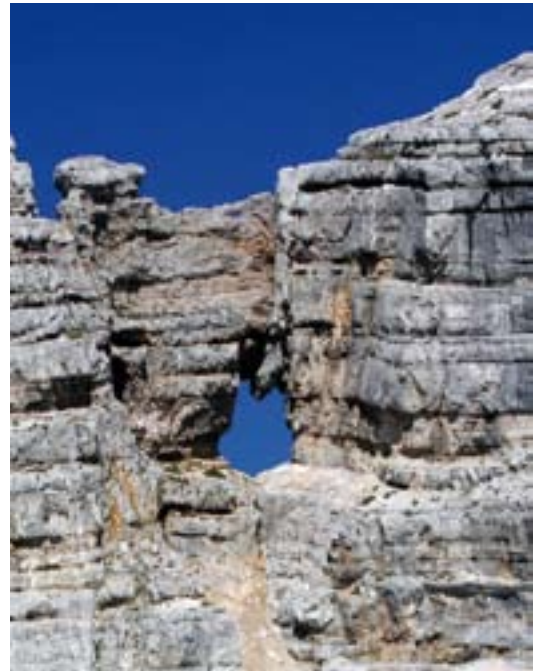
Za okna morata biti dana najmanj še eden ali dva pogoja. Predvsem ni vseeno, iz kakšnih kamnin so zgrajene gore. Ali so na primer magmatske, to pomeni, da jih gradi granit, ali so zgrajene iz metamorfnih kamnin, se pravi iz nekoliko manj odpornih, a starih, pogosto skrilavih, ali pa je kamnina že po nastanku plastovita, to je sedimentna. Tu pa tiči odgovor na vprašanje, kajti naše najvišje gore, kot je znano, so v glavnem zgrajene iz različnih vrst apnenca, redkeje dolomita. Obe kamnini, še posebno apnenec, pa sta najpogosteje plastoviti ali bolje, skladoviti.

Posamezne plasti ali sklade prekinjajo presledki, ki jih imenujemo lezike. Brez lezik bi se nam zdela kamnina homogena, kot je na primer granit. Nasprotno pa so apnenčaste in dolomitne kamnine naših Alp po veliki večini skladnate; to je najlepše vidno v naših stenah.

Lezike so torej presledki, ki jih tudi od daleč pogosto opazimo kot podolgovate, zaradi vlage in mahov temnejše vdrtine med dvema plastema ali skladoma. Ponekod so lahko take vdrtine kar globoke in so ob njih nastali pravi spodmoli, kot bomo videli na Prestreljeniku. A prav tu tiči eden izmed odgovorov, zakaj je ob lezikah kamnina manj odporna in se kruši tudi mehanično. Geologi so namreč ugotovili, da je kamnina na stiku dveh apnenčastih plasti pogosto bolj dolomitna. Z drugimi besedami, apnenec, ki je navadno na površju občutljiv za kemijsko delovanje vode, je na stiku dveh plasti bolj dolomitiziran oziroma ima primesi magnezija. To pa povzroča, da je taka kamnina bolj občutljiva za zmrzal. Zato so navadno lezike v apnenčastih skladih kraji, na katerih se prenikajoča voda nekoliko zaustavlja, zmrzuje in razganja kamnino. Ob planinski poti med Prestreljeniškimimi podi in vrhom Kanina, torej tudi v območju Prestreljeniškega okna, so veliki spodmoli, ki nastajajo tako zaradi dolomitiziranosti lezik kot zaradi navzočnosti vode; ti primeri so med najlepšimi pri nas. In še ena značilnost je tam: plasti apnenca so od vrha grebena nagnjene na južno, slovensko stran. Nagnjenost plasti – to je tretji pogoj – pa ravno omogoča dotok vode po mejni plasti med apnenčastima plastema in s tem pospešuje preperevanje tanke plasti ob leziki. S tem pa so izpolnjeni vsi trije pglavitni pogoji za nastanek naravnih ali gorskih oken. Na sliki je videti, kako je zaradi zmrzali kamnina vzdolž lezike razpokana v obliki tankih ploščatih lusk. Teh na površju ni mogoče videti, ker so skrite v spodmolih.

Če je zaradi omenjenih pogojev lahko nastalo Prestreljeniško okno, ni razloga, da ne bi mogli podobno razlagati še marsikaterega drugega našega gorskega okna. Tudi v mejnem grebenu med Prestreljenikom in Visokim Kaninom so podobne razmere kot marsikje drugod pri nas. Z visokih vrhov ali grebenov se stene spuščajo le na eno stran, medtem ko je drugo pobočje položnejše. Gorski greben ali vrh, na katerem lahko iščemo gorska

Prelom nad Prestreljenikovim oknom

Tomaž Marolt

okna, mora biti zgrajen iz nagnjenih skladov; to pomeni, da je na eni strani skladno, na drugi pa neskladno pobočje. Voda se v tem primeru lahko pretaka po nagnjenih stikih med plastmi ali lezikah in pri tem počasi širi prostor.«

Borut Mencinger: »Katero izmed gorskih oken v slovenskih Alpah pa bi lahko obravnavali kot šolski primer tega pojava?«

Jurij Kunaver: »Med najbolj znanimi okni pri nas je Prestreljeniško okno na Prestreljeniških podih, ki je nastalo v znižanem grebenu med Prestreljenikom in Hudim Vrščem.

Po zaslugi kaninske žičnice je tudi lahko dostopno. Najprej hodimo po skoraj ravnih Prestreljeniških podih, nato pa planinska steza, namenjena predvsem na vrh Visokega Kanina, krene navkreber. Pot je v tem delu speljana najprej po manjših skalnatih laštih, nato pa navzgor po melišču na podnožju Prestreljenika. Melišče se nadaljuje tudi navzdol, in sicer v globoko zarezo Velikega grabna, ledeniške doline, v katero je speljana ena izmed kaninskih smučarskih prog. Veliki graben je bil morda nekoč dolinska zareza, ki jo je izdoblja površinska voda, a današnja podoba te visoko ležeče doline vsekakor kaže močno ledeniško preoblikovanost.

Od kod torej gorsko okno v ozkem mejnem grebenu zraven Prestreljenika? Dejstvo, da sega melišče prav pod okno, je dovolj zgovoren dokaz, ki marsikaj pove

Apnenčaste in dolomitne kamnine naših Alp so po veliki večini skladnate; to je najlepše vidno v naših stenah.

Jurij Kunaver

o naravi tamkajšnjih skalnatih sten. Sosednja mogočna skalna gmota Prestreljenika se proti oknu močno zniža in zato so tudi meliščna pobočja pod oknom položnejša kot pa strma stopničasta južna stena Prestreljenika. Obsežna melišča v tem delu Prestreljeniških podov lahko razložimo kot posledico močnega razpadanja stopničaste skalne stene v vrhnjem delu. Za razumevanje nastanka melišč in tudi samega okna se je pomembno zavedati, da so plasti dachsteinskega apnenca v celotnem mejnem grebenu med Prestreljenikom in Visokim Kaninom nagnjene proti jugu, in to za pribl. 25°.

Na južni strani so zato stene in pobočja vendarle položnejši kot na severni, povsem prepadni strani tega grebena. V tem pogledu sta prva in druga stran mejnega grebena zelo različni, kajti slovenska stran je bistveno položnejša od italijanske. To pa je zlasti v naših gorah, ki jih najpogosteje sestavljajo pretežno debeloskladoviti apnenci, zelo pogost pojav. Kjer so torej skladi nagnjeni navznoter, stran od pobočja, so ta navadno strma ali celo prepadna. Zato takim pobočjem, ki niso skladna z geološko zgradbo, rečemo, da so neskladna. Nasprotno pa ima druga stran gore, na kateri je nagnjenost skladov bolj ali manj vzporedna z nagibom pobočja, značaj skladnega pobočja. To ni samo na Kaninu, ampak povsod pri nas, kjer najdemo stene, tudi na severni triglavski steni.

Od kod torej gorsko okno v ozkem mejnem grebenu poleg Prestreljenika? Za nastanek gorskega okna sta poleg kamninske skladovitosti navadno potrebna še dva pogoja. Gorski greben mora biti zgrajen iz nagnjenih skladov, to pomeni, da je na eni strani skladno, na drugi pa neskladno pobočje. Voda se v tem primeru lahko pretaka po nagnjenih stikih med plastmi ali lezikah in pri tem počasi širi prostor. Drugi in tretji pogoj smo razložili že v uvodu. Ponekod pa se pojavi še četrti pogoj, ki je dobro viden na sliki. Prav po sredini okna namreč poteka prelom, ki je viden v njegovem zgornjem delu. Ta sega vse do vrha grebena in je še posebno dobro opazen, ker je razpoka zapolnjena z nekim drugim gradivom, najbrž z brečo, sprimkom iz oglatih kamninskih kosov. Ta breča je posledica premikanja vzdolž preloma in kršenja trdne skale. Vsi navedeni pogoji so zadostovali ne samo za nastanek okna, ampak tudi za še močnejše razpadanje kamnine, to se pozna tudi v močno znižanem grebenu in v velikem melišču pod oknom. Lahko bi tudi sklepali, da sta ne samo okno, ampak tudi že prej omenjena ledeniška dolina delno posledica preloma, ki je še bolj pospešil nastanek okna.«

Gospod profesor, najlepše se vam zahvaljujem za zanimivo strokovno razlago. ◉

Okno

Četrtekova zgodba

✍ in 📷 Iztok Snoj

Povodni mož

Zanimiva številka dneva, 9. 8. 07, in četrtek, skorajda simetrično ime tedna. Ali name vplivajo nekatere številke, kot na primer trinajstica? Tu in tam sem na ta dan pazljivejši. Ne samo občasno, pozoren bi lahko bil vsakokrat! Stemni se. V zgodnjem popoldnevu pisarno osvetlimo z lučmi. »Adijo, grem.« »Pa ne v gore?« »Četrtek je, kam pa?!« »Kako? Napovedan je dež!« »Kakšen dež? Za popoldan so napovedali razjasnitve.« »Si pogledal skozi okno, kakšno je zunaj?« Odidem brez besed. Prepričano zapeljem v rondo. Črnjava čepi točno za Šmarno goro. Deželo pregrinja teman plašč in napoveduje prihod *povodnega moža*. Svetla odprtina v oblakih za Kočno me napelje k vožnji skozi Vodice. Do Brnika postane nebo enotno mrakobno. Po prednjem oknu avtomobila začne teči potok iz zraka.

Tik tak odločitev za *Prisank*

Kam, ugibam sedeč togo za vodno zaveso. Kdaj verjeti vremenski napovedi in kdaj ne? Kako na splošno vedeti, katere informacije so točne in katere zavajajoče? Počasi začnem izgovarjati imena vrhov in krajev. Ob Kranjski Gori začutim notranji nasmeh. Mala Pišnica? Velika? Ni ponovitve odziva. Mala Mojstrovka? Spet nič. Nad Vitrancem je nebo posvetljeno, iz zraka spran smrad, cestni vrvež umirjen in okoliške gore izpraznjene. Jasno, da sem na Vršiču zadovoljen z modrino neba nad pristnim *Prisankom*! Danes ga imenujem kar po domače, celo rahlo ljubkovalno. Gora stoji dokaj mogočno, konkretno. To ni Prisank iz *risank*.

Lahkotnost v okolici

Do vstopa v steno je tudi kratek sestop. Hitrost se na prvih klinih iz nog preseli v utrip srca. V nasprotju z lansko jesenjo zlahka sledim poti. Tenki vlakci kapelj se med lahnim pocejanjem s stene lesketajo v soncu. Goro obletijo novorojene meglice. Lahkotno se dvigajo kvišku. Po malem jih bom ves čas opazoval in občudoval. In hkrati pazil, ali se bodo začele zbirati v

večje skupine. Smejem se, kako sem se v tej steni vrtel v krogih jeseni in opazil vse drugo razen markacij. Žvižg mladega kozoroga. Koliko je ta hip v gorah gorskih živali in koliko je v stenah ljudi? Lahkotno skoči s skale, naredi nekaj hitrih skokov po grušču in se ustavi. Gledava se. Živali vedó – v hitrosti je varnost. Močne sile se lahko ubraniš le z veliko hitrostjo in spretnostjo. V negotovem vremenskem kotličku je znanje hitrega sestopa lahko odločilno. Kot za vsako drugo spretnost je tudi za to potrebna vaja.

Energija okolice okna

Okoli skal stopim pod veliko ovalno odprtino v gori. Imam dober občutek hitrosti. Kót kazalcev na uri kaže drugače! Se ob močnem vživetju v naravo čas porablja hitreje? Nenavaden občutek je med lazenjem po skalovju nad oknom. Kot bi sila, ki je okno storila, bila tu še prisotna. Na tem delu gore se čuti drugače. Zapustim pot in zlezem na oster greben. Poskušam priti iznad te *posebnosti* v gori. Globina pod prsti nog naredi izjemen vtis. Čutim se osvobojenega, razvezanega s strahom prepada. Kdaj in kdo je vcepil vame *program negotovosti*, da na podobnih mestih občasno ne zaupam vase? Nekaterim so v program *strah pred višino* dodali celo vrtočlavico. Čvrsti podobi Jalovca obrnem hrbet. Užitek so koraki na visoki meji med dvema deželama. Zlahka zlezem do markacij in spoznam – tudi gori povsem zaupam. Sama od sebe se mi ne bo spodmaknila spod nog.

Energija višin

Višave imajo svojo moč, energijo. Alpinistov ne vlečejo le uspehi, vzponi na najvišje vrhove. Višja je gora, večji potencial energije ima. Mogočnejša je, več energije ima uskladiščene v sebi. Imeti pod seboj tak krepak zalogaj energije je poseben občutek. Svetloba sije od vsepovsod, po malem celo iz belih kamnitih tal. Na sprehodu po dolgem grebenu se počutim lažjega, nič utesnjenega. Prijem za prijemom izginja vpliv gore, hkrati se povečuje moč zraka oziroma praznega prostora. Nisem več sam. Okolica gore je polna svetlih oblakov. Nebo na drugi strani gore je izgubilo vedrost. Katera moč (energija) višin tako zlahka iz dolin vleče uparjeno vodo?

Prehrana

Pred izletom jem za malico največkrat testenine z omako. Vrsta hrane je pomembna. Pavle kljub svojim letom še vedno izvede izjemen dosežek. Sam pravi, da mu koristi skrbno izbrana hrana. Tisto, kar nekateri športniki jedo med tekmovanji, ni več prehrana. Samo še gorivo, lahko tudi sintetično. Za izboljšanje izgorevanja specialno *začinjeno*. Je izbira hrane pomembna

tudi za moje izlete? Vpliva na intenzivnost vživetja v naravo? Za malico sem danes pojedel prgišče paradiznikovih semen, zraslih v slastnem mesu okroglih in rdečih sadežev. Politih z dobrim oljčnim oljem, da je imel kruh kaj popivnati in pomazati. Kako zrno dobre naravne soli se ni imelo časa stopiti. Elektroliti so zagotovili dodatno prevodnost krvi, povečali električno napetost v glavi ... (*strele tam notri ne bi smele sekati*).

V družbi oblakov

Za manjšimi oblaki hitim proti vrhu. Spogledam se z večjim pajčolanom meglic, ki olepšuje videz Vršiča. Pred zadnjim vzponom ugibam: bom danes edini vpisan v knjigo? V odgovor se z druge strani gore zasliši kratek ropot groma. Le nekaj minut potrebujem do najvišje točke. Zanima me tudi dogajanje na drugi strani gore. Vrh. Ničesar ni videti. Niti hipa nočem čakati, takoj želim dol. Glede na razmere najverjetneje po južnem pobočju.

Odločitev pustim za drugi odcep. Nižje se spomnim: ne bom edini vpisan v knjigo, ker sploh nisem vpisan! Oblaki, ki so v gorah velikokrat, se nikoli ne vpišejo. Prej izbršejo kakšen podpis.

Energija zraka

Sivina skal se meša s sivino v zraku, vidljivosti ni. Ne pustim, da bi nad menoj zavladal pridih strahu pred nevihto, ki me je požgečkal po podplatih. Drobni kamenčki se zavrtijo pod čevlji. Zlahka se ujamem, zlahka bi tudi grdo padel. Opozorilo? Le sporočilo – tokrat ne hiti. Tudi sonce pravkar nekje počasi zahaja. Na drugem odcepu za južno pot je zrak spet čutiti prijazen. Špik se ponovno vidi. Škrlatice nisem opazil in Razor je v celoti zastrt. Prepričano izberem sestop po grebenu. Občasno se naredijo okna v oblaku. Nad Prednjim oknom presenečeno gledam, zakaj ne vidim razčlemb. Okno je motno, medlo od mešanice mraka in megle.

Prijetna gotovost znane poti

Razliko med sivino zraka in zemlje razkrijem s počepom, ko bazo približam tlom. Oblak, ki svojo bazo znižuje pred Razorjem, ostaja na isti oddaljenosti. Mrak je krajši kot ponavadi. Srednji del svetim z lučjo. Strela, grušček na spodnjem delu grebenske poti se pod peto nepričakovano okretno zasučé. Hipoma si pomagam s peto oporno točko. Hitel sem po vlažni in strmi poti, pa ni bilo treba! Borovci na ovinku k Vršiču sijajno dišijo. *Pri-solnik* je obdržal oblake, Solna glava spodaj stoji sama.

Vršiški sprehod

Vedno mi je sprehod po vršiskem hrbitišču prijeten, ne glede na utrujenost. Vsakokrat je sveže pihljalo iz Trente in tudi danes se čuti veter na licih. Sredina ima mehko preprogo. Nekje sem skrenil s poti. Iščem nadaljevanje in svetim okoli. Kot bi v razpršeni, z meglico pomešani svetlobi na tleh gorele drobcene svečke, svétile lučke. Radovedno se jim približam. Rahlo vzplapolajo in se dvignejo – oči tropa ovac! Pet pred deseto zakoračim pred vhod Tičarjevega doma. Preddverje pomivajo z vodo.

Dom

»A se da še kaj dobit'?'« »Če popijete pred vrati.« »Tudi če rečete, da danes ne daste ničesar več, bom razumel in tudi ne bo nič narobe.« »Ni problema, prinesem vam skozi kuhinjo. A kar peš?'« »Peš, ja. S Prisojnika gre samo ...« Oskrbnik je prijeten. Usedem se zraven njega na klop. »S Prisojnika, pravite? Kuharica mi je pred petnajstimi minutami pravila, da nekdo hodi navzdol, da vidi luč. Rekel sem, da je verjetno videla odsev avtomobilskega žaromet.« Ne mudi se mu v kočo, tudi meni ne. Osvežujeva današnje vremensko dogajanje. Skozi lase se vrtinči sapa hladnega vetriča. Moč *Prisankove* magičnosti je popustila. Lahko odpeljem proti končnemu cilju, domov. ○

Na sliki: Jalovec z grebena Prisojnika

Ko gamsi odkrivajo prehode

✍ Vladimir Habjan

Okno v Rjavini

📷 Tomaž Marolt

Bilo je pred približno desetimi leti sredi julija. Namečila sva se v južno pobočje Kočne, nad Suhadolnikom. Nikoli še nisva bila tam. Od daleč je bil to videti divji, neznan svet, vendar ne zelo zahteven, v spodnjem delu gozdnat, višje skalnat. Ker sva se podajala v neznano, seveda nisva vedela, kaj naju čaka – glede težavnosti mislim. Že pot do izhodišča je bila zanimiva: sredi doline Kokre sva zgodaj zjutraj, ob svitu, kraj ceste zagledala tri kapitalne jelene. Ustavila sva se in jih občudovala. Tudi oni so se ustavili in naju opazovali. Eden je hotel zbežati proti Kokri, kjer pa prehoda ni bilo, tako da se je vrnil. Potem so se le počasi obrnili in se izgubili v gozdu. V Suhem dolu sva zavila levo in se vzpenjala po kolovozih, dokler jih ni zmanjkalo. Naprej je šlo težje. Namesto da bi bila hodila po lažjih prehodih, ki jih danes dobro pozna, sva odkrivala težje; spomnim se, da je bilo kar strmo in da sva se tudi malo »tepla« z ruševjem. Nad strmino sva vsa prepotena stopila v malce bolj odprt in lažji svet. Pred nama se je počasi odkrivala južna stran Kočne. Res divje in neverjetno lepo. Zlezla sva na večjo skalo in počila. Ko sva ravno vsa zatopljena z očmi iskala možne prehode, naju je presenetil glasen šum – tik mimo naju je v diru švignil gams! Zaradi gošče naju je zagledal zelo pozno. Mislim, da smo bili presenečeni vsi trije, tudi žival. Ko sva se odpravila dalje, sva tik nad seboj opazila celo čredo. Umikali so se navzgor v nekak steber. Pojdiva za njimi, sva si rekla, oni že vedo, kam se pride. Svet je

postajal vedno bolj strm, gamsi pa, radovedni, kot pač so, so naju iz varne razdalje z zanimanjem opazovali. Za vrhom v grebenu so izginili, nekaj kasneje pa švignili levo po strmi grapi navzdol. Topotanje se je izmenjevalo s padajočim kamenjem, ki so ga sprožali. Prisopihala sva do majhne uravnave. Pred nama se je pojavila strma stena, niti levo niti desno ni bilo nikakršnih prehodov. Kje, presneto, pa so se spustili gamsi? Iščeva na levi in odkrijeva grapico, ki vodi navzdol. Ampak grapo nekaj naprej prekine gladek steber! Prehoda ni! Pa vseeno poglejva od blizu. Plazim se dol in nenadoma od presenečenja ostrimim: v gladki plošči, ki prekinja grapo, je v višini pasu okence! Neverjetno, kakšen prehod. Če ga ne bi bilo, bi bila morala nazaj, saj za težje plezanje nisva imela dovolj opreme. Brez gamsov ga ne bi bila našla. Po polici sva prišla v lažji svet (še vedno plezanje II–III!) in po takem poplezavala vse do vrha Kočne (po levem kraku južnega grebena – narobe obrnjenega ipsilona). Tik pod vrhom naju je zajela snežna ploha, in to sredi julija! Prav španska tura, ki pa bi jo bilo vredno ponoviti ...

Okna v gorah so res zanimiv pojav. Še posebno všeč so mi tista v bolj zahtevnem svetu, kjer moraš skozi, da lahko napreduješ, na primer okno v Hornovi smeri v Jalovcu, okno na poti iz Mlinarice na Kanceljne, okno v Rjavini na poti Planica–Pokljuka, smer Varianta skozi okno v Mrzli gori, Movzina v južnem grebenu Planjave in še bi lahko našteval ... ○

Greemo v hribe!

Nekoč in potem

✍️ Jože Četina

Tik pred vojno, ko sem bil v začetnih najstniških letih, sem s hribčka ob mestu, kjer sem bil doma, mnogokrat željno zrl v daljavo, kjer so v zahajajočem soncu žareli vrhovi Savinjskih Alp, zame takrat svet onstran možnega in dostopen le v fantaziji. Imel pa sem sošolca, sedela sva več let v isti klopi. On je bil srečnejši in je s svojimi starši večkrat obiskal tisti zame čaroben sanjski svet. Rad mi je o tem pripovedoval, enkrat pa mi je prinesel pokazat majhno živomodro cvetko. Bil je encijanček. Izprosil sem si jo, jo spravil v herbarij in jo ljubosumno čuval. Vedno znova sem odpiral herbarij na tisti strani in ogledoval drobno rožico, ki mi je v mislih pričarala, kar mi je v resničnosti bilo nedosegljivo.

Prišla in minila je vojna. Leto nato je za mano bila tudi matura in postal sem študent. Kolektiv ustanove, v kateri sem v letnih počitnicah »udarniško« delal, je priredil izlet v Logarsko dolino. Prevozno sredstvo je takrat bil le tovornjak. Zgodaj zjutraj smo se vkrcali na vozilo, opremljeno z lesenimi klopami brez naslonjal, ki so se ob vsakem zavoju nagibale zdaj v eno zdaj v drugo stran. Tudi strehe, če bi deževalo, ni bilo.

Ojstrica – prva gorska lovorika

Po prašni cesti smo prevozili Spodnjo Savinjsko dolino in pri Letušu zavili proti Mozirju. Za nami so ostajale še neobnovljene požgane vasi, porušene hiše, prerešeta stene zvonikov. In kot nasprotje vsemu temu so nam bili vedno bližji visoki vrhovi, enaki kot pred tisočletji. Dolina se je vedno bolj ožila, cesta vzpenjala in delala vedno drznejše zavoje. Končno še lesen most, nato oster ovinek v levo, za hip se je med drevjem prikazal vrh Ojstrice, gostilna na desni, brv preko bistre mlade Savinje na levi in tovornjak se je ustavil. Izstopil, boljše rečeno izskočil je starejši gospod, že na prvi pogled izkušen planinec, nato pa še dva prijatelja in jaz. Preostala vesela družčina, opremljena s petlitrskimi steklenkami pijače, ki se je takrat pač dobila, je nameravala dan preživeti nekje v Logarski dolini, mi štirje pa smo hoteli nekaj boljšega, višjega. Gospod je nameraval na goro, ki se je dvigala na desni strani te čudovite doline, mi trije pa smo že dneve prej sanjarili le o Ojstrici. Ko smo prišli

Ojstrica

na Robanovo planino, ki je še dandanašnji takšna, kot je bila takrat, nam je gospod pokazal približno smer naše nadaljnje poti, sam pa je krenil proti Krofički, kot je imenoval strmo goro na desni. Na planšariji smo dobili celo slastnega kislega mleka, kolikor se nam ga je zahotelo, v mestu pa je mleko takrat bilo »na karte«, in še to le za majhne otroke. Po kratkem počitku smo samozavestno krenili naprej. Kmalu nad kočo, kjer bi morali zaviti ostro v levo, smo s pogledi, uperjenimi proti vrhu Ojstrice, nadaljevali po nekakšni grapi naprej proti vrhu, ki se nam je v jutranjem soncu vabljivo smehljal. Svet je postal vedno bolj strm in zaraščen. To, da ni bilo nobenih markacij, smo si razlagali s štirimi leti vojne, v katerih so pač zbledele in izgubile. Saj pot vendar mora voditi proti vrhu, ta pa je naravnost pred nami. Minili sta vsaj dve dolgi uri, da smo zelenci uvideli zablodo. Povratek je potem bil hitrejši in globoko spodaj smo opazili kolono štirih ali petih ljudi, za njimi pa slap. Ugotovili smo, da je tam prava pot in krenili v tisto smer. Po skoraj dveh urah strmega vzpenjanja po sedaj dobro vidni in tudi dobro markirani poti se je pred nami nepričakovano razprostrl čudovit gorski svet Moličke planine, na desni pa je kraljeval vrh Ojstrice, ki nas je od tam še bolj mikal.

Ta pogled je prekašal vse do sedaj in pot iz Robanovega kota na Moličko peč in Korošico je takrat postala in ostala moja najljubša pot v planinah. V slabi uri smo prispeli do kočice na Korošici. S čajem nas je pogostil le-

 Oton Naglost

gendarni oskrbnik Robnikov Jaka. Vedno prijazen in nasmejan, s tipično oglato savinjsko govorico, je poznal vsak kamen, vsak odcep, vedel je svetovati vsako pot in imel je enkratni smisel za pravilno oceno vremena, skratka pravi planinski oskrbnik, kakršnih je pozneje bilo vedno manj. Za vstop v kočo smo takrat morali še plačati vstopnino, dinar ali dva, če se prav spominjam. To je bil še ostanek iz prejšnjih časov, kmalu po vojni pa so vstopnino ukinili.

Po kratkem počitku in posvetu z Jako smo nadaljevali pot na vrh, nato pa po zgornji poti na Škarje. Od tam smo globoko v dolini na beli cesti opazili drobno stvarco, ki se je oddaljevala. To je lahko bil le naš tovarnjak. Spomnil sem se namreč, da se je vesela družčina nameravala udeležiti še veselice v Lučah. Ko smo že pošteno utrujeni pripohali v dolino, se je izkazalo, da smo res ostali brez prevoza. Torej spet pot pod noge, morda jih na veselici še ujamemo. V trdi temi smo prišli do Luč, našega tovarnjaka pa nismo več našli. Ni nam preostalo drugega, kot da smo si poiskali prostor za prenočitev. Našli smo ga na kopici sena pod nekim kozolcem ob Savinji. Avgustovska noč je bila že precej hladna in zjutraj smo neprespani nadaljevali pot. Kmalu smo ob cesti zagledali tovarnjak, na katerega so pravkar nalagali les. Poprijeli smo za delo in si s tem kupili pravico sesti na vrh naloženega lesa. Tako smo končno prispeli do Šmartnega ob Paki, tam pa še komaj zbrali zadnje dinarje za vlak.

Takšna je bila moja prva tura v prave hribe.

Pohod v gore je bil tisti čas prava pustolovščina

Z leti se je izboljšal tudi avtobusni promet. Sprva sta iz Šmartnega proti Solčavi vozila le en jutranji in en popoldanski avtobus in največkrat smo se iz Celja odpeljali s prepolnim popoldanskim vlakom. Smola je bila, da je ta po voznem redu prispel v Šmartno nekaj minut za vlakom iz Šoštanja. Tako je avtobus, ki je na postaji čakal na oba vlaka, ob našem prihodu bil navadno že poln, Celjani pa smo, čeprav so nekateri poskakali kar iz vozečega vlaka, zaman uprizarjali hitrostno tekmovanje in potem največkrat z dolgim nosom odkorakali proti Mozirju in naprej, v kakšnem kozolcu predremali noč in naslednji dan poskusili potovanje nadaljevati z jutranjim avtobusom. Naši študentski žepi so bili takrat bolj prazni kot ne, zato smo tem bolj cenili, če se nam je kdaj ponudila možnost zastojkarske vožnje. Po večini je to bil kakšen tovarnjak, ker današnji »avtostop« takrat še ni bil razvit, saj tudi osebnih avtomobilov skoraj ni bilo.

Star, že malo razmajan ameriški tovarnjak, opremljen z lesenimi klopmi, je PD Celje imelo še leta 1956. V sezoni je za sprejemljivo ceno vsako soboto ob treh popoldne odpeljal izpred pisarne PD Celje v Stanetovi ulici. Nekega dne me je vesel in ves razburjen obiskal prijatelj, češ da imava naslednje jutro možnost prevoza do Rogovilca. Že

pred peto uro zjutraj sva se naložila med prazne kante za mleko na majhen poltovornjak Celjskih mlekarn, ki naj bi v bližnji in daljni celjski okolici zbiral mleko. Pri Arji vasi smo zavili desno proti Velenju in v ozki dolini za Pirešico imeli že prazno zračnico. Pri montiranju rezervnega kolesa se nam je le-to odkotalilo v strugo potoka ob cesti in kar nekaj časa je minilo, preden smo nadaljevali vožnjo in zbiranje mleka pri kmetih v okolici Velenja, Šoštanja, Gorenja, Mozirja, Nazarij in Rečice. Pozno popoldne smo se ustavili pri Okonini, tu pa je šofer ugotovil, da je njegov »šiht«[»] že zdavnaj končan, zato je obrnil in se odpeljal domov. Po prašni cesti sva potovanja morala nadaljevati peš. Ko se je stemnilo, sva nekje prebila noč, zgodaj zjutraj pa odkorakala naprej, dokler nisva pri Rogovilcu zavila po brvi v Robanov kot in dalje proti Korošici.

Razumljivo je torej, da se nam je takrat, če smo se odpravljali v gore, še posebej če smo šli v Julijce, zdelo, da se odpravljamo na drugi konec sveta. Ko pa smo enkrat bili tam, smo to pošteno izkoristili in se po hribih klatili teden dni pa tudi več. V nahrbtniku je bila ponavadi vrečka koruznega zdroba, nekaj svinjske masti za kuhanje polente s širokogrudnim dovoljenjem oskrbnika kar v kuhinji koč, hlebec kruha, ki ga je mama spekla z dodatkom kisa, da se ne bi prehitro pokvaril, okoli nahrbtnika pa po vojaško zviti star »koc«[»] za prenočevanje po kozolcih, ki je dostikrat bil potreben tudi v kočah. Ker »mobijev«[»] takrat in še dolgo potem ni bilo, starši ves ta čas niso vedeli, kaj se dogaja z nami, so pa to kar pogumno prenašali.

Težave ob meji

Prišlo je leto 1950, ki je planince hudo prizadelo z zveznim zakonom o državnem obmejnem in državnem mejnem pasu. Obmejni pas je ob vsej državni meji segal 15 km v notranjost in za gibanje v njem je bila potrebna dovolilnica. Še hujša kategorija pa je bil državni mejni pas. Ta je ob vsej meji segal 100 m v notranjost države in v tem pasu so se lahko gibali le državni organi s pooblastili, stalni prebivalci in dvolastniki. Za planince je bil to hud udarec. Za obmejni pas je sicer bilo možno na tajništvu za notranje zadeve dobiti enkratno dovoljenje, vstop v mejni pas pa je nekaj časa bil ne le nemogoč, temveč tudi nevaren. Ker pa se juha navadno ne je tako vroča, kot se skuha, so se te omejitve pozneje nekoliko zrahljale. Še vedno pa se je dogajalo, da je graničar, doma povečini nekje z juga, nikoli pa Slovenec, dovolilnico dalj časa ogledoval in jo obračal na vse strani, dokler ni zadeve zaključil z odrezanim: »Ne važi!«[»] Seveda nam potem ni preostalo drugega kot povratek. Dostikrat se ni nič kaj bolje godilo tudi članom GRS, ki smo kasneje sicer dobili

stalne dovolilnice za oba pasova. Neke sončne pomladanske nedelje se nas je nekaj prikradlo do Potočke zijalke. Ko smo tam nekaj časa počivali in uživali razgled, je za nami prisopihal graničar in nas odločno pospremil do Svetega Duha. O vrhu Olševe seveda ni bilo niti govora! Med takrat tradicionalnim prvomajskim smukom na Okrešlju, start je bil v Mrzlem dolu pod Savinjskim sedlom, sem se ojunčil in skočil še na sedlo. Tam pa me je zasačil graničar, ki nas je reševalce sicer že z Okrešlja dobro poznal. Prijel je za puško in nobeno prigovarjanje in prepričevanje nista pomagala. »Nema

Pod Malo Ojstrico

diskusije!«[»] In sedlo sem moral kar se je dalo jadrno zapustiti. Še leta 1963, ko sem nekega jutra krenil s Češke kočice proti Savinjskemu sedlu in bil že nad Žrelom, sem daleč spodaj opazil graničarja, ki je očitno hitel za menoj. Tekmovala sva, kdo bo hitrejši. Razdalja med nama se je sicer večala, otrese sem se ga pa šele, ko sem izginil za robom, kjer je takrat že bila nadelana lepa in drzno speljana pot mimo sedla v Mrzli dol.

Observatorij na vrhu Triglava

Kmalu po vojni so se začele širiti govornice, da država namerava zgraditi observatorij na samem vrhu Triglava.

To je planinsko javnost po vsej Sloveniji silno vznemirilo. Ko pa so se poleti 1950 (ali 1951?) miniranja na vrhu kakšnih 10 m od stolpa proti zahodu tudi začela, je nemir javnosti prekipel v vsesplošne proteste po vsej Sloveniji. Oblast, ki takrat ljudske nepokorščine ni bila vajena, se je zdrznila, dela na vrhu so bila čez noč ustavljena in ves projekt je bil v mnogo skromnejši obliki prenesen v kočo na Kredarici. Proteste društev, posameznikov in sploh vseh v Sloveniji, ki so se zbali za svoj Triglav, pa je oblast pometla pod preprogo, da se še danes tudi od starejših planincev le redko kdo spominja tega poglavja predzgo-

 Oton Naglost

dovine opazovalnice na Kredarici. Še dolgo je bila podolgovata, okoli 10 metrov dolga in vsaj meter globoka vdolbina zahodno od stolpa dobro vidna. Desetletja pa so opravila svoje in rano na vrhu je zlizal čas.

Prebegi čez mejo

V petdesetih letih in pozneje so postajali vse bolj pogosti prebegi čez mejo iz najrazličnejših razlogov. Po večini so bežali mladi ljudje, dostikrat tudi brez osnovnega znanja zemljepisa. Največkrat se je to dogajalo na goratih in gozdnatih področjih, kjer je meja bila slabše zastražena. Prihajalo je tudi do komičnih situacij, ko

je prebežnik prišel v dolino, misleč, da je že v sosednji državi, v resnici pa je bil še vedno v Sloveniji. Sam sem sodeloval v akciji poznega novembra 1958, ko so trije nadobudni mladeniči že v pravih zimskih razmerah svoj spust k našim severnim sosedom začeli pri ostančkih Kocbekove kočice na Molički planini, torej po Kocbekovi grapi, ki seveda ne vodi v sosednjo državo, temveč v še vedno slovenski Robanov kot. Kmalu pa so začeli klicati na pomoč, kar je slišal Robanov Joža in preko milice obvestil Gorsko reševalno službo. Že po polnoči smo – z nami je bil tudi miličnik s psom – prispeli na Moličko, kjer smo zaradi goste megle in sneženja kar na prostem prevedrili dolgo novembrsko noč, ki nikakor ni in ni hotela miniti. Ko se je končno le zdanilo, smo začeli preiskovati vstop v grapo, trije pa so odhiteli na Korošico. Že po desetih ali petnajstih metrih so sledi v snegu izginile. Našli smo odvržen dežnik, odvržen kovček in še kaj. Vse je kazalo, da je fantom še pravočasno uspelo zlesti iz zasnežene grape. V koči na Korošici smo jih res našli žive, zdrave, pa tudi nekoliko razočarane in za to, kar so nameravali, popolnoma neprimerno opremljene. Že nekaj dni pred »prebegom« so vdrli v kočico in temu primerno je bilo tudi razdejanje, ki so ga povzročili. Kup praznih in na pol praznih pločevink, načetih kozarcev vložene hrane, ostankov kruha, drugih odpadkov, zmečkane odeje, nepospravljena ležišča v kuhinji in še in še. Pred odhodom v dolino so seveda morali vse temeljito pospraviti in počistiti. To je bila naša »kazen« zanje, ne vem pa, kako so jo odnesli pri sodniku za prekrške.

Novi časi – boljši časi?

Prihajali pa so drugačni časi. Pojavili so se prvi avtomobili, gozdne ceste so silile vedno višje, za njimi pa tudi vedno več pločevine. Proste sobote, trume enodnevnih turistov, moped na Triglavu, sodček piva na Triglavu, sto žensk na Triglavu, kočice, ki so postajale vedno bolj podobne gostilnam, glasne veselice nekje spodaj, da odmeva vse do vrhov, brnenje helikopterja nad gorami ne vedno v reševalni ali oskrbovalni misiji, odpadki po tleh ... Nekega dne sem prišel na vrh Triglava, tam pa je bilo tudi več deset turistov. Ves vrh je bil zasmeten s praznimi steklenicami, plastiko in drugimi odpadki. Nagovoril sem te desetine, češ da ima verjetno vsak v nahrbtniku kakšno prazno vrečko in da bi bilo lepo, če bi vsak odnesel vsaj nekaj odpadkov na Kredarico. Požel sem le začudene poglede in prizanesljive nasmeh, vrh pa je ostal zasmeten.

Vse se spreminja, nekdanji mir in romantika izginjata. Morda pa, ko smo bili mladi, le nismo živeli v tako slabih časih. ●

Grintovci nad Logarsko dolino

Utrip poznozimskega jutra na Ljubljanskem gradu

Doživljanje gora na mestnem hribčku

✍ Milka Bokal

Danes se obeta lep dan. Eden takih bo, za katere pravimo: kar nekam bi šel, a treba je v službo. Kaj hočemo, tako pač je. Sreča je, da človek rad dela tisto, kar so izbrale sile v njem in zunaj njega.

Polhograjska dolina se počasi odpira proti vzhodu, ko se peljeva proti naši prestolnici. Nebo tik nad dolenskimi hribi se rdečkasto izvija iz jutranjega mraka. Nad Krimom je živo pripeta zvezda danica. Mesto je prazno, s parkiranjem ni nobenih težav. Dovolj zgodaj je. Na desni se medlo svetli-ka grad. Na koščku ulice do službe se mi med zidovi na levi in desni strani nasproti nadadoma izrišejo belkaste zasnežene Kamniške planine. Tako izrazite so, da tisti nemir in željo, da bi kam šla, še okrepijo. V glavo mi jasno šine misel: vsaj na Grad jo popihaj, zdajle zjutraj, ko temačno mesto še na pol spi, venec gozdov na vzhodnem obzorju pa že krasi rumenkasta svetloba. Lepo bo, časa je pa še dovolj. Kar olajšanje se razlije po telesu in korak hitro namerim v tisto smer.

Na klancu čez visoko zidno ograjo na Ulici na Grad kuka bor. Ni velik, a se lepo steguje proti nebu. Nekoliko naprej pozdravi breza, šibaste veje deklinško valovijo v vetru. Na neprepoznavnem drevesu nekoliko višje med vejami čepijo puhaste kepice – ostanki jeseni. Mesto

zadaj se jasno še ne vidi, le luči ga izdajajo. Zaplata drevja in veter, ki kar močno veje in je osvežil zrak, dajeta vtis, da sem nekje v podeželskem gozdu. Smreke na desni črno izstopajo na belo svetlečem ozadju; veje tankih dreves zraven pa kot temne čipke prepredajo vzhodno nebo. Obzorje zadaj iz močne oranžno rumene prehaja v bledorumenkasto, ta v nežno zelenkastomodro, nad katero se počasi razširja sivina. Kaj le neki povzročata vse to menjavanje barv na jutranjem nebu? Sem in tja se izluščijo sprehajalci. Kdo ve, če vidijo vso to barvitost nastajajočega jutra. Hodijo hitro, mudi se jim. Nekdo celo teče, najbrž si nabira moči za čez dan. Z mimoidočim se spogledava. Preveč smo še nizko, da bi se pozdravi-

li. Prav nenavadno je, kako neka določena nadmorska višina prinese tudi pozdrave med ljudi.

Na Gradu sem. Proti vzhodu prejšnja močna oranžna barva dobiva svetlejšje tone. Za Kureščkom in drugimi dolensjimi hribi je že čisto blede. Tako piramidast je ta hrib, spominja na Tošč na drugem koncu, le nekoliko položnejši je. Ozračje proti Krimu je še vedno temačno. Luči na Barju trepečejo in zdi se podobno, kot da bi s Krna gledala na Furlansko nižino.

Tu je spomenik kmečkim puntom. Naši predniki s kosami in vilami so zagotovo bili garači, da so preživel, a vendar so morali imeti v sebi tudi kanec ponosa in šegavosti, če ne, vseh teh tlak, bičev vseh vrst in bolezni ne bi prenesli. Pogled šine proti Gorenjski. Hladen veter je očistil ozračje in tudi proti Kamniku in Sorškemu polju

nebo, v Storžič in v Stol v Karavankah. Gotovo na njih že sije sonce, zato so tako brezmadežno svetle.

Proti Polhovemu Gradcu je nebo močnejše sivkasto, a hribi so jasno izrisani in valovijo na obzorju. Desno od Rožnika in Jakoba se med gozdovi pokaže plamenica Triglava. Na modrovijoličastem nebu med Toščem in Grmado straži Pograjce velika bela luna. Prav nenavadno je, da se skoraj hkrati na nebu srečujeta sonce in luna. Ta in močan veter sta tudi vzrok, da je vsa ta jutranja pokrajina okoli Ljubljane tako skrivnostno osvetljena in je njena okolica tako blizu, da človek prav začuti, kako je v srcu Slovenije. Na severu bodičaste gore, okrog in okrog pa venec gozdov, do katerih se razprostirajo ravnine, ki so v nastajajočem jutru tako kratke. Zdaj razumem Ljubljancane, ko so med vojno v obkoljenem mestu hodili

na Grad gledat Triglav, gore, hribe in ravnine okrog mesta in čutili, da je tam prostost.

Tu je grad. Nasmeh spreleti obraz in nekje v duši postane toplo. Sem gor smo hodili kot študentje, posedali po klopcah, gledali po deželi, še bolj pa drug drugega. Zdaj je že dolgo od tega. Vračam se po drugi strani, po Študentovski poti. Nanjo prileti kos. Mogoče je prav ta prejle žvižgal v pozdrav jutranjemu soncu na drugi strani hriba. Zasliši se zvonjenje. Mesto pod menoj se že jasno vidi, sveti se v jutranji svečavi; luči

nimajo več moči in blede, a močna svetloba jutra se lovi po pročeljih. In res: Ljubljana se mi v tem trenutku zazdi bela, kot ji reče ljudski glas; svetloba jutra jo naredi nekam praznično.

Še zmerom bom pravočasno v službi. Dan se je začel lepo, s to podobo jutranje Ljubljane in s tem obiskom njenega hribčka pa mi je postala še bolj domača. Človek skoraj ne bi verjel, da je mogoče to doživeti sredi mesta. Tista vrhova dveh topolov, ki ju vidim s svojega delovnega mesta nad strehami hiš iz sosednje ulice, pa me bosta spominjala na drevesa grajskega hriba in na paleta barv na nebu v poznozimskem jutru. ●

Miha Pavšek

luči vznemirjeno migetajo. Kamniške pa kot snežno valovje lebdijo na nebu. Nizko jutranje sonce meče temne proge po njihovih stenah in igra svetlobe in senc še bolj razgiblje njihove razčlenjene strmine. Res spominjajo na morski val, ki je obstal pod zvezdami, kot pravi Župančič. Skoro bi videla kočo na Kamniškem sedlu. Kdo ve, če kdo zdajle tam gori opazuje sončni vzhod, čez dan pa bo po brezkrainih belih planjavah rezal smučine. Tole turno smučanje mora res vlti doživetja lepote v zavest. Če mi je za katere neuresničene načrte žal, mi je za te trenutke zimske narave. No, pa mogoče še ni vse zamujeno. Levo od Kamniških se je bela zemlja še trikrat močno vzpela v

Dolomitska trilogija

Sasso di Bosconero, Sassolungo di Cibiana in Monfalcon di Forni

✍ in 📷 Marjeta Štrukelj

Fotografije na desni:

Razgled z vrha Bosconera

Vrh je levo nad sedlom Monfalconi

Dolomitska pravljica

Sassolungo di Cibiana

Harmonija z imenom Casera Bosconero

Ura v teh krajih je že narekovala pozdrav »buona sera«, ko sva s parkirišča od jezera Pontesiei krenila otovorjena skladno s svojimi sposobnostmi (uboga nemočna ženska in vsemogočni on) skozi dehteč borov gozd Pian dei Mugona osončenemu skalnemu kolosu v naročje. Zibala sem svoj korak poslednjim poljubom sonca naproti, on je v fotografsko oko lovil nežne meglice, ki so zaman skušale oviti ožarjeno ostenje v vilinsko skrivnost. Ne-pozabni prizori zaznamujejo uradno le uro in pol trajajočo pot do ljubke, s cvetočimi koriti ozaljšane kočice Rifugio Casera Bosconero. Na 1457 metrih naju je sprejela v zavetje, ko je nebeški ogenj prek ostenja Rocchette Alte, Sassa Bosconera in Sforioia že ugašal.

Kljub visokemu poletju je v kaminu prasketajoča toplina stopnjevala domačnost, gospodinja je z odlično pasto podložila kozarec rdečega pred spanjem in potrdila, da vzpon na Bosconero res ne bo težak (I). No, midva sva imela v rokavu še enega asa – Francesca, ki bo zagotovo našel pot, saj ne bo prvič na vrhu. Zjutraj bosta z Anno pridrvela iz Padove in skupaj bomo v močno upočasnjenem tempu (ve se, kdo bo kriv) nadaljevali prek sedla Forcella de la Toanella (2258 m) na vrh Bosconera. Ta se je s Col Nuda (Col Nudo, 2471 m, vrh v južnem karnijskem predgorju; op. ur.), kjer smo se spoznali, tako vabeče ponujal, da z izbiro skupnega cilja res nismo imeli težav. No, vmes sva midva predlagala še Brentoni (Monte Brentoni, 2548 m, vrh v zahodnem delu Karnijskih Alp; op. ur.), kar sta z veseljem sprejela, tako da jutri pričakujeva že prava prijatelja.

Ta večer sva poleg dveh alpinistov in »alkimistke«, ki skrbi za strokovno spremljanje pilotnega projekta bioenergije – prečiščevanje vode, plinifikacija organskih odpadkov (zjutraj je bilo videti, da kar naprej nekaj meri in analizira) –, v majhni jedilnici s tremi mizami ostala edina gosta, vsi so že sanjali Liliput put ali še kaj bolj strašnega. Petek je za obisk planinskih zavetišč res prikladnejši od sobote, če odštejemo popoldansko norišnico na cestah. Kdo ve, kam se vse to vozi? K sreči sva množice

izgubila že v dolini, tukaj v miru in tišini daljna obzorja tonejo v noč, bojiva se lahko le lastnega smrčanja.

Z jutrom oživimo dvo- in štirinožci. Moj pogled na »neumni kurji svet« močno spremenijo domače putke, ki lepo počepnejo pred gospodinjo, počakajo, da vsako posebej prijazno vzame v naročje, počoha in poljubi prav na rožico. No, tudi kuža dobro zna in ni zapostavljen. Čez dvorišče se v bleščečem kožuščku z visoko dvignjenim repom na zajtrk sprehodi še mačka. Pristrčen prizor, celo poučen, bi se lahko reklo. Simbioza v hiši pričara ubranost in harmonijo, zapletena zgradba človekovih hotenj in hrepenenja gre v šolo preprostega sožitja, trdnega temelja ljubezni in razumevanja. Blizu je odgovor na vprašanje: sreča? Seveda pa bom odslej trikrat premislila, preden bom obnašanje določenih oseb povzdignila na »kurji nivo«.

Širnim razgledom naproti

Ja, kam sem se vendar izgubila? Francesco in Anna sta prihitela in zdaj gre zares. Občudujoče spremljamo plezalca v steni Rocchette Alte. Prvi ima očitno dober »štant«, vse pod njim pa je videti hudo previsno. Sta že skoraj skupaj. Pavel ju fotografira. Škoda le, da se ne bomo več videli. Gotovo bi bila vesela fotografije, ki ju kaže v približanem posnetku. Ko smo se vračali, sta bila sicer visoko, a še vedno v vidnem delu stene, kasneje pri koči pa so opazovalci z daljnogledi v rokah povedali, da sta pravkar izplezala, vendar ju nismo čakali.

Našo prijetno stezico v zelenju je zamenjal grušč in mlelo se je pod nogami vedno bolj in bolj. Velike muke navzgor bodo poplačane šele na povratku – v dooooolgih skokih, ki se mehko pretakajo eden v drugega. Pravzaprav ni tako hudo. Bolj kot noge so zaposlene oči. Stene jih vabijo na levi zid Bosconera, med njim in vitko Toanello vidimo istoimensko sedlo, na desni pa se že odkriva hrbet s te strani malo manj previsne, a še vedno hudo pokončne Rocchette Alte. Fotoaparati pridno beležijo, a doma se vedno zdi, da je vse samo medel odsev resnice. Na spletu sem našla opis poti na to Toanello. Pravi, da je

pot označena z »bolli rosi« (rdeče pike) in da je II. težavnostne stopnje. Vsekakor je bila še s sedla (po opisu se je treba nekoliko spustiti na drugo stran) videti spoštljivo nedostopna. Tako je tudi ostalo (upam, da ne za vedno), nas pa je na levo, proč od markacij, ki vodijo do bivaka Casera Campestrin, vabila precej lažja pot, označena z »ometti« (možici), ki pomagajo slediti najlažjim prehodom prav do vrha. Tehnično pot ni zahtevna, tudi vzpona je le za dvesto višinskih metrov. Zdi se, da je nad zidom, ki smo ga občudovali od spodaj, vse podrto in nasuto, od tod seveda neizmerne količine materiala za melišče spodaj. Skrajno levi rob tega zidu je tudi vrh gore. Še največjo težavo torej predstavlja grušč na izpostavljenih mestih, zato sta edina in najboljša oprema pazljivost in previdnost.

Že na sedlu se je svet odprl širnim daljavam – onstran doline reke Piave Cimo dei Preti in Monte Duranno smo občudovali vrh 2468 m visokega Sassa di Bosconero in, kot da sili na sam božji prestol, tritisočak Pelmo. S Col Nuda je videti Bosconero točno pred Pelmom in lepo je zdaj na eni in drugi strani prehojene »spomine pogreva-ti«. V daljavi Piz Boé in Civetta, pred nogami Sfornioi, nad njim Antelao ..., še večji užitek razgleda pa se skriva v načrtu, in to že kar v tistem za naslednji dan. Sasso Lungo di Cibiana! Prav posebej sem si ga zaželela. Bo nekaj v zvezi z nečimrnostjo in samoljubjem, bi dejala. Pisni viri trdijo, da prvi pristop na ta vrh datira dan, ki se ga moja mama spominja po prvem joku svojega prvega otroka. In ker je tega že dolgo, skoraj okroglo dolgo, se želji ni mogoče upreti. On je tako in tako ostal brez glasovalne pravice. Menda je zelo lep pristop, samo ena dvojka štrli vmes, a »tracce e bolli rossi« (stezica in rdeče pike) ponujajo razkošje, ki ga ni mogoče zavreči.

V muzej ali na Sassolungo di Cibiana?

Obvezna kavica pred slovesom na parkirišču v »Osteriji con Pavle« in pognala sva konje na prelaz Cibiana na 1530 m. Bolj kot najin naslednji cilj je na prelazu znana pot do Messnerjevega muzeja na goro Rite točno nasproti Sassolunga di Cibiana. Zato se naslednje jutro kljub lepi poti nisva drenjala, dobremu hodcu pa sta najbrž dosegljiva oba cilja kar v enem dnevu. Če ga na povratku ne potegne v svoje naročje slikoviti Sfornioi, seveda. Potem bo muzej tudi njega počakal in pričakal v nekem drugem času, s krajšo sapo in debelejšo denarnico. Človek mora vendar delati načrte tudi za bogatejše dni ...

Osončeni Sfornioi, stolpi in stolpčiči Torre Campestrina so zaljšali lahko markirano pot št. 483 do sedla Bella na 2112 m, kjer se prevesi v dolino Campestrin proti istoimenski planini in bivaku. Ni druge rešitve, treba bo kakšnih sto metrov prigarane višine žrtvovati višjim

ciljem. Kjer na zemljevidu prenehajo pikice, ki označujejo nekoliko zahtevnejšo pot (v resnici je samo strmina večja), naju možic usmeri levo pod steno z najlepšim šopastim repušem, kar ga je kdaj zraslo. Tukaj stvarni in hladni opis spremlja cvetlični raj in upam, da ne boste izgubili poti, če omenim še vse tiste bele, rumene in rdeče »nastave«, ki so tam samo zato, da pasoč se ne zabavljam čez izgubo višine, preden sledi obrnejo spet navzgor, na Zahodno sedlo, kjer se pravzaprav prične vzpon na goro. Tam čakajo obljubljeni možici in rdeče oznake. Pa v lahнем vetru trepetajoči nežni cvetovi alpskega maka. Zanesljivo popeljejo levo – ne mak, oznake – na dolgo, udobno in presenetljivo lahko polico.

Tik pred njenim koncem (sledí vodijo do konca police) se po stopničastih prehodih proti desni nadaljujejo oznake do kamina, ki naju prijazno spusti skozi okno v lažji svet do kota. Od tu spet polica v levo nudi lepe prehode in pripelje na skrotasto pobočje vse do zaobljenega širokega grebena oz. krotkega hrbta, po katerem se še malo sprehodiva do vrha z velikim križem. Zdaj sanjski razgledi terjajo poimensko razlago in komaj dovolijo, da se posvetiva še konkretni podpori iz nahrbtnika. In Salvini piše, da pot traja le 3 ure! Saj res, 2413 m visoko sva, nič več. Meni pa ta tura s povratkom vred predstavlja celodnevno zaposlitev. Tudi iztržek je menda zato toliko večji. Najbližji mogočnejš Antelao je na dosegu roke, a se razgleduje kar 3264 m visoko. Koliko bom šele zaslužila tam gori? Skomine, vredne premisleka.

*Cima Toro,
Pala Grande,
Forcella Cadin
in Campanile Toro*

Za naslednji dan moj grdo razcveteli žulj visokoletečih ciljev ne priporoča, čeprav je svet okrog naju prepoln vabljivih novih pustolovščin. S sedla Cibiana se v serpentinah spustiva v dolino številnih »... di Cadore«, kjer v kraju Domegge di Cadore poiščeva most čez jezero Centro Cadore, ki očitno tu dobi svoje ime (do tod pa širi strugo reka Piava), in se pod večer po ozki, a dobri cesti pripeljeva do kočé Padova na 1287 m. Lesene skulpture okrog hiše pritegnejo pozornost, saj nekatere dosega jo res zavidljivo umetniško raven, a visoke, ožarjene kulise umirajočega dne premagajo vse, kar bi lahko ustvaril človek. V tem trenutku spet zavidam slikarjem, fotografom in besednim umetnikom njihove darove, le-ti bi vam znali pričarati resničnost čarobnega ... Tudi vi bi odložili žlico in se razvajali v razkošju barv.

Monfalcon di Forni

Izbor seveda spet ni bil povsem naključen, čeprav doma razen Bosconera nisva imela v glavi ničesar. Lani sva se od kočé Giau že povzpela na sedlo Cason in se spustila do bivaka Marchi – Granzotto. Za »klobaso« po poti 354 sva morala navzgor proti sedlu Monfalcon di Forni (pot obrne v dolino že pred njim, vendar sva šla pokukat, kako je tam). Med vzponom sva svoje poglede nenehno obešala po stolpih in zidovih istoimenskega vrha, na katerem sva videla tri občudovane junake (takrat še nisva vedela, da ta veličastna peč z jugozahoda ponuja pristop tudi čisto navadnim smrtnikom).

Potem nama je v roke prišla Salvinijeva knjiga in seznam želja se je

močno podaljšal ... S prelepo podobo v spominu še vrstni red ni bil problematičen. Le da zdaj proti sedlu romava iz druge doline.

Med tako dolgim uvodom v dolini Pra di Toro iz gozda prispeva na razpotje med redkejšimi macesni v morju rušja. Levo pot nadaljuje na sedlo Scodavacca, midva pa kreneva desno v dolino d'Arade na št. 342 mimo naslednjega odcepa, ki vodi na sedlo Montanaia. Oster in nezizprosen svet, pa vendar poln miline in radosti. Rušje zamenjajo cvetoče trate. Pri zadnjem macesnu v senco skriva nekaj tekočine, peč nama bo v tem lepem sončnem dnevu zagotovo izsušila grla in ker nič ne žubori v teh krajih, bo požirek iz plastenke še kako dobrodošel.

Ne moreva se nagledati stolpov, vrhov in njih žandarjev, fantastičnih oblik in podob, oko nenehno išče morebitnih prehodov, a zaman. Vsaka polica konča v nekem zidu, vsak prehod v previsu. Le kako so prvopristopniki teh ostric našli pravo smer in pot? Katero od njih sta obiskala le orel in sokol? Pa kavka, seveda, ta neutrudna akrobatka gorske aviacije. Zavidam alpinistom, ki zmorejo visoki ples po tem pečevju. Vse do sedla sva zaposlena, zdaj visoko v pečinah, zdaj v travah, vršaci v daljavi so ob vsakem postanku prepoznavnejši. Prav sredi gruščnate poti cel šopek rumenega maka nežno drhti v lahni sapici. Od same romantike se že vse cedi; kar za »pocestnice« jih krstim, in na povratku se še vedno veselo hahljo, te rožice male.

Tik pod sedlom Monfalcon di Forni je levo vidna stezica, pravilnost izbire kmalu potrdi rdeča črta. V prečnici je potrebno z majhnega pomola malo navzdol, pot, ki se nadaljuje po polici, je najbrž namenjena »bolj nabrušenim«, izbrani normalni pristop pa tod ponuja najlažji prehod. Praviloma redke oznake na začetku zdaj varno vodijo navzgor po grapi, nato pa ven iz nje desno na gruščnato

polico. Nad polici najdeva prvo ključno mesto, ki pa je zgolj zaradi izpostavljenosti videti težje, kot je v resnici. Kot je v navadi, pri hiši vedno delim modre nasvete, zato predlagam nadaljevanje brez težkega nahrbtnika. Po daljšem pregovarjanju pristane, saj »osteria con Pavle« res niso mačje solze. Izvlečeva tistih 15 m za moralo in povezavo usod, vtakneva v žep dva »prusika«, dve zanki in šlo je čez, prej kot bi mignil. Le po »fotko« se nisva vračala. Buče pozabljive! Še danes si ne moreva oprostiti. Očitno ramena uporabljava le še kot ergonomsko oblikovano odlagalno polico za čelado. Vsak meter višine je odkrival nove lepote, razglede, vse podobe sva zlagala eno poleg druge, v srce, seveda. Zdaj pa nočejo na papir in nobena »žavba« ne pomaga. Morali boste sami tja gor pogledati, če morda ne laževa, nesramneža poredna.

Opis P. Salvinija sva že na markirani poti pozabila, čeprav sva ga zjutraj v knjigi natančno naštudirala. Pravo ključno mesto je torej tik pod vrhom (ocenjeno z II+, na spletu sem kasneje celo našla oceno, ki tega + ne omenja) in spet ni tako težko, kot je videti. Resnici na ljubo vseeno priznam, da si brez varovanja ne bi drznila čez.

Na vrhu so nama skoraj zrasla krila, tako vesela sva bila; po definiciji, ki je prvotno v rabi za alpiniste, a zagotovo navadnim smrtnikom ni povsem tuja – v smislu zavzetega iskanja težav in veselja, da jih ne najdeš. Gledala sva znane doline, se sprehajala s pogledi od ostrice do ostrice, ki so, kakor pianist, ki izvabi drugačen zvok iz vsake tipke, čeprav so vse videti enake, obujale spomine in hrepenenja vseh barv in časov. Vonj popotne sreče je bil spet z nama.

Zdaj sva se lahko odpravila domov. O, saj je ostalo še dosti dela v teh krajih, a duše, polne radosti in vzvišenih čustev so končno prisluhnille žuljavim nogam, ki so sanjale morje. Ko sem prvič zabredla v vodo, se mi je zdelo, da iz globine slišim: »Hvala, Meta ...« Res, to so bile moje noge! ◉

Preikestolen – največja evropska prižnica

600 metrov prepada nad fjordom¹

✍ in 📷 Andreja Tomšič

Za nama je že štirinajst dni in svetlih skandinavskih noči ter nekaj tisoč prevoženih kilometrov. Dosegla sva vrh Švedske in Laponske ter najvišji skandinavski vrh, prečila ledenike in preskakovala ledeniške reke, se jezila nad komarji in občudovala velike količine vode, ki se zlivajo v globoke temne fjorde. A poti še ni bilo konec.

Najino potovanje po Skandinaviji se je že krepko presesilo v drugo polovico. Vozila sva proti jugu Norveške in se potihem kar veselila domače postelje in poštene hrane. Še prej pa sva želela doseči prav poseben cilj, le nekoliko višji od 700 metrov, pa vendar svetovno znan, in kot sva kasneje ugotovila, tudi primerno oblegan – kot nekakšna »globalna Šmarna gora«.

Gora, ali bolje rečeno hrib, leži na jugozahodu Norveške ob Lysefjordu, ki se zajeda več deset kilometrov v celino. Sam hrib ni nič posebnega in njegovo pravo ime verjetno poznajo le okoliški prebivalci, ima pa neko posebnost. To je ploščata skala Preikestolen, ki se kot prižnica rahlo previsno boči 600 metrov nad fjordom. »Če si dovolj pogumen, lahko stopiš na rob in pljuneš direktno v fjord,« pravijo, večina pa jih globino pod seboj vseeno raje gleda ležeč na trebuhu.

Pod prižnico

Po nekaj deževnih dneh, ko so nama nizki oblaki večinoma zakrivali zanimive okoliške, od snega in skal belo in črno obarvane vrhove, sva se bližala kraju Tau in od njega nekaj kilometrov oddaljenemu izhodišču najine ture. Prevvedeno iz norveščine Preikestolen pomeni Prižnica, angleška beseda za to skalo pa je Pulpit Rock.

Predvideni čas hoje od parkirišča do Prižnice je dve uri, višinske razlike le 300 metrov, dolžine, kot merijo tukaj, pa 3,8 kilometrov. Tudi nasproti hodeči ti na vprašanje, koliko je še do vrha, ne povedo časa, temveč odvrnejo: »Ja, še kakšen kilometer in pol ...« Nekoliko naju je začudil čas, predviden za tako majhno višinsko razliko, in že sva pametovala, da za naju je to tako ali tako pol ure in nič

več. Domnevala sva pač, da Skandinavci hodijo po gorah drugače, morda celo povezano z nordijsko hojo, da se veliko ustavljajo in kdo ve kaj še počnejo vmes. Tako jim ti dve uri lahko kaj hitro mineta.

Gneča

Nebo se je na srečo povsem zjasnilo in obetala se nama je krasna tura, saj je bila pri 16 stopinjah tudi temperatura ravno pravšnja za hojo. Že na parkirišču sva padla v mednarodni kolaž avtomodov, prikolic, avtomobilov in motorjev, pa tudi kakšno kolo se je našlo vmes. Usmerili so naju na odmerjeni prostor, nato pa urejanje prometa in zagotavljanje parkirnega prostora tudi primerno zaračunali.

Pričelo se je romanje. Začetka poti nama sploh ni bilo treba iskati, saj sva se zlila z množico, ki se je stekala nekam v gozd in se počasi vzpenjala. Gneča celo pot skoraj ni popuščala in počutila sem se kot nedeljski sprehajalec na Šmarno goro, čeprav tega ne doživiš ne po Tacenski poti ne Čez Peske ne po Partizanski ... Kot na božjo pot so se zgrinjali stari, mladi, otroci in psi, v kateri od velikih torb, obešenih čez ramo starejših gospa, pa je verjetno svoj višinski rekord dosegala tudi kakšna mačka. Zanimiv je bil pogled na obutev pohodnikov: gozjarji, superge, športni sandali, gumijasti škornji (kar se je občasno izkazalo kot koristna odločitev), moderni čeveljci ...

Pot

Pot na Prižnico je dobro shojena. V gozdu je primerno blatna, z vmesnimi gladkimi kamni in listjem, pa tudi spolzka. V spodnjem delu so v glavnem zložene skale in večji kamni, ki olajšajo hojo po sicer mokri in občasno blatni podlagi. Pot se dviga in spušča, vmes pa hodiš po travnih ravninah, ki so zaradi neprepustne podlage večinoma močvirne, kar Skandinavci rešujejo z lesenimi brvmi. Te sva preizkusila že na Švedskem, na poti na Kebnekaise.

Kasneje se vzpenjaš po kamnih in velikih položnih gladkih skalah, preskakuješ lužice in občuduješ temna jezerca, ki se svetlikajo med balvani, trato in nizkimi borovci. Da se izogneš gneči, lahko tudi popeležaš, kar je

¹ Nadaljevanje iz marčne številke

bila prav prijetna popestritev. Potem pa spet gozd, blato, korenine, zastoji. Občudovala sem potrpežljive starše, kako so svojim otrokom, ki so komaj shodili, pomagali obhoditi ali celo preplezati veliko koreninsko oviro in jih pri tem še vzpodbujali.

Proti koncu sva hodila nad strmimi prepadi, po meter široki polici in le slutila izredno globino tam za robom.

Potka večinoma ni bila zavarovana, kljub temu da je bil pod robom 600 metrov globok prepad. Poskušala sem se vživeti v norveško kožo ... To je res dežela gornikov in smučarjev. Za njihove otroke pogosto pravijo, da so rojeni s smučmi na nogah in da znajo prej smučati kot hoditi. Tudi z gorami je podobno in morda so gorske poti, ki se

nam zdijo zelo zahtevne, njim »kot sprehod na Šmarno goru«. Končno sem začenjala razumeti, zakaj gredo Norvežani na takšno pot, kot je ta na Prižnico, tudi v sandalih in zakaj se jim to ne zdi nič posebnega.

Ne konca ne kraja ...

Med potjo sva trikrat mislila, da sva že na cilju, pa je pot zavila, se vzpela in v daljavi sva spet zagledala vzpenjačo se pisane množice. Vzpona res ni veliko, vendar pa se pot nekaj časa vzpenja, potem gre po ravnem, pa malo dol, pa malo naokoli, potem pa postaneš žejen in ko se že ustaviš, bi prijal tudi kakšen košček čokolade, potem pa opaziš zanimiv motiv in že vlečeš ven fotoaparata ... Glede na predvideni dve uri sva bila zelo hitra, saj sva do Prižnice, ki leži 604 metrov nad morjem, porabila »le« 70 minut. No, marsikdo, ki v tem času naredi tudi »tisočko«, bi na to verjetno imel kakšno zanimivo pripombo, predvsem ko bi izvedel, da se smatrava za zelo dobro kondicijsko podkovana gornika.

Pa smo na skali

Tako kot pot navzgor naju tudi sama Prižnica ni razočarala. Ko se ji približuješ od strani, vidiš, da je res nagnjena nad fjord. Nato pa stopiš na to ploščato skalo in skoraj na mestu, kjer se prične skala nagibati nad morje, opaziš kakšnih 30 centimetrov široko razpoko, ki se vleče preko cele širine. »Saj to se bo pa vsak čas odlomilo,« si misliš in nekoliko pohitiš do roba, da ujameš morda še zadnjih nekaj minut pogleda navzdol, preden skala zgrmi v fjord ... Vseeno se ne mudi tako, saj je ta razpoka stara že stoletja in verjetno bo minilo še kar nekaj časa, preden se bo toliko razširila, da bo Prižnica končala v fjordu.

Očitno pa razpoka ni niti malo motila množice ljudi na skali. Najpogumnejši so se zavhteli čez rob in izzivali, bingljajoč z nogami v globino pod sabo. Drugi so se sončili, spali ali zamišljeno zrlili na čudoviti fjord, tretji malicali ali se fotografirali. Mnogi so preizkušali svoj pogum s približevanjem robu ali leže na trebuhu pljuvali 600 metrov globoko v Lysefjord. Tudi midva sva se raje ulegla in čez rob pogledala direktno v fjord. Kljub vzhicenu je Jože še pravočasno zadržal očala na nosu, da niso končala v globini, kar pa ni uspelo nekemu moškemu, ki mu je med zavzetim fotografiranjem padel fotoaparata in se ujel v grm nekaj metrov nižje. Moški je nato s kamni zbil fotoaparata, da je padel čisto do dna, sicer bi ležeč med vejami še koga premamil k plezanju navzdol ...

Na vrhu

Po kratkem počitku sva se med močvirji, skalami in stenami povzpela še višje, na sam 706 metrov visoki vrh Preikestolen, ki ga je označeval ogromen, preko tri metre

visok možic. Dvignila sva se nad množice in nad hrup tam spodaj in končno vdihnili morsko-gorski opoj tišine in miru. Na vrh, do katerega je s Prižnice manj kot pol ure hoje, ne gre skoraj nihče. Ko sva ga dosegla midva, sta ga ravno zapuščala dva Italijana, tako da sva tam ostala sama. Razgledi so bili čudoviti. Na fjord skoraj do konca, na okoliške vzpetine, ki se dvigajo iz fjorda, na gozdove in črna jezera, na ogromne balvane na vrhu, ki so se prikovali ali padli od kdove kje ...

Navajena hitrih sestopov, ki se nama občasno dogajajo med begom pred nevihtami v naših gorah, sva na poti navzdol verjetno postavila »hitrostni sestopni rekord Preikestolna 2007«. Predvsem Jože je skakal s skale na skalo, kot bi imel za sabo trop severnih medvedov, in ko sem hitela za njim, sem lahko vso pot poslušala občudujoče vzklike sestopajočih žena in deklet, pa tudi kakšen možakar se je, sicer bolj potihlo, oglasil.

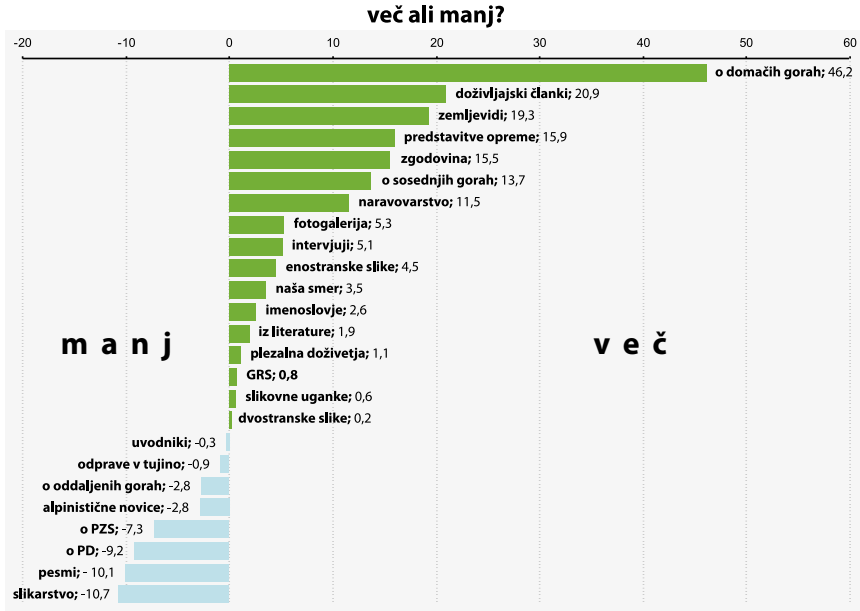
Zaradi Prižnice sva naredila 800-kilometrski ovinek po Norveški, kar za njihove razmere sploh ni veliko. A nama ni bilo žal, saj sva v vsej njeni veličini doživela še eno skandinavsko posebnost. ◊

	manj	enako	več	uteženo
o domačih gorah	3,7 %	28,2 %	68,1 %	46,2
doživljajski članki	8,5 %	52,7 %	52,7 %	20,9
zemljevidi	7,4 %	45,7 %	43,1 %	19,3
predstavitve opreme	6,4 %	53,2 %	40,4 %	15,9
zgodovina	7,4 %	52,1 %	39,9 %	15,5
o sosednjih gorah	12,2 %	48,4 %	38,8 %	13,7
naravovarstvo	6,9 %	58,5 %	34,6 %	11,5
fotogalerija	11,7 %	61,7 %	25,5 %	5,3
intervjuji	9,6 %	65,4 %	24,5 %	5,1
enostranske slike	4,8 %	72,9 %	21,3 %	4,5
naša smer	7,4 %	71,3 %	19,7 %	3,5
imenoslovje	19,1 %	55,3 %	25,0 %	2,6
iz literature	12,2 %	67,6 %	18,1 %	1,9
plezalna doživetja	18,6 %	60,1 %	21,3 %	1,1
GRS	12,8 %	71,3 %	15,4 %	0,8
slikovne uganke	9,6 %	77,1 %	12,2 %	0,6
dvostranske slike	17,6 %	63,8 %	18,1 %	0,2
uvodniki	5,9 %	90,4 %	2,7 %	-0,3
odprave v tujino	18,1 %	65,4 %	15,4 %	-0,9
o oddaljenih gorah	23,4 %	56,9 %	17,0 %	-2,8
alpinistične novice	20,7 %	67,0 %	12,2 %	-2,8
o PZS	27,7 %	64,9 %	6,9 %	-7,3
o PD	33,0 %	53,2 %	13,3 %	-9,2
pesmi	33,5 %	55,9 %	10,6 %	-10,1
slikarstvo	34,6 %	51,1 %	12,8 %	-10,7

Bralci želite praktične informacije

Rezultati ankete, objavljene v februarški številki

✍ za uredništvo PV Andrej Stritar

V februarški številki smo vas prosili, da nam sporočite, kaj si mislite o Planinskem vestniku. Prejeli smo 188 izpolnjenih vprašalnikov.

Kdo ste naši bralci?

Odgovorilo vas je 70 % moških in 30 % žensk. Največ vas je bilo starejših od 60 let, in sicer 31,9 %, med 50 in 60 let 23,4 %, med 40 in 50 let 25,5 %, od 30 do 40 let 10,6 %, pod trideset let pa 8 %. Le dva sta bila mlajša od 20 let. Več kot 30 let Planinski vestnik bere 27,2 % anketiranih, 20–30 let 9,6 %, 10–20 let 16 %, 5–10 let 22,9 %, veseli pa smo, da se nam je oglasilo tudi 24,5 % novih bralcev, torej tistih, ki nas spremljate manj kot pet let.

Kaj si mislite o vsebini?

Vaše odgovore o vsebini revije najlažje na hitro predstavimo v tabeli. Pri vsaki temi ste lahko obkrožili, ali si je želite manj, enako ali več. Večina vas je s sedanjo vsebino zadovoljna, saj vas je okoli 60 % obkrožilo enako. V zadnji stolpec tabele smo dodali utežen seštevek prvih treh stolpcev. Če bi vsi obkrožili več, bi bila utežena vrednost v zadnjem stolpcu 100, če bi bili obkroženi samo manj, bi bila ta vrednost –100, če pa bi vsi obkrožili enako, bi bila 0. Te vrednosti so nam pomagale razvrstiti rubrike od najbolj zaželenih do najmanj priljubljenih.

Z njimi smo tudi grafično prikazali vaše želje. Več kot očitno bi bralci Planinskega vestnika radi imeli čim več praktičnih informacij o obiskovanju domačih gor. To je bilo edino vprašanje, pri katerem je bilo večkrat obkroženo več kot pa enako ali manj. Sledijo opisi doživetij v gorah, takoj za njimi pa so zemljevidi (torej spet praktične informacije) in pa predstavitve opreme. V uredništvu se zavedamo, da je opisov opreme premalo in zato se ne čudimo, da si takih informacij želite več.

Želite si več zgodovinskih člankov, seveda pa se bomo še naprej trudili predstavljati tudi gore v bližnji soseščini. Varovanje narave je priljubljena tema, ki nam zbujata zaskrbljenost, zato se je tudi znašla med tistimi, ki si jih želite več.

Sledijo rubrike, za katere bi lahko rekli, da ste z njimi zadovoljni, saj imajo vrednost v zadnjem stolpcu pod 10. Torej si jih ne želite ne več ne manj. Na negativni strani preseneča nizka uvrstitev poročil o PD in PZS. Tudi pesmi in slikarstva si želite manj, kljub temu da jih že sedaj ni veliko.

V uredništvu bomo skrbno preučili vaša sporočila in vam skušali našo revijo še bolj približati.

Še enkrat se zahvaljujemo vsem, ki ste se potrudili in nam pisali. ○

Planinski kos

(*Turdus merula alpinus*)

Nikoli najdeni ptiček

✍ in 📷 Lado Brišar

Ko boste prebrali naslov, boste rekli, seveda ga poznam, kako da ne, to je tisti črni ptič z rumenim kljunom, saj ga srečamo v vsakem grmovju. Ne bo držalo, v mislih ste imeli navadnega kosa (*Turdus merula*) ali pa ste ga zamenjali s planinskim ščinkavcem (*Montifringilla nivalis*). Če ne hodite v hribe, ste pa verjetno pomislili na udomačenega planinskega kosa (*Turdus troguatus*). Zagotavljam vam, da *Turdus merula alpinus* nikakor ne spada med udomačene ptice, kot so recimo žafra-nasti čížek, italijanski vrabec ali beločeli kanarček (glej <http://www.maliuzgajatelj.com>).

Mnogo planincev prisega, da so ga že videli. Pravijo, da je večji od navadnega kosa in prav tako črne barve. Nobenih pričevanj, ne ustnih ne pisnih, pa nisem zasledil o njegovi družici, planinski kosovki.

Kot je meni znano, ga fotografiral do danes še ni nihče. Tudi v strokovni literaturi ni njegove slike. V Ornitološkem atlasu Slovenije sploh ni omenjen, kar seveda nikakor ne pomeni, da ne obstaja. Dokazano pa je, da je planinskega kosa večina obiskovalcev gora že slišala peti. Tudi jaz sem med njimi, večkrat sem že poslušal njegovo žvrgolenje. Izjemno zanimivo je, da ponoči ne spi, v tem

je podoben čuku (*Athene noctua*), čeprav z njim nikakor ne more biti v sorodu. Če boste imeli srečo, vam lahko zapoje v gorah, v planinski koči ali v bivaku s čistim tonom tudi sredi noči.

Planinski kos prezimuje zelo razpršeno, vedno v zelo majhnih jatah, ki redko štejejo več kot tri ptice. Izjema so le zimski množični pohodi, običajno jih dokaj redno spremlja. Na nočnem pohodu s Pasje ravni v Dražgoše sem ga imel priliko vsaj dvakrat slišati. Najprej se je oglasil v koloni spredaj pred mano, kmalu zatem še zadaj. Opredel sem za njim, ampak videl ga nisem, čeprav sem ga večkrat začutil prav blizu.

Kos ponoči v kočah

Planinskega kosa zasledimo običajno v gorah nad 669 m nadmorske višine, le posamezniki poročajo o redkih primerih gnezdenja v nižjih legah. Kakor drugim pticam tega rodu, je tudi njemu predvsem pomembno počivališče, zato se zelo rad zadržuje v planinskih kočah in zavetiščih. Znanstveno (po zvočnih zapisih) je dokazana odvisnost števila planinskih kosov v objektu od števila planincev. Ne bom utrujal s statistiko, za ilu-

stracijo bom raje opisal noč na skupnih ležiščih. Začelo se je z običajnim pričkanjem spanja željnih planincev na večno temo: odprto ali zaprto okno. Tu ni nobenega zraka, odpri; prehladil se bom, zapri; saj se tudi dihati ne da, odpri; a bi ti rad, da še jaz dobim revmo, zapri; smrdi kot v štali, odpri ...

Že med tem pogovorom sem zaslišal planinskega kosa, samo cvrkutnil je, nekje zgoraj, nedaleč od mene. Ker ravno zaradi tega vedno nosim s seboj kasetofon, sem preveril baterije in ga vključil. Ko se je pogovor umiril, sem začel snemati. Vsako uro sem vstavil novo kaseto.

Zjutraj nisem šel na hrib, ampak sem si prevrtil posnetke. Spet nič, saj sta se med občasno žgolenje planinskih kosov neprestano vrivala glasova vsaj dveh smrčočev. Žagala sta in žagala, na posnetku je bil samo neuporaben dokazni material: hrrr, pih, cccci, sem in tja kakšen puhhhh ... Zanimivo, v zvočnem zapisu sem našel celo razumljiv stavek (od mladenke v desnem kotu spodaj): »Daj že enkrat mir!« Ostalo so bile le posamezne besede, večinoma kletvice v različnih jezikih. Le kdo bi ob vsem tem zvočnem onesnaženju prepoznal planinskega kosa!

Kos podnevi

Obstaja vraža, da se podnevi planinski kos ženski družbi nikoli ne oglasi. Ni res, sam osebno sem doživel neizmerno srečo, planinski kos je zapel, čeprav je bila zbrana družba vsa v ženski sestavi. Pri Triglavskih jezerih sem v bližini kočice za skalo na travi užival v Mlakarjevem slogu »dolce far niente«, na drugi strani skale pa je kvartet treh skoraj najstnic v poznih zrelih letih (nič ni narobe z mojo poštevanke, ena je govorila za dve) razpravljala o prednostih ne vem katere kreme za negovanje ne vem česa. Ko so si privoščile kratek predah, se

je čisto potihlo oglasil planinski kos. Zažvrgolel je: cviiiphhh. Zanimivo, vse v enem tonu, mislim, da je bil srednječrtani B v F-duru. Bil sem brez kasetofona, nič nisem posnel, saj v ženski družbi tudi nisem pričakoval planinskih kosov.

Strokovnjaki domnevajo, da so planinski kosi najbolj živahni v zgodnjem jutru, še v temi skakljajo sem in tja, pri čemer značilno cvrčijo in žvrgolijo. V aprilu sem na Kredarici še pred sončnim vzhodom slišal izjemen primerek, prisegel bi, da je šlo za uvodni takt četrtega stavka devete Beethovnovne simfonije (Oda radosti, to je tisti komad, ki so ga igrali v Beogradu maja 1980), saj veste, kako gre: »O, bratje, nikar teh zvokov, temveč vse bolj milo pesmico zapojmo in vse bolj radostno ...« Ja, in to je od leta 2003 tudi evropska himna.

O tem čudnem ptiču in njegovem petju je Gojmir Lešnjak - Gojc že pred časom posnel tudi zimzeleno uspešnico ... še enkrat zame, ... na ves glas.« Na radiu jo včasih predvajajo, konec oktobra jo je zapel tudi na televiziji. Odziv gledalcev je bil enkratni, še najbolj je njihove občutke opisala neznana občudovalka planinskega kosa na spletni strani <http://missnymphee.blogspot.com> z besedami: 'Whiiii, hvala Gojc, nikol pozabla.'

Kljub moji zavzetosti in vztrajnemu zasledovanju planinskega kosa še vedno nimam nobene njegove slike. Večkrat sem ga slišal, tudi zavohal sem ga, saj ima običajno neprijeten vonj, bolj smrdi kot diši. To je potrdilo več mojih planinskih prijateljev. Srčno si želim, da bi mi ga letos uspelo tudi fotografirati. Pozivam bralce Planinskega vestnika in sploh vse obiskovalce gora, hodite po planinskih poteh z odprtimi očmi in ušesi, pozorni bodite na žvrgolenje planinskega kosa. Imejte pri roki fotoaparata, da vam dokaz za njegov obstoj ne bo izpuhtel v nič. Pa pošljite mi njegovo sliko. Hvala. ◉

DUMo[®]
www.dumo.si

pohodništvo • alpinizem • jamarstvo

gorniška oblačila • turne vezi
plezalna oprema • čevlji

Tilak • Bask • Naxo
Singing Rock • Kayland

Kolesarska Pandorina skrinjica je odprta

Pešci in kolesarji na gorskih stezah – kdo in kje?

✍ in 📷 Miro Štebe

Globoko sem vdihnil opojno svežino višinskega zraka. Skozi mlado, svetlo zelenje bukovih listov sem opazoval temnejše modro zelenilo pobočij na drugi strani doline. Spet sem se zalotil, da ugibam, koliko odtenkov zelene barve je sploh na tej naši Zemljici. To je zame večna uganka, ob tem pa se še sprašujem, kako naravi vedno uspe sestaviti takšne barvne kombinacije, da se barve vedno skladajo in niso kičaste. Ko to poskuša človek, vse pre pogosto nastane kaj neokusnega.

Hrup hitro bližajočih se postav

Užival sem v hladu gozdne sence in v mehki stezice, speljane pod skalnimi balvani zanimivih oblik, ki krasijo greben med Kašno planino in Lepenatko. Zadovoljen sem bil, da mi je uspel pobeg v ta zeleni rezervat tišine in miru. Predal sem se miselnemu potovanju med spomini, načrti in željami, noge pa so samodejno iskale prave stope. Kot bi me kdo z batom po glavi, me je zdramil nenaden hrup hitro bližajočih se postav, ki so se, kot bi iz zemlje zrasle, nenadoma znašle tik za mano. Že v naslednjem hipu so me prehitevali kolesarji, ki so v dolgi vrsti sorazmerno hitro vozili po stezici. Moral sem si čestitati, da sem tako urno odskočil na varno, saj kaj takega vendarle nisem pričakoval. Idile miru je bilo v hipu konec, a sem se potolažil, da je to zdaj nova podvrsta članstva v planinski organizaciji in da si moramo pač deliti steze. Jezilo me je le, da so tako iznenada pripeljali za mano.

Ampak če bi pred tem opozorilno kričali ali zvonili, bi mi bilo to v tem kraljestvu gorskih bogov še manj všeč, kot da so me le prestrašili. K sreči je bila stezica takšna, da sem se lahko umaknil.

Skupina mladih gorskih kolesarjev, ki me je pustila za sabo, niti ni bila tako majhna in videti je bilo, da so kar dobro organizirani. Kakor koli že, odbrzeli so naprej in me pustili v razglabljanju o smiselnosti vključevanja kolesarstva pod isto »marelo«, pod katero smo ostali planinci. Vem, da so včasih v našo organizacijo štel tudi jamarje, da smo si bili blizu tudi s taborniki, vendar so oboji šli po svoje, čeprav se mi zdi, da bi bilo z njimi lažje najti skupne točke kot pa z »biklisti«, s katerimi skušajo v vodstvu planinske organizacije »družno osvajati vrhove«. Čeprav sem tudi sam kolesar, mi ta ideja ni najbolj všeč. »Če jih bomo imeli pod isto streho, jih bomo lažje nadzorovali in jim bomo lahko preprečili, da bi v gorah počeli kaj, kar bi ne bilo združljivo z našim poslanstvom!« mi je pred časom zatrdil prijatelj, ki je kar dobro podkovan o tem, kaj se dogaja v vodstvu PZS. »No, ja, oni že vedo, zakaj so se tako odločili,« sem skušal zatreti vprašanja, ki so mi drugo

za drugim silila v zavest, in se spet predati lepotam sprehoda.

Ko se je pot spustila in je bilo treba med skalami nekoliko previdneje sestopiti, sem spet naletel na kolesarje. Očitno jim ni šlo vse tako gladko, saj so si dali opravka s popravilom koles, ki tistega strmega spusta preko skal le niso tako dobro prenesla. Kar malo privošljivo sem se muzal, ko sem stopal mimo fantov in deklet, ki so sedeli in čakali, da »serviserji« spet usposobijo njihove jeklene konjičke. Nasmihal sem se ob misli, da je po naših hribih še dosti takšnih pragov, ki kolesarjem očitno ne morejo biti posebno pri srcu. Sam se raje zanesem na svoje podplate!

Kar dobre volje sem se spuščal po strmih bregu proti sedlu, s katerega se začne vzpon na Kunšperski vrh. Spet je vse naokoli kraljeval mir, med krošnjami pa sem lahko škilil v globino na obeh straneh slemena. Skoraj bi si začel brundati kakšno poskočnico, ko je iznenada iz ozadja mimo mene švignil kolesar! Pa še eden in tretji, četrti in tako naprej. Počutil sem se kot starter na tekmi formule ena, ko z zastavo maha voznikom, ki vozijo skozi cilj. Resnici na ljubo pa sem se verjetno precej bolj previdno stiskal ob rob steze, saj ne bi bilo prijetno, če bi me kateri od dirkačev »nasadil«. Mislil sem, da so vsi mimo in sem že hotel nadaljevati pot, ko se je za mano utrgala še ena manjša skupina. Prav nič prijetno ni bilo čakati, da so po klancu oddrveli mimo mene. Spraševal sem se, če bodo vožnjo nadaljevali v breg nad sedlom ali pa bodo kolesa potiskali ob sebi. Na sedlu sem jih res ujel in videl, kako so nekateri že potiskali svoje dvokolesnike v breg, drugi so se pa še kar trudili s pedali. Sam pri sebi sem se namuznil, da jih bom spet začel prehitovati in da jim bom pokazal, da so tudi dobri »vibrant« podplati nekaj vredni, a so se z grebena že začeli spuščati v dolino. Kar odleglo mi je, ko sem videl, da ne bodo več nadaljevali po planinski poti. Dan je zame spet postal lep in kmalu sem se predal sopihajočemu grizenju kolen, ki sem ga zvito prekinjal z opazovanjem razgledov in s fotografiranjem cvetic.

Cvetje je skoraj letelo po zraku

Že na začetku izleta sem vedel, da bo to bolj »fotosafari«, saj kadar grem sam v hribe, vedno tudi veliko slikam. Če grem z družbo, vidim lepe prizore, a ne želim zaoznejati ali motiti ritma, kadar pa grem sam, si vzamem čas tudi za drobne biserčke ob poti in veselo pritiskam na sprožilec fotoaparata. Ko sem se začel vzpenjati proti vršnim pašnikom Lepenatke, so bili moji postanki vse pogostejši, saj so se pisane zaplate cvetja vse bolj gostile. Modre blazinice sviščev in orlic so se menjavale z rumenimi preprogami regrata, zlatič, pogačic in drugih cvetic.

Še zlasti veselo sem slikal prelepe kukavice, pogled pa mi je uhajal tudi k možatemu Rogatcu, ki je vse bolj kljubovalno rinil iz temnozelenega objema gozda. Gledal sem njegovo drzno steno in nič me ne bi moglo več prepričati, da ne bi poskusil priti tudi na vrh tega Mrtvega meniha. Na vrhu Lepenatke sem srečal mlad parček. Tudi onadva sta bila vznemirjena nad bogastvom cvetja. »Saj moraš prav paziti, kam postaviš nogo, da ne teptaš cvetja!« je vzkliknilo dekletu in moram reči, da sem že tudi sam prej pomišljal, kje naj hodim. Po izmenjavi vljudnostnih fraz sem se začel spuščati proti sedlu Kal. Ko sem z očmi iskal bivak pod Rogatcem, pa me je presenetila kača kolesarjev, ki se je prikazala iz gozda. Torej so se le izognili zanje neprijetnemu Kunšperku! Eni so nadaljevali pot proti Zgornjemu Špehu, približno polovica pa se jih je v več skupinah podala proti Lepenatki. »A zdaj pa mislijo še sem gor?« sem bil zgrožen, a skupinice »biciklistov« so vztrajno pritiskale na pedala in pridobivale višino. Počasi so najmanj pripravljeni drug za drugim začeli sestopati s koles, a so svoje »konjičke« še naprej potiskali po stezi v breg. Eni so bili bolj nečakani in so jo kar počez usekali proti vrhu. Cvetja verjetno niso opazili, saj so se ukvarjali samo s tem, kako čim hitreje pririniti kolesa na hrib.

»Ah, ti mladi! Ne znajo občudovati narave!« sem zavzdihnil, potem pa pomislil, da njihov cilj mogoče ni isti, kot ga imajo planinci. Mi sicer gremo na vrhove, da pokažemo kako smo dobri in kako še lahko rinemo v hrib, ampak za večino je najpomembnejše samo doživljanje narave, opazovanje razgledov, ogledovanje cvetja, oblakov, skalnih oblik. Važna sta pot in celovito doživljanje vzponov, pri kolesarjih pa verjetno občudovanje narave ne pride do takšnega izraza. Ob počitkih mogoče že, ampak med samo vožnjo se morajo pa precej bolj osredotočati na izbiro varnih prehodov, dihanje, ritem ... Pri njih imajo veliko večjo težo različni športni vzgibi. Hrib je zgolj ovira, ki jo je treba kar najhitreje in kar najbolj učinkovito premagati. Ni časa, da bi razmišljali, kam postaviti nogo, da ne bi potacali cvetja, gre le za to, da premagajo težnost in se premikajo naprej. Cvetje je povsem drugotnega pomena, samo je krivo, da se nastavlja pred kolo. To je še toliko očitneje med spustom, ko gre le za vprašanje, kako ob vse večji hitrosti ostati na kolesu in ohraniti celo glavo in zobe. Rožice v takem res niso pomembne.

Na vrhu se kolesarji niso prav dolgo zadrževali. Stiski rok, nekaj posnetkov, potem pa so se začeli spuščati. Večinoma niso vozili po stezi, saj je skalnata in bolj primerena za hojo kot za vožnjo. Pravzaprav je vsak izbral svojo smer po lastnem občutku, zraven pa seveda pridno pritiskal na zavore. Cvetje je skoraj letelo po zraku. Za zavrtimi kolesi so ostajale temne prstene sledi, kolesarji pa

so očitno uživali. Eden je blizu mene pripeljal s preveliko hitrostjo in ga je zaneslo v skale, nazadnje pa je pristal v manjši vrtači, iz katere je moral kolo potiskati. Nisem si mogel kaj, da ga ne bi vprašal: »Iz katerega društva ali kluba pa ste?« »Če bi bili iz kakšnega kluba, bi bili pa bolj divji! Mi smo kar tako. Smo se zbrali in šli na izlet.« Kaj bi šele bilo, če bi bili bolj divji? Že zdaj so za sabo pustili dovolj razdejanja. Takšnih nepravih planincev pa si res ne želim v naši gorniški organizaciji!

V še zadnje neokrnjene koticke

Kakor koli že, mladi dirkači so se zbrali na sedlu pri Kalu in nato družno odpeljali za prvo skupino proti Špehu, sam pa sem zaplezal v steno Rogatca in prav lepa se mi je zdela misel, da me tu ne bo presenetil noben kolesar. Mislim, da je Slovenija zadosti razgibana in da lahko kolesarjem ponudi najrazličnejše izzive, od hudih klancev do vztrajnostnih poti. Mislim, da jim toliko različnih možnosti za izživljanje nudi le malo drugih dežel. Po mojem trdnem prepričanju pa kolesarji ne sodijo v gorski svet nad gozdno mejo. Izjemoma bi jim kje dovolil poligon, kjer bi se lahko zdvijali, drugače pa sem prepričan, da z zaviranjem in s svojimi spusti v naravi puščajo pregloboke rane, da bi jim zavedni ljubitelji gorskega sveta in neokrnjene narave to lahko odpustili. Zemlja in rastline v gorskem svetu so izpostavljene preveč ostrim življenjskim pogojem, tako da jim še ene nepotrebne nadloge ne smemo dopustiti. Narava v gorskem svetu se le ne obnavlja tako hitro, da bi lahko dopuščali takšno početje. Ko kolesar s svojim zaviranjem razkrije rušo, voda zlahka odplavlja zemljo in siromaši gorsko naravo.

Predstavniki gorskih kolesarjev mi je zatrdil, da kolesarji naredijo v hribih ravno toliko škode, kot je naredimo planinci, ko delamo bližnjice. Mislim, da to ne drži povsem. Bližnjic le ni tako veliko, korak pa je tudi lažje nadzirati, lahko prestopiš, preskočiš oviro, lahko se izogneš cvetici. Ko si na kolesu, pa to ni tako preprosto. Pri vzponu že lahko nadziraš, kje voziš, pri spustih je pa to težje ali skoraj nemogoče. Tam ti gre le za to, da se obdržiš na kolesu. Še zlasti pa je nerodno, da se mlajši tudi pri gorskem kolesarstvu želijo dokazovati in počno tudi drzne stvari, ki jih izkušenejši in pametnejši ne delajo. Lepo je po televiziji gledati drzne skoke in vožnje s kolesi po puščavskih predelih Amerike in drugih prostranstvih.

Tam takšno početje okoljsko ni tako sporno, kot je v naši mali deželici, ampak zgledi vlečejo.

Ko smo šli pozimi na Vrtačo, smo pod Zelenico naleteli na mlade kolesarje, ki so skakali čez neko s snegom pokrito skalo. Večinoma so padali, nekaterim pa je skok le uspelo zvoziti. V snegu tisti skoki niso mogli imeti hujših posledic za naravo, če bi pa kaj takega počeli poleti na travnati planini, bi bila pesem drugačna. V planinski organizaciji poudarjajo, da je pri kolesarjih pomembna vzgoja, toda vzgledi vlečejo, v človeški naravi pa je, da premika meje, da hoče biti prvi, da naredi nekaj, česar drugi še niso.

Na kolesarje zdaj naletiš že tako rekoč povsod. Ni govora, da bi se držali le določenih poti, ki naj bi jih določili na Ministrstvu za šport, pionirski duh je živ tudi med njimi. Poleti sta me presenetila izgubljenca s kolesi nad planino Košutna pod Kompotelo. Bila sta vljudna in sta lepo pozdravila ter vprašala, kako se pride do Krvavca. Ampak bila sta predaleč. Preveč globoko v enem še zadnjih kolikor toliko neokrnjenih koticov. Povedala sta, da sta prišla preko Dolge njive. Za Dolgo njivo pa delajo reklamo že na vseh kolesarskih spletnih klepetalnica in straneh. Nekdaj idilično planino so si kolesarji že vzeli za svojo. Da ne govorimo o Zvohu, kamor na vse pretege vabijo tudi turistični delavci s Krvavca. Ko sem potem sestopal z Zvoha, so mimo mene drveli kolesarji s takšno hitrostjo, da nisem bil prepričan, če so vsi popolnoma nadzorovali svoje početje. Pravi planinci se bomo počasi začeli umikati s takšnih nevarnih poti. Umikali se bomo v strme skalne trdnjave, a tudi tja se bodo kmalu ojunčili kolesarski pionirji. Saj nenevarna vožnja po neokrnjeni naravi ni tisti adrenalinski izziv. Treba je več, višje, hitreje, drznejše! Pandorina skrinjica je odprta. ●

Ooo, plezanje, plezanje ...

Maja Vidmar, svetovna prvakinja v športnem plezanju

☞ pogovarjala se je Katja Podergajs

Maja Vidmar je to vzkliknila že po prvi uri tečaja športnega plezanja. Po desetih letih je njeno navdušenje nad plezanjem še vedno enako, le da ga zdaj lahko spremlja in občuduje občinstvo po vsem svetu.

Konec januarja je Maja prejela priznanje za najboljšo slovensko športno plezalko leta 2007. Podelila ji ga je Komisija za športno plezanje za njene navdušujoče dosežke lanskega leta: šest zaporednih zmag in zmaga v skupnem seštevku svetovnega pokala, drugo mesto na Rock mastru v Arcu in Dima rock mastru v Španiji, tretje mesto na svetovnem prvenstvu v Avilesu, preplezani dve skalni smeri z oceno 8c ... Sliši se kot Misija nemogoče, le da je tokrat ni izpeljal kakšen mišičast hollywoodski lepotec, temveč drobna 22-letnica s preprostim ciljem – biti najboljša v športu, ki ga ljubi.

Kako se je začela tvoja plezalska pot? Kaj te je pritegnilo, da si se vpisala v plezalni tečaj?

»To je bilo 10 let nazaj. Do takrat sem se ukvarjala že z veliko športi in sem hotela spet nekaj novega. Tako smo s sestro Katjo in še eno prijateljico šle v plezalni tečaj v Škofjo Loko in meni je bilo že takoj super. Hitro sem ugotovila, da sem tokrat našla nekaj, kar me dovolj pritegne, da ne bom že čez dva meseca spet iskala česa drugega.

Potem se je Roman Krajnik, naš trener, ki me še vedno trenira, odločil, da sestavi skupino res dobrih plezalcev. Iz naše skupine začetnikov je izbral najboljše, tiste z dovolj volje, za katere je videl, da bi se iz njih dalo kaj narediti. Tako je nastala skupinica približno sedmih ljudi in začeli so se resni treningi. Bilo je super, ker smo imeli vsi ogromno volje – mi, ker smo, seveda, hoteli čim več plezati, in on, ker si je res želel nekaj narediti iz nas.«

Si imela kakšnega idola, npr. kakšno uspešno plezalko?

»Ko sem začela, sploh še nisem nič vedela o plezanju in plezalski sceni, niti nisem poznala nobenih uspešnih plezalcev po svetu. Ampak že vse te, ki so bile dobre na državnih prvenstvih, recimo Martina, so mi bile ... uuuu! Že takoj prvo leto sem šla navijati na svetovni pokal v Kranj in ko sem gledala tiste plezalko, kako so dobre,

si nisem nikoli mislila, da bi sama lahko sploh kdaj nastopala na takšni tekmi, kaj šele da bi zmagala. Ampak potem je šlo vse tako tekoče, vsako leto sem kaj dodala in vsakič znova videla, kaj vse se da, če si priden.«

Starejše generacije plezalcev so večinoma začele v alpinističnih odsekih, ti pa si že lahko začela neposredno s športnim plezanjem. Ali kljub temu kdaj povežeš svoje plezanje z alpinističnim?

»Ne, to se mi zdi čisto drugo. Sploh tekmovalno športno plezanje nima nič z alpinizmom. Tako da bom zaenkrat tukaj, ker vse ne gre. Če hočeš biti v neki stvari dober, se moraš res ves temu posvetiti.«

Kaj pa opremljene večraztežajne smeri?

»Jih tudi še nisem plezala, je pa to moja velika želja za kasneje, ko bom nehala tekmovali. Dolge smeri so mi izziv zaradi občutka višine. Pa tudi kakšno težko si želim preplezati.«

Mislím, da ga skorajda ni plezalca, ki bi raje plezal "na plastiki" kot v naravni skali. Kaj pa ti?

»No, se tudi najdejo, čeprav grem tudi jaz raje ven. Mogoče zato, ker zaradi tekem toliko časa preživim na umetnih stenah. In ko grem ven, mi je potem še toliko boljše, ker sem po dolgem času spet v skali.«

Si kdaj želiš, da bi bila tudi kakšna tekma v skali?

»Bi bilo tudi v redu, čeprav sem zdaj že tako notri v tem, da mi nič ne manjka. Ampak bi šla tudi na kakšno tako, saj nekaj jih obstaja.«

Kot npr. Johanov memorial pri nas?

»Ja, recimo. Imamo pa tudi vsako leto Dima master v Španiji, kjer je en dan plezanje v skali, drugi dan pa na umetni steni in se potem sešteje rezultat. Čisto v redu so mi tudi te tekme, so malo drugačne. Vendar je težko narediti tekmo v skali, ker potrebuješ vedno nove smeri in ne moreš preprosto zamenjati oprimkov kot na umetni steni.

Pravzaprav imam skalo raje tako, da jo grem plezat zase, ker smeri je ogromno in ni bistvo v tem, da se v njih primerjaš z drugimi, ampak hočeš sam preplezati vedno višjo težavnost.

Meni je to boljše, kot da bi še v skali z drugimi tekmovala.«

V prejšnjem letu ti je uspelo preplezati dve smeri z oceno 8c, in to v enem samem dnevu.

»Ja, to je bil kar posrečen dan. V zadnjem letu sem res tako dobro pripravljena, da lahko tudi v skali hitro kaj

Smer Sikario Sanguinario, 8c, Barratro, Italija

✎ Roman Krajnik

dobrega "zlezem". Tako sem že pred časom v Barratri v Italiji poskušala preplezati eno smer z oceno 8c in mi sploh ni bila težka, le en detajl mi nikakor ni uspel. Do tja gor mi je bil na koncu že praktično sprehod, pri detajlu pa ... Pošteno mi je šlo že na živce.

Potem smo se dogovorili, mislim, da je bilo septembra, da gremo še enkrat v Barratro, dokler se še da, ker potem je že premrzlo. In zadnji dan, ko smo bili tam, smo rekli: Ma, poskusimo še to 8c! Uspelo mi je takoj, v prvem poskusu, in odločila sem se še za eno smer z isto oceno. Tudi to sem ob prejšnjem obisku že enkrat plezala in se mi je zdela lepa. Najprej sem jo malo "potipala", da sem se je spomnila, potem pa sem jo v drugo kar preplezala. Tako sem res odlično izkoristila tisti zadnji dan.«

In kako daleč je zdaj do 9a, kar se navadnemu smrtniku zdi nepredstavljivo težko?

»Jah, veliko (smeh), ker je še do 8c+ veliko!«

Pa je to tvoj cilj?

»Ja, gotovo je. Tudi v skali si želim vedno več. Če ne sedaj, pa mogoče malo kasneje. Bomo videli, že letos bom mogoče poskusila kaj težjega. Treba je najti takšno smer, ki ti odgovarja, ker v nekaterih pač nimaš nobene možnosti.«

Kakšne pa ti odgovarjajo? Kakšna bi bila zate idealna smer?

»Da niso predolgi gibi, ker v skali je velikokrat tako, da ni ničesar vmes in če oprimka ne dosežeš, ga pač ne dosežeš. To mi ni všeč, ker se pač ne stegnem toliko in potem ne morem nič. Pa po majhnih "robčkih" ... strahansko rada imam majhne "grifke".«

Med plezalci sloviš po zelo močnih prstih ...

»Ja (smeh). Ravno zato. In zato tudi ne maram kakšnih "klocov". Fantje imajo malce daljše roke in večje dlani in lahko z večjo površino primejo, jaz pa zato raje kakšen čisto majčken oprimek stisnem (smeh).«

Prvi meseci novega leta so posvečeni predvsem treningom za novo tekmovalno sezono. Čemu dajeta s trenerjem v tem letu največ poudarka?

»Naredila sva podoben načrt kot prejšnje leto, ker sva pač videla, da se je obneslo. S tem bova poskusila nadaljevati, mogoče še kaj izboljšati in delati na čem, kar mi še ne gre.«

Večina ljudi ima odpor proti treniranju tistega, kar jim ne leži, čeprav je ravno to najbolj priporočljivo trenirati.

»Ja, to je res. Zato je dobro imeti trenerja. Če si sam sestavljaš smeri, si ponavadi narediš bolj takšne, ki ti ustrezajo. Trener pa je tisti, ki naredi res pravo smer, da je dovolj zahtevna. Sploh ni nujno, da je zares zahtevna, ampak zate je, ker ti pač ne leži. Tako se potem navadiš res čisto vsega, ker na tekmah so različne situacije. Nikoli ne bodo samo majčkene "robčki" in če bi samo na teh trenirala, bi šla pri prvem takem (z rokami nakaže zaobljen "kloc") dol (smeh).«

Obstajajo morda kakšni splošni trendi v treningu tekmovalnega plezanja? Zadnje čase je bilo veliko govora o pomenu indeksa telesne mase ...

»No, to merijo pač zato, da ni premajhen. Velikokrat se namreč zgodi, da hočejo biti plezalci, tudi fantje, suhi in lahki. Včasih gredo potem že čez vse meje in škodijo svojemu zdravju. V nekaterih državah zato preverjajo ta indeks in ne dovolijo udeležbe na tekmah, če je prenizek. Ampak, kolikor vem, v svetovnem pokalu tega merjenja

še niso uveljavili, morda ga bodo v prihodnosti. Vendar se mi to ne zdi bistveno. Mislim, da je bistven trening, ki je prilagojen vsakemu posameznemu tekmovalcu in njegovim sposobnostim. Eni zdržijo več, drugi manj. Mojega treninga ne moreš dati komur koli, ker bo morda preveč utrujen in na koncu zato slabši. Najti moraš tisto idealno razmerje in ko vidiš, da zmoreš več, trening še malo "začiniš". Ni pa dobro pretiravati, ker se lahko samo izčrpaš in nič ne dosežeš.

Ni nekega pravila. Okvirno je dano, ampak vedno je treba še kaj prilagoditi. Mene Roman po desetih letih res dobro pozna in ve, kaj potrebujem. Če bi me zdaj začel trenirati nekdo drug, bi lahko sestavil odličen trening, ampak zame popolnoma neuporaben, ker ne ve, koliko vzdržim in kaj je zame dobro. Roman vse to ve celo bolje kot jaz sama, ker jaz pač samo plezam in delam to, kar je na programu, on pa se ukvarja s tem, kaj bi bilo še dobro dodati.«

Tudi slaba "psiha" je lahko za športnike tekmovalce velika ovira. Kako jo ti premaguješ?

»Hm, težko je. Velikokrat sem imela težave. Včasih sem bila zelo dobro pripravljena, pa sem na tekmah kdaj kar odpovedala. In potem še sam ne veš, zakaj se ti je zgodila kakšna neumnost. Vse je povezano z glavo, gotovo.

Lani sicer nisem nič novega naredila. Že prejšnja leta sem delala tudi psihično pripravo, ampak najbrž je potrebno pač nekaj časa, izkušenj. Predvsem pa je pomembno to, da sva se s trenerjem res dobro ujela. Še več sva se pogovarjala in sem šla potem na tekme z zares dobrim občutkom. Bolj sem zaupala vase, ker mi je tudi Roman bolj zaupal. Dal mi je občutek, da lahko zaupam vase, kar je bilo zame dokaj težko, ker po naravi nisem ravno samozavestna. Ampak potem ko sem zmagala na prvi tekmi pa na drugi in ... potem pa kar dobiš malo tega občutka – veš, da zmoreš. Dobri rezultati so potrditve, da si sposoben tudi na naslednji tekmi dobro plezati. Tako sem lani po prvi zmagi v Chamonixu začela nizati dobre rezultate in od takrat naprej je vedno manj skrbi v glavi, vedno bolj verjamem, da lahko dosežem spet dober rezultat.«

Nekaterim zmagovalcem postanejo zmage obremenitev, ker občinstvo potem od njih pričakuje še več. Si kdaj občutila kaj podobnega?

»Včasih je tudi obremenitev, ampak ... Vse mogoče razmišljaš pred tekmo, hkrati pa tudi že tam, ko vidiš smer, verjameš, da jo lahko preplezaš. Če sem jo lahko na prejšnji tekmi, jo lahko tudi zdaj. In si poskušam izbiti iz glave misli, kot je na primer: Kaj bodo pa rekli, če bom zdaj deseta, prej sem pa zmagala?«

Te je bilo kdaj strah padcev?

»To pa niti ne. Sploh na tekmah me ni bilo nikoli. Na tekmah res gledam samo naprej, kam bom šla. Včasih se šele potem, ko padem, zavem, kako daleč od varovanja sem bila, ker se kar ne ustavim (smeh). V skali me mogoče kdaj na kakšni plošči "stiska", ko me že malo "navija", vrv pa je vpeta kje spodaj. Ampak načeloma nimam večjih problemov.«

Po toliko nastopih in zmagah na tekmah se dojemanje samega tekmovanja najbrž precej spremeni. Kako je bilo prvič v primerjavi z zdaj?

»Seveda, gotovo je drugače. Kasneje vzameš vse bolj resno, bolj profesionalno. Veš, zakaj greš na tekmo, kaj je tam treba, čisto drugače gledaš. Ravno zadnjič sem razmišljala, da sem šla na kakšno mladinsko tekmo rada tudi kar tako, zaradi druženja. Seveda sem hotela tudi dobro plezati, ampak v glavi niso bili samo plezarija, polfinale, finale. Zdaj pa poskušam iti na tekmo res z glavo, se osredotočiti na pomembne stvari in tudi tisti čas tam preživeti tako, da bom med nastopom kar najbolj pripravljena. Z izkušnjami ugotoviš, kaj ti odgovarja, kaj je najbolje, kako se ogrevati pred tekmo ... kako se "naštimit".«

In kako se "naštimaš"? Kaj počneš, ko med tekmo čakaš na svoj nastop v izolacijski coni?

»Eno je ogrevanje. Zdaj že vem, koliko moraš biti ogret in kdaj se je dobro začeti ogrevati, da ni prehitro in ne prepozno. Potem se poskušaš čim bolj umiriti in izbiti iz glave slabe misli. Po ogledu smeri si poskušaš v glavi narediti načrt, kako boš plezal.«

Kdaj kaj prebereš vmes ali poslušаш glasbo?

»Ja, oboje. Včasih smo res dolgo v izolacijah, če je veliko tekmovalk, zato zadnje čase zelo rada berem, da hitreje mine. Tako tudi ne razmišljam toliko o kakšnih čudnih stvareh. Najboljša mi je kakšna knjiga, ki me res pritegne in lahko potisnem misli čisto na stran.«

Koliko ti pomeni zmaga? Ti je bolj pomembno tekmovalje kot tako ali zmaga – to, da čim več dosežeš?

»Zelo rada tekmujem in sem tudi zelo tekmovalen človek. Če mi ne uspe, sem strašno razočarana, zmeraj hočem biti dobra. In če sem dobra, mi to toliko več pomeni, ker mi je potrditev za vse delo, ki ga vlagam. Ja, ogromno mi pomeni zmaga, dober rezultat.

Seveda pa moraš tudi poraze sprejeti. Kdaj se pač zalomi, a moraš naprej. Je pa težko, če ne moreš pokazati tistega, kar bi lahko. Veliko delaš in treniraš, ko prideš na tekmo, ti pa spodsrsne in – ooo, nee, zakaj?! V sekundi se vse obrne. Veš, da si dobro pripravljen, hočeš biti tam spredaj nekje, potem pa končaš zaradi kakšne neumnosti. To mi je res ... uhh (se strese in zasmеji).«

Vladimir Habjan

Športno plezanje je v Sloveniji že precej priljubljeno, tekmovalke dosegate odlične rezultate v svetovnem merilu. Kljub temu pa ta šport očitno še vedno ni dovolj zanimiv za potencialne sponzorje. Kako skrbiš za to plat medalje?

»Zdaj imam nekaj sponzorjev, ampak dokler nisi "top 3", ni nič. Prvega sponzorja (za plezalne čevlje) sem dobila dve leti, tri leta nazaj, po sezoni 2005, ko sem bila skupno druga. Pa sem bila že prej na stopničkih svetovnega pokala, ampak ni bilo nič. Moraš biti kar malo bolj konstanten, da lahko kaj dobiš. Zdaj dobivam vedno več, seveda pa ni toliko, da bi lahko bila preskrbljena za celo življenje, kot je to pri kakšnem drugem športu.

Poleg tega so nagrade samo do šestega mesta, zato je najbolje, da si konstantno med prvimi tremi ali pa vsaj šestimi. Če si, recimo, med prvimi desetimi, nimaš nič.«

Razen vztrajnosti, da boš enkrat priplezal višje ...

»Seveda! Saj kdor pleza, tega gotovo ne počne zaradi denarja. Če hočeš zaslužiti, greš v kakšen drug šport. Je pa lepo, če ti uspe dobiti še kaj za zraven. Da se ti tvoj vložek tudi kdaj povrne. Sponzorje pa ponavadi poskušaš dobiti kar sam. Ponudbe ravno ne letijo od njih (smeh).«

Je lažje pridobiti za sponzorje tuja podjetja kot naša?

»O. Ja, za opremo gotovo, ker Slovenci sploh nimamo

drug. Nesla sem tja kakšne štiri različne plezalne copate in vprašala, ali mi lahko naredijo takšne, da je peta od teh, da je guma čez prste kot pri teh, da ni tega pa da ima to. In so mi naredili čisto nov plezalni čevlji, ki mi res ustreza. Zdaj me že sprašujejo, če je v redu in če mislim, da bi to lahko šlo v prodajo. Vendar je s čevlji za prodajo spet težava, ker ima pač vsak drugačno nogo. Mi je pa "kul", da si lahko zamislim "plezalke" in mi potem naredijo takšne (smeh).«

Vroča tema lanskega leta – doping. Kako je s tem v športnem plezanju?

»Ja, doping se redno preverja. Na vsaki tekmi svetovnega pokala mora zmagovalec gotovo na test, včasih tudi drugi in tretji, včasih pa še kakšen naključno. Mislim, da je to kar pravilo. Lani so zalotili enega Španca, menda "na kokainu", in ima zdaj prepoved tekmovanja. Ampak meni ni problem, ker pač vem, da nič ne jemljem in lahko grem na test brez skrbi.«

Testiranja so morda slaba stran tega, da plezanje postaja vrhunski šport. Si kdaj želiš, da postalo tudi olimpijska disciplina?

»Ja, uh, to pa je pravzaprav največja želja – da bi lahko tekmovala še na olimpijskih! Ampak ne vem, če bom to kdaj doživela, ker se že toliko časa trudijo, pa ni še nič. Če ne bo uspelo v nekaj letih, bomo mi že prestari. Bilo bi pa noro dobro,

ker to je pa res nekaj posebnega.«

nobenega takšnega podjetja. Za osnovno opremo, recimo, imam Scarpo. Camp imam za drugo opremo, za complete, pasove ipd. Oboje sta italijanski podjetji s plezalno opremo in takšna te imajo rada, če si dober plezalec. Težje je v Sloveniji dobiti kakšno banko ali kaj podobnega, ker imajo že toliko drugih športnikov.«

Te sponzorska podjetja kdaj vključujejo pri razvoju svojih izdelkov?

Ja, precej. Sploh pri Scarpi mi je krasno. Kar naprej hočejo, da jim kritiziram čevlji, da naredijo potem še boljšega. Kar se mi zdi zelo pametna ideja. Zdaj so mi naredili čevlji čisto zame, prav takšnega nima nihče

Ja, bilo bi noro dobro – tudi za Slovenijo, saj bi naša ekipa športnih plezalcev na olimpijskih igrah prav gotovo poskrbela za lepo bero olimpijskih kolajn. Držimo pesti, Maja! ○

Na smučeh od Vogla do Komne

Zimska pravljica nad zelenim Bohinjem

✍ Breda Pirc

Čudovit konec tedna se obeta, nekaj vetra v soboto, mraz in najmanj dva jasna dneva. Razmere za varno turno smuko postajajo iz dneva v dan boljše in že sredi tedna se mi pred očmi prikazuje Komna, pokrita z debelim »kovtrom« snega; menda ga je krepko čez dva metra. Pa tudi pri Savici ga je nekaj, torej ne bo potrebno nositi smuč. In še pomemben podatek: medveda, ki se je zadnje dni potikal po Bohinju, so ravno preselili na Snežnik. Torej ni več dileme, zedinimo se, da gremo na Komno, obenem pa potihom upam, da tokrat kar z Vogla, po triglavski smučarski magistrali, ki me mika, že odkar sem zapustila urejena smučišča. Odločili se bomo pod žičnico, saj se glede na krasno jutro obeta dolga kolona čakajočih na vzpon.

Zanimivo, pod gondolo je povsem mirno, najbrž je smučarje odvrnila napoved močnejšega vetra in nizkih temperatur. V rekordnem času se najdemo na soncu pred zgornjo postajo žičnice in po rutinskem postopku nameščanja opreme kmalu zapustimo vrvež smučišča.

Knafelčevo markacijo zamenja smučarska

Veter in mraz režeta v obraz, da mi kljub očalom pritečejo solze, ko se v smukaški preži spustim do planine Zadnji Vogel. Tam smučke oblečemo v kože in jo mahujemo v neznani svet. Rdeče-belo Knafelčevo markacijo zamenja smučarska, visok drog s krogom, na katerem so zaporedna številka ter dve puščici: rdeča usmerja proti Komni in zelena proti Voglu. Smučina je že narejena, zadovoljna pomislim, da bomo imeli olajšano delo in tudi manj orientacijskih težav. Kmalu prečkamo precej čudno označene smučine in ugotovimo, da se pripravlja tekmovanje v turnem smučanju. V hitrem tempu sledimo smučini in še preden se zavemo, se znajdemo v globeli, v katero smo se spustili po zdrsanem strmlem pobočju. Kako? Tam spodaj se vidi žičnica, nekaj ne bo v redu, tudi zimske markacije nismo videli v tem delu! Snamemo smučo in se zagrizemo nazaj v breg, na ravnici najdemo pravo, manj opazno in manj utrjeno smučino. Nič hudega, če smo spotoma malo trenirali, morda se naslednje leto udeležimo turnosmu-

čarskega tekmovanja ... Gozda kar noče zmanjkati, pripogibamo se, da se cepini ali nahrbtniki ne zataknejo ob veje, saj so zaradi precejšnje količine snega naše glave že blizu krošenj. Nahrbtniki so okrašeni s cepini, čeladami in z lopatami, nosimo višinomer, termometer, kompas, pod obleko se nemo oglašajo lavinske žolne, naši zvesti spremljevalci na zimskih turah.

Svet se prvič odpre, ko prismočamo na opuščeno planino Kal, obsijano s soncem. Tu nas čaka prvi strmejši vzpon pod pobočji Vrha Planje in Rušnatega vrha. Debela odeja snega je omilila vso ostrino pokrajine, le vrhovi, ki so se ga otresli, strmo nad nami stegujejo ostre konice proti nebu in že pred poldnevom mečejo senco na pot, po katerih hodimo. Očarani drsimo skozi tihoto, skozi pravljичno mehko, mimo oblin nenavadnih oblik, ki jih je ustvaril veter. Oster mrz se je za kratek čas umaknil soncu, ki prijetno greje in nas v eni od zavetnih kotlinic prepriča, da si vzamemo čas za daljši počitek. Opazujem sledi, ki so jih

pustile kdo ve katere živalce. Danes razen frfotajoče belke, ki smo jo prestrašili v njenem svetu, nismo srečali nobene. Bleščava sonca, ki se odbija od snežnih kristalov, jemlje vid, nebo ima barvo indiga. Tišina je popolna, občutek imam, kot bi ta pokrajina ne pripadala planetu Zemlja.

Smučina nas zavede

Prijetno je počivati, a tudi hoditi, pravzaprav drseti skozi to čarobno pokrajino, ki daje občutek neskončne svobode. Vsak čas pričakujemo zadnji vzpon na Konjsko sedlo, ki ga gledamo že nekaj časa, a smučina pred nami se kar nekam odmika od njega. Strmo prečenje v levo po trdem terenu, kjer moramo za kratek čas uporabiti celo cepine, in še strmejši vzpon pod goro, skoraj do grebena, nam spet dasta misliti. Tudi smerne table nismo videli v teh pobočjih. Torej je spet nekaj narobe. Konjsko sedlo z zimsko markacijo vidimo pred seboj, a med njim in nami so strma pobočja, globoko pod nami dolina, smučina, ki

Triglavska magistrala

smo ji sledili, pa izginja nekje vrh grebena. »Hja, tile pred nami so imeli druge cilje kot mi!« ugotovimo, ko zagledamo vijuge v vratolomni strmini nad nami.

Od tu naprej je ta čudoviti svet z deviškimi snegom le naš, ravno tako pa tudi problemi, s katerimi se moramo spopasti. Recimo, kako priti do sedla, ko je ravno strmina, ki nas loči od njega, prekrita s trdim, ponekod ledenim snegom, ki se je obdržal, potem ko je gora odvrгла odvečnega. Zberemo vso koncentracijo in se drug za drugim zapeljemo čez kočljivo mesto. Ker smo s smučmi že sneli kože, robniki dobro primejo in v trenutku smo čez. Zavriskam in se poženem po rahlem pršiču pod sedlo, nič zato, če bo treba peš nazaj ... S Konjskega sedla odvijugamo po deviškem snegu v senčno kotlino pod Vrhom nad Škrbino in ko se ozremo nazaj, so na pobočju le štiri »podpisi« Pred seboj gledamo novo sedlo, spet bo treba namestiti kože pa »hajdi« v breg. Če kože seveda ne zmrznejo, kot se rado zgodi v mrazu pri večkratnem snemanju in na-

meščanju! Kaj pa zdaj? Teptanje v breg pride v poštev, če si res v dobri kondiciji in imaš pred sabo še dovolj časa. Ugotavljam, kaj vse potrebuješ v nahrbtniku na taki turi, ki sicer lahko postane resen problem, če ti je iz katerega koli razloga onemogočeno napredovanje s smučmi. Tu je snega blizu tri metre, po dolinah in osojah je rahel in se globoko predira. Poleg priročnega orodja, mazila za smučmi in kož, takšnih in drugačnih trakov in vrvic ter lepilnega traku bi bilo najbolje imeti s seboj še rezervne kože, kot rezervno gumo v prtljažniku avtomobila ... Tako pa smučar najprej poskuša kože odtajati z lastno toploto, potrpežljivo jih stlači pod obleko, da jih pogreje, obriše smučmi z rokavicami, prsti pa zmrzujejo. Medtem cela družba drgeta na vetru in deli take in drugačne nasvete. Nič ne pomaga, psi na smučkah frfotajo v vetru kot zastava, lepilo ne prime. Nekako jih povežemo na smučke, da lahko nadaljujemo pot, saj je večer vse bliže, pred nami pa nobene smučine. Luna, zajetna kot žoga, je kljub dnevu že precej visoko na nebu.

 Tomaž Marolt

Po deviškem pršiču proti Govnjaču in Komni

Na srečo nas čaka najdaljši spust po nedotaknjem pršiču pod Podrto goro. Stojimo v njeni senci, zapnemo si vse zadrge, nato pa zdrsnemo po deviškem pobočju. Fantastičen občutek lebdenja se prehitro konča v novi kotanji na robu Tolminske lakve. Pogled naprej pove, da bo spet treba nalepiti kože.

Mraz močno grize v lica in lepi nosnice, termometer kaže -10°C . Sonce je nekje zadaj za grebeni, le posamezni žarki se prelivajo čez rob. Vzpnejo se na naslednje sedlo in pred nami se pokaže nova panorama – na levi Bogatinsko sedlo z Velikim in Malim Bogatinom, Lanževica na njegovi desni strani, v večerni zarji se kopljejo Kal in gore nad dolino Sedmerih jezer. Na vzhodu v daljavi Karavanke tonejo v vijoličnem mrču.

Pod nami je rob planine Govnjač, pohitimo in odvijugamo po hreščecem pršiču na dno. Kar naenkrat se pojavi smučina, torej se bližamo civilizaciji. Čaka nas še nekaj krajših vzponov in spustov, koča je že blizu, zdi se mi da vonjam kislino zelje. Na macesnu v zadnji strmini pod kočo spet zagledam Knafelčevo markacijo. Zdaj nam zimske markacije niso več potrebne, a ne predstavljam si, kako bi se brez njih v skoraj trimetrski snežni odeji prebili skozi labirint sedel, kotanj, vrtač, »kuceljev« in »kont«. Predvsem pa sklenem, da se bom naslednjič ravnala po opisu in zimskih markacijah, ki so se izkazale za bolj zanesljive od smučin.

Vstopimo v toplo zavetje koč, v vrvež in glasno glasbo. Kljub ugodju in udobju, ki smo ga deležni v koči, me prešine občutek, da sem se zbudila iz čudovitih sanj ...

Vogel - Komna

✍ Andrej Stritar

Turni smuk z Vogla na Komno je prva etapa tako imenovane Triglavske smučarske magistrale, ki je speljana s Komne naprej po dolini Triglavskih jezer na Hribarice, potem na Velo polje in se konča v Krmi. Že pred desetletji so jo označili z zimskimi markacijami, visokimi kovinskimi količki, na katerih so smerne puščice. Postavljeni so precej na redko na ključnih orientacijskih mestih. Etapa od Vogla do Komne je orientacijsko najbolj zahtevna, saj je svet večinoma nepregleden in je zato potrebna še posebna pozornost.

Izhodišče: Najbolje je začeti na smučišču Vogel. Če želimo peš, moramo po progi Žagarjev graben do planine Zadnji Vogel.

Opis: Po progi smučamo do planine Zadnji Vogel okoli 1400 m nad morjem. Pri kočah na planini se usmerimo proti zahodu približno vodoravno skozi nepregleden gozdnat svet. Če imamo srečo, sledimo smučini predhodnikov. Brez nje smo odvisni od smučarskih markacij, ponekod pa nam pomaga tudi morebiti vidna Knafelčeva markacija. Prečenja skozi gozd je konec v neporaščeni dolini, kjer je bila nekoč planina Kal. Od tu je vzpon strmejši, orientacijsko lažji, vendar tudi precej bolj izpostavljen plazovom. Iz kotanje v kotojanje se vztrajno vzpenjamo proti zahodu do 1782 m

visokega Konjskega sedla tik pod vrhom Bohinjskega Migovca. S sedla se v smeri severozahod strmo spustimo v kotojanje na drugi strani in se iz nje rahlo dvignemo na uravnano med Podrto goro na naši levi in Mohorjem na desni. Nadaljevati moramo v isti smeri pod Govnjaški Kuk in šele tik pred njim zaviti desno v dolinico Tolminske lakev. Nižje nas markacije usmerijo levo okoli Govnjaškega Kuka in pripeljejo v smeri proti zahodu na prostrano uravnano Planine Govnjač, okoli 1470 m. Sledi še vzpon prek razgibanega in z ruševjem poraščene sveta v smeri severovzhod do Doma na Komni.

Časi: Z Vogla do Konjskega sedla 3 ure, Konjsko sedlo–Komna 2.30–3 ure, skupaj: 6–7 ur.

Nevarnosti: Orientacijsko zelo zahtevno in izpostavljeno plazovom na skorajda celi poti. Zato na to turo zgolj v dobrih razmerah.

Vodnika: Andraž Poljanec. Turni smuki. Ljubljana: PZS, 2003.
Igor Jencič. Slovenija. Turnosmučarski vodnik. Ljubljana: Sidarta, 2002.

Zemljevid: Bohinjsko jezero, 1 : 25.000. Ljubljana: PZS.

 Tomaž Marolt

Spust s Konjskega sedla proti Komni

Bela pravljica nad belim morjem

Neuspešen opis turnega smučanja v Srbiji

✍ in 📷 Mojca Stritar

Pravijo, da je pri pisanju najpomembnejši prvi stavek – od tega je odvisno, ali boste brali naprej ali ne. Zato opisa turnega smučanja v Srbiji nočem začeti s klasičnim doživljajskim uvodom v stilu: "Ob sedmih smo se odpravili iz Ljubljane in se mimo Zagreba in Beograda peljali do Niša ..." Midžor si pač zasluži več pozornosti kot to, da samo ošinete fotografije in listate naprej. Ampak kako naj to dosežem?

Moja prva ideja je bila, da bi se zgodba začela z izmišljeno, filmsko sceno, z umirajočim junakom in njegovo poslednjo željo. Nekako takole: "Samo še eno željo imam," je zahropel, 'eno zadnjo željo.' 'Kar koli,' so zašepetali skoraj v en glas. 'Midžor,' njegov glas je bil komaj slišen. 'Smučajte z Midžorja!'" Toda to je hollywoodsko kičasto in sploh ne prijazno do prijatelja, ki nam je ljubeznivo odstopil stanovanje v Srbiji, nam posodil zemljevide in nam dal obilico moralne podpore, in torej odpade.

Poskusimo s čim bolj standardnim: "Midžor je z 2168 metri najvišji vrh Stare planine, gorovja na meji med Srbijo in Bolgarijo. Čeprav se Stara planina brez sramu postavi ob bok Nockbergom ali drugim avstrijskim goram, ki jih pridno obletavamo slovenski turnosmučarski navdušenci, je vendarle tako oddaljena od Slovenije, da je pri nas skoraj anonimna. A v Srbiji je Stara planina uveljavljeno turistično ime, Konjarnik oziroma Babin zub poleg Midžorja pa znano smučišče." Oprostite, to je živ dolgčas, kdo neki bo bral te enciklopedičnosti?

Malo manj klasična, a še vedno varna je vremenska varianta. "Ali si predstavljate, kakšen del sveta lahko prekrija megla? Iz prve roke lahko zagotovim, da je novoletni beli pokrov požrl vse od dolin pod Triglavom tja do zahoda Srbije in še naprej, v Bolgarijo in Makedonijo. Po nekaj dneh vsebalkanske megle so se še toliko bolj spočile oči, ko nam je na ovinku ceste proti Babinemu zubu sonce odprlo turnosmučarske sanje: zaobljeni beli vrhovi, deviški sneg (pa čeprav ga ni več kot pol metra), v ozadju pa se mogočno dviga gora z zvenečim imenom, ki jo imamo za svojo ..." Lepo vas prosim, saj nismo pri frizerju, po drugi strani pa nisem strokovnjakinja za meteorologijo in raje ne bi dajala izjav, ki bodo potencialna tarča ogorčenih pisem bralcev, češ avtorica bi se pa res lahko poučila o osnovnih meteoroloških zadevah.

Sočnejši bi bil kulinarčni začetek, da se vam pocedijo sline, skočite do hladilnika in željno berete naprej. "Ime restavracije Kamijondžije se ne sklada z elegantno notranjostjo, a saj so tudi čevapi, ki se znajdejo pred nami, vse kaj drugega kot lučki mesa s slovenskih piknikov. Pet gigantov, prelitih s kajmakom, po dimenzijah in obliki še najbolj spominja na človeški organ, ki ga nimata oba spola, po okusu pa na nekakšne kuhane klobase. Popolnoma nas porazijo, trije zmoremo samo tri (in to ne vsak enega, kot ste verjetno logično pomislili), čeprav je nam v bran treba povedati, da je bila hrana v izraziti premoči: čevape sta podpirala še ogromen krožnik ocvrtega sira in veliki sledi šopske solate." Hm, članka ne pišem za Gastronomski vestnik ali

za Nedelo, tako da bo bolje, da se držim hribovske tematike.

Ali bi začela mazohistično? *”Tisto, kar se je s parkirišča na vrhu smučišča zdelo kot kratek sprehod, se je spremenilo v kalvarijo. Očitno se je na koncu decembra utrudilo tudi sonce, da stoji tako nizko na nebu in ustvarja lažne vtise. Razgibano zahodno sleme je položno, a mu z vsemi njegovimi vršički in spusti ni konca, tako da je Petra, ki je bila z močnim prehladom najranljivejša v naši odpravi, častno odstopila. Midva sva vztrajala po sledih motornih sankočev – saj je samo še urica, dobro, pa dve, no, dve in pol ...”* S tem bi gotovo pridobila tiste, ki jim je blizu pregovorno trpeči slovenski značaj, toda za Midžor ne bi naredila najboljše reklame. Sami smo si krivi, da smo podcenjevali tistih osem kilometrov, kolikor je pisalo, da je do vrha.

Še vedno mi ostane čustvena vznesenost – za mehke dušice. *”Na z opastmi okrašenem vrhu se odpre pogled na makedonske gore na jugu in na meglo, ki nama je začarala Bolgarijo. Daleč naokrog ni nikogar, samo midva, zlato sonce in sledi večje živali, ki sva jih raje odmisli. Spustu naravnost z vrha v Topli Do, ki je videti kot idealno smučarsko pobočje, se zaradi logističnih težav odrečeva in se vrneva po poti vzpona, kar vključuje nekaj ravninskih etap in štampanja navkreber. A razen tega ... Vršno pobočje je tako sanjsko predelano, kot se zgodi le nekajkrat v sezoni. Tik pred temo z zadnjega vršička doživiva slovo starega leta, ko utrujeno sonce še zadnjič deli svoje zlato s snežnimi pobočji, preden se potuhne v meglo ... Pravljica.”* Ne, s tako

patetiko bi odvrnila ljubitelje golih dejstev, zavisti, ki, kot vemo, ni lastnost, na katero bi bili ponosni, pa tudi nočem vzbujati.

Toda šment, zdaj sem se znašla že na koncu midžorskega doživetja, zato bom raje kar nehala. In ker očitno nisem sposobna niti začeti izvirno pisati, bom brez slabe vesti zaključila stereotipno: zadovoljni s čudovitim dnevom smo se podali novim dogodivščinam naproti, hkrati pa smo globoko v srcih vedeli, da se bomo z Midžorjem še videli ...

Info

Kako do tja? Avtocesta Ljubljana–Beograd–Niš, nato po lokalnih cestah na Babin zub, približno 850 km oziroma 11 ur vožnje.

Izhodišče: Smučišče Konjarnik oziroma Babin zub (kot se imenuje impresivni skalni stolp), hotel Babin zub in planinski dom, www.babinzub.net. Tu je najbolj praktično prenočiti, sicer pa so table za motele in zasebne sobe vso pot od Niša.

Vzpon: Od parkirišča pri hotelu po ravnem oziroma navzdol do sedla sredi smučišča (15 minut), nato po neizglednem zahodnem slему čez nekaj stranskih vrhov do Midžorja, 3–4 h.

Spust: Po smeri vzpona.

Nevarnosti: Pobočja so položna, zato razen v vršnem delu ni večje nevarnosti plazov. Pozor pred motornimi sankami, čeprav so vozniki uvidnejši kot Slovenci. ●

Smučarski Schneeberg

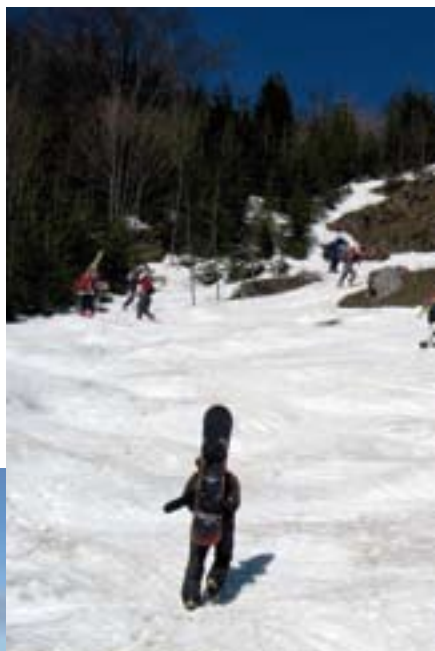
Nekje se Alpe morajo končati

✍ in 📷 Arnold Lešnik

Dober streljaj od Dunaja se končuje 1200 km dolgi lok najvišjega evropskega gorovja, ki začinja svojo zmagovito pot pri Genovskem zalivu. S Schneebergom (2076 m) in še prej, s 13 km oddaljeno goro Heukuppe (2007 m) na jugozahodu, se Alpe zadnjič vzpnejo do magične višine 2000 metrov, takoj potem pa se počasi izravnajo in umirijo v dunajskem bazenu. Naj bo to konec ali začetek gorovja, Schneeberg se ponaša z laskavim nazivom najbolj vzhodnega dvatisočaka Alp, ki je hkrati najvišji vrh Spodnje Avstrije. Poleg tega Dunajčanom že od leta 1873 pomeni neusahljiv vir odlične pitne vode. Prav zato je bilo območje masiva Rax-Schneeberg leta 1965 razglašeno za zavarovano vodovarstveno območje. Vendar je gora veliko več kot samo rezervoar pitne vode ali superlativ v duši zmedenega človekovega ega. Zaradi bližine avstrijske prestolnice je tako rekoč hišna gora Dunajčanov in v zimskih in poznopomladanskih dnevih ponuja odlično turno smuko. Kljub vsemu pa je Schneeberg nekoliko drugačen od ljubkih avstrijskih turnosmučarskih dvatisočakov.

Snežnik je svetovljan

Turistično močno razvita regija Semmering-Rax-Schneeberg stavi na ohranjeno naravo in gorniške dejavnosti. Sodi med turistično najstarejše predele Avstrije. V vročih poletnih mesecih okoliške gore Dunajčanom pomenijo primerno ohladitev in tišino, zima pa pripada pohodnikom in smučarjem. Schneeberg sodi med severne apneniške Alpe; od pogorja Rax ga loči dolina Höllenthal. Sestavlja ga več vrhov, visokih od 1800 do 2076 m; najvišja izmed njih sta Klosterwappen

(2076 m) in Kaiserstein (2061 m).

Prvi pristop nanj naj bi leta 1575 opravil flandrijski zdravnik in botanik Charles de l'Ecluse - Clusius (1526–1609), ki je bil tedaj dvorni botanik Maximiliana II., najverjetneje pa so goro že pred njim obiskovali lovci in domačini. Tam naokoli se je potikal tudi Viktor Frankl (1905–1997), utemeljitelj logoterapije in ekstenzivne analize. Nihče se ni

tako zavzeto ukvarjal z iskanjem smisla življenja kot ta avstrijski nevrolog in psihiater, ki ga je nesrečno zaznamovalo bivanje v koncentracijskem taborišču. Razgledi z vrha ponujajo sprostitev za dušo in segajo od gora Packalalpe in Schnealpe z Hochreichartom (Nizke Ture) čez Gesäuse (Totes Gebirge) vse do Dachsteina. Bližnji Heukuppe ponuja prav tako zanimiv turnosmučarski cilj.

Sanje turnega smučarja

Avstrija ponuja ugodno turno smuko ljubiteljem vseh ravni znanja. Uravnotežene razmere glede snežne odeje in veliko višinskih metrov spusta so argumenti, ki ženejo v Avstrijo vedno več slovenskih turnih smučarjev.

Schneeburg ponuja vse to in še več. Zmerne dostope in zmerne spuste, a za posebno zahtevne tudi številne sladkorčke. V njegovem južnem in severnem obrazu se namreč bohoto brez števila grap vseh težavnosti in ob idealnih razmerah se v njih gnetejo množice smučarjev. Gneča ni ravno tisto, kar večina ljudi išče v hribih, a tukaj poteka to gomazanje tako pristrčno sproščeno, že skoraj otroško nagajivo, da se je zlahka mogoče zlit z množico enako mislečih in – naj bo le tokrat – zgrabit čredni nagon za roge, se na njem ponesti v višave in odsmučati navzdol ter ob tem nikoli pozabiti na nasmeh do ušes.

Izhodišče za turo je kraj Puchberg am Schneeberg (585 m). Iz Slovenije je najlažje dostopen prek Šentilja

in Gradca po avtocesti A2, od katere je oddaljen 217 kilometrov, to pomeni dobri dve uri vožnje. Stroškom za bencin je treba seveda prišteti še izdatek za avtocestno vinjeto. Z avtoceste zavijemo ob odcepu z napisom Neunkirchen. Klasični turi na Schneebergu sta Wurzengraben in Breite Ries. Drugi je daleč najbolj znani in priljubljeni spust v vzhodni Avstriji. V bistvu gre za zelo široko grapo z zmerno naklonino, ki na prvih 150 metrih dosega do 35 stopinj, nato pa postane nekoliko položnejša. Zaradi severovzhodne lege so v njej po večini dobre razmere. Temu primeren je seveda obisk.

Začetek spusta je v bližini koč Fischerhütte. Potem ko smo premagali prvo strmino, se grapa odpre. S prihodom pomladi se snežna odeja vedno bolj tanjša in na koncu je potrebno kar nekaj previdnosti, da obvozimo vse gole površine. Na koncu grape se moramo držati nekoliko levo; končno sestopimo h koči Ferdinand Bürklehütte. Od tam nadaljujemo smučanje po strmi grapi skozi gozd. Ves čas se držimo leve in naposled naletimo na gozdno cesto, ta pa nas pripelje na izhodišče, k smučarski progi Lahning.

Za dostop brez železnice je več možnosti. Iz Losenheim je najboljša varianta – kadar je dovolj snega – kar po grapi navzgor. Začnemo pri spodnji postaji sedežnice in gremo po smučarski progi proti koči Sparbacherhütte; prečkamo pod sedežnico na kraju, kjer gozdna cesta zavije na levo. Na njej se čez nekaj časa odcepi pot proti Breite Riesu, ki je označena s tablo. Privede nas do grape; sledimo ji do vrha.

Podobno zanimiv je pristop čez Fadensteig. Začetek poti je isti, le da gremo tokrat do kočice Spurbacherhütte in nato ostro na levo navzgor po markirani poti čez Fadensteig na zgornji plato. Pot je velikokrat poledenela in cepin in dereze so obvezni. Možni so seveda še dostopi iz Schneebergdörfle, ki je priporočljiv le pozno spomladi, ko ni več dovolj snega. Premagati je treba 1240 višinskih metrov; to je mogoče storiti v dveh urah in pol. V Breite Riesu se po večini dobro smuča, problem nastane le, kadar so dalj časa nizke temperature in je grapa poledenela. Še posebno tedaj velja zlato pravilo: po grapi gor, po grapi dol.

Komur se to zdi premalo strmo, lahko odsmuča po varianti ali kakšni strmejši grapi. Privatnries je vstopna varianta Breite Riesa. V njej so naklonine do 45 stopinj. Vstop je kakšnih 20 višinskih metrov nad vstopom v Breite Ries. Dolžina variante znaša približno 180 metrov. Posebna previdnost velja takrat, ko je ledeno, in popoldne, ko je severovzhodna stran Schneeberga že v senci. Takrat je bolje počakati na toplejše in daljše dneve. Tudi sredi zime v grapi ni varno smučati.

Brez ekstremov

Lep spust je tudi smučanje skozi Wurzengraben. Če niste zaprisežen lovec na strmine, je prav kombinacija Fadensteig–Wurzengraben eden vrhuncev zmerne težavnosti. Če nam dostop po zavarovani poti ne ustreza, gremo lahko nekoliko naokoli, čez Fadenweg. To pomeni, da pri koči Spurbacherhütte nadaljujemo pot skoraj vodoravno, proti zahodu, do gozdne ceste ter čeznjo h koči Heinrich Krempel Hütte, v kateri je sedež gorske reševalne službe (1561 m). Od tam čez Wurzengraben h koči Fischerhütte (2 uri in pol). Smučamo po smeri pristopa ali spust oplemenitimo s kakšno varianto.

Od kočice lahko nadaljujemo še nekaj metrov proti vrhu Klosterwappna in od tam navzdol skozi Schneegraben, ki je prav na sredini najbolj strm. Grapa se izravna v Wurzengrabnu, tik pred kočico Krempelhütte. Tura je primerna tudi sredi globoke zime. Wurzengraben je tudi elegantna rešitev ob slabem vremenu. Grapa pada od kočice Fischerhütte točno proti zahodu. Najprej je zelo neizrazita, z nekaj krajšimi stopniča-

stimi stopnjami. Orientacija je lahka tudi ob močnem vetru, ki takoj pri koči Krempelhütte poneha. Srednji del je lahko takrat, ko je malo snega, poln kamenja in v zgornjem delu velikokrat spihan ali poledenel, zato previdnost ni odveč.

Zanimiv je še nekoliko niže ležeči Hoyosgraben. To je severozahodna grapa, ki ponuja izvrstnen spust, ker pa se ta ne začne na vrhu, ni tako priljubljen; a je vendarle vreden obiska. Do vstopa najbolje pridemo čez Fadensteig. Na zgornjem platoju sledimo neizraziti grapi navzgor, vse do markacije, ki označuje vstop v glavno grapo (2 uri in pol). Lahko pa se povzpne tudi čez Wurzengraben (3–4 ure).

Za lumpe

Ta prijetna gora daje potuho tudi turnosmučarskim lumpom. To je tistim, ki radi smučajo v naravi, če je mogoče – od vrha navzdol; pri tem se tura začne na vrhu in ne spodaj, v potokih znoja. Tem je na voljo komforten prevoz z zobato železnico. V udobnem sedežu je mogoče premagati 1218 višinskih metrov po progi, ki je v dolžini 9,8 kilometra speljana čez idilične pašnike. Ko je poti konec, više ne gre več. Železniška postaja Hochschneeberg leži 1795 metrov visoko in je najvišje ležeča železniška postaja v Avstriji. Čeprav mrščite obrvi, je treba reči, da je železnica že pred dobrimi desetimi leti praznovala stoletnico delovanja in da je Schneeberg v letih 1805 in 1809 obiskal celo sam cesar Franc Jožef I. V spomin na ta dogodek je na Kaisersteinu nameščena spominska plošča. Na vrhu je obiskal hotel, ki so ga odprli leta 1898. Ja, tradicija je tukaj zapisana

z velikimi črkami. Pa vendar je parno vprego leta 1999 dopolnila še sodobna dizelska lokomotiva z ekološko sprejemljivim katalizatorjem in dušilcem zvoka. Celotna kompozicija je markantno rumeno - črne barve in spominja na močerada. Takšno je tudi njeno ime – salamander.

Bližnje postojanke so že omenjeni Berghotel Hochschneeberg, Fischerhütte (2061 m) – najvišje ležeča postojanka v Spodnji Avstriji z zimsko sobo, ki ponuja možnost ogrevanja –, Damböckhaus (1888 m), ki tudi premore zimsko sobo, in Sparbacherhütte (1248 m). Mreža planinskih postojank tudi poleti privablja veliko število pohodnikov, plezalcev in celo gorskih kolesarjev. Običajni pristop na goro vodi tedaj ob železnici ali pogosteje iz Losenheima čez Fadensteig, ki pripelje naravnost do Kaisersteina. ●

Pred 250 leti smo zmotili njegov mir

Storžič

Ali je za goro dan, ko nanjo prvič stopi človeška noga, praznik? Ali pa je le začetek vsakršnih nadlog, ki jih prinesejo številni obiskovalci, saj ne prihajajo vsi tiho in spoštljivo kakor pravi gorniki, ki za seboj ne puščajo sledi, odnesejo pa le tisto, kar jim dá gora sama: neizbrisne sledi v srcih in dušah.

Vrh Storžiča je leta 1758, torej pred četrto stoletje, menda prvi dosegel italijanski zdravnik in naravoslovec Giovanni Antonio Scopoli (1723–1788), znan tudi kot Johannes Antonius, pravcati "anacionalni Evropejec" (tako ga je označil avtor njegovega življenjepisa Otto Guglia), in pri nas celo kot Janez Anton, saj je bil v letih 1754–1769 zdravnik v idrijskem rudniku živega srebra in je oblezel premnoge koticke naše dežele, ko je stikal predvsem za njenimi botaničnimi lepotami in posebnostmi. Odtlej Storžič ni več osamljen, a tudi miru nima več.

Sama sem le enkrat stala na njegovem vrhu, mojih občudujočih pogledov pa je deležen vsak dan. Neštete njegove podobe sem že videla: razoglavega pod jasnim nebom, z oblačno kapo na mrkem čelu, slovesno odetega v snežno ogrinjalo, obsijanega z zlatimi jutranjimi žarki, zardelega v večerni zarji. Vidim ga skozi okno domače hiše in kadar se vračam domov, mi kot svetilnik kaže pot. Celó čé se skriva v meglicah in oblakih, se lahko zanesem, da je tam. Vedno se lahko pogovorim z njim; pove mi marsikaj o sebi in včasih še več o meni. Zato sem mu posvetila pesem.

*Meglice so mogočno ti postavio
ovile v plašč, da pred menoj se skrivaš.
Je sramežljivost to? Mi kaj prikrivaš?
Edino ti poznaš resnico pravo.*

*Mladiška zadrega barva lica –
ugibam – ali spogledljivost tvoja?
Si pil iz zarje jutranje napoja?
Tako lepo pristaja ti rdečica!*

*Od vekomaj stojiš negiben – plašen?
Resnica je morda, da neustrašen
Življenja vihram le tako kljubuješ?*

*In vztrajaš, v tem te nikdar nič ne zmoti –
čeprav te kličem, nočeš mi naproti.
Ujel si me. Ne vem – me osrečuješ?*

Mojca Luštrek

Lep izlet z malo strahu

Na Risnjak

✍ Cvetka Berginc 📍 Aleksandar Gospić

Sem dobila vprašanje: "Imaš rada presenečenja?" Seveda, le katera jih pa nima. Vedela sem, da bo povezano s hribi. Spotoma sva si kupila še nekaj hrane, pijača pa je že bila v nahrbtnikih. In res je bilo presenečenje – cilj je bil Gorski Kotar na Hrvaškem. Ni se nama mudilo, zato sva prišla v Narodni park Risnjak šele okrog enajste ure. Popila sva kavo, se namalicala, nato pa ob dvanajstih krenila proti Risnjaku.

Po sledih medveda

"Tri ure je do vrha," je dejala gospodična v upravni stavbi. "Bosta morala pa pohiteti, da vaju ne ujame tema. Koča na vrhu je zaprta!" Med potjo sva občudovala debela drevesa in na sploh zelo čist in urejen gozd, ki se je svetil v jesenskih barvah. Cela pot po Narodnem parku Risnjak je zelo dobro označena s sveže zarisanimi markacijami. Ob razgledovanju in pogovoru sva kar po-

Gozdovi Risnjaka

zabila na pijačo in na čas in pot nama je šla kar "dobro od nog".

Po približno dveh urah sva prišla do razpotja z lepo označenimi tablami. A kaj, ko človek ne pogleda vedno dobro in se zgodi (tako kot nama), da vidi le en napis, da gre včasih drugam, kot bi bilo treba, in to po daljši poti. Ubrala sva jo desno – pisalo je, da je do vrha še uro in četrt. Nisva še hodila petnajst minut, ko sva ugotovila, da več ni markacij. Prišla sva že do snega, se ugrezala vanj, skakala čez hlode in pazila, da ne padeva v kakšno jamo. Ob iskanju markacij pa sva pri hoji v hrib našla vse kaj drugega. Zastal nama je dih, kajti v snegu je bilo razločno videti sledi debelih šap s petimi kremplji. Medved! In to sveže sledi, še čisto bele, brez sive prevleke, kar pomeni, da ni morda niti pol ure, odkar je orjak korakal tam okoli. Oči so mi kar same švigale sem in tja, vsako drevo je bilo "osumljeno", da se za njim skriva medved. Najina hoja je postala hitrejša. Pogovarjala sva se glasno, da bi naju "brundo" slišal. Saj se medved menda umakne, če ga le ne presenetiš. No, označeno pot sva končno našla, a

do vrha je bilo še veliko sledi v snegu. Tudi majhnih, kar pomeni, da se je tod sprehajala cela medvedja družina. Še nikoli nisem v hrib hodila tako hitro kot takrat.

Čudni nočni zvoki

Hvala bogu, koča! Tik pod njo sva srečala dva planinca, ki sta se že vračala. Ugotovila sva, da je za najin povratek, če hočeva videti vrh, ta dan prepozno; prenevarno je hoditi ponoči tod okoli. Bilo pa je še toliko svetlo, da sva se povzpela nad kočjo na vrh Risnjaka, za kar sva porabila slabih petnajst minut. Občudovala sva sosednje vrhove, med drugimi tudi Snježnik in Klek, in se veselila, da sva osvojila toliko opevani Risnjak. Kar nisva mogla dol in tako sva počakala na prekrasen sončni zahod.

Po povratku z vrha sva našla zimsko sobo, v kateri sva se odločila prespati. Zakurila sva v peči in si pripravila ležišči – v sobi je šest ležišč, dva trinadstropna pograda. Po brskanju med inventarjem sva našla celo nekaj krompirjev. Na peči pečeni krompirčki in najine zaloge iz narhrtnika so bili slastna večerja.

Zelena prostranstva Gorskega kotarja z vrha Risnjaka

Schlosserjev dom pod vrhom Risnjaka

Ker v koči pozimi ni elektrike, sva uživala v soju sveč, ker pa to pomeni, da tudi ni vode, je bilo treba stopiti nekaj snega. Med polnjenjem snega v vedro se je v bližini pojavil sumljiv zvok, zato sva se hitro zaprla v kočo. Da so medvedi povsod okoli, sva sama odkrila, v knjigah pa piše, da so tod okoli tudi risi (od tod ime Risnjak) in volkovi.

Naredilo se je zelo megleno jutro, zato se nama ni mudilo v dolino. A kaj, ker ni kazalo na izboljšanje, sva se morala vseeno odpraviti. Odločila sva se za spust po drugi poti, proti prehodu Medvedja vrata. Do tam sva prišla v pol ure. No, če do tu nisva srečala medveda iz oči v oči, čeprav sva zopet naletela na njegove stopinje, sem upala, da ga tudi dalje ne bova.

Pravijo, da je tura končana po srečnem povratku. Res je! Lahko bi se končala tudi drugače. Tako imam sedaj še lep spomin na adrenalinski izlet ter na krasni, s soncem obsijani vrh Risnjaka, kamor bi bilo vredno iti še enkrat v toplem vremenu in upati, da si medvedje tudi takrat ne bodo zaželeli človeške družbe! ◉

Vrh Risnjaka

Risnjak

✍ Andrej Mašera

Risnjak se dviga v samem središču Gorskega kotarja, gozdnatega in goratega jugozahodnega dela Hrvaške. Poleg Kleka nad Ogulinom je verjetno najmarkantnejša hrvaška gora z lepo oblikovanim skalnatim vrhom, ki se dviga nad širnimi gozdovi. Leta 1953 je bilo področje okrog Risnjaka proglašeno za narodni park (vstopnina: za odrasle 5 €, za otroke in mladino do 18 let 2,5 €, za planince z veljavno planinsko izkaznico 2,5 €). Dostop v bližino vrha nam olajšajo številne gozdne ceste, ki so dobro označene. Prav tako so s slikovitimi tablami in Knafelčevimi markacijami lepo označene urejene planinske poti. Pod skalnato vršno glavo stoji na lepi gozdni jasi Schloserjev dom, 1418 m, ki se imenuje po Josipu Schloserju Klekovskemu (1808–1882), ki je raziskoval bogato floro na Risnjaku in bil tudi prvi predsednik Hrvatskega planinarskega društva (HPD). Sploh so imeli botaniki pri raziskovanju Risnjaka in njegove okolice glavno vlogo, saj je prvi dokumentiran pristop na goro leta 1825 opravil budimpeški botanik Joseph Stadler. Gora naj bi dobila ime po risih, čeprav so zadnjega avtohtonega risa ustrelili že leta 1854 (nekateri sicer menijo, da ime izvira od neke posebne vrste trave, ki jo domačini imenujejo risje). V novejšem času se je v gozdovih Risnjaka zopet pojavila lepa mačka (očitno iz slovenskega Roga) in se pridružila bogati favni tega področja. Čeprav je Risnjak od morja oddaljen le 15 km zračne črte, je klima z dolgimi in hladnimi zimami ter visoko snežno odejo izrazito kontinentalna. Mediteranski vpliv pa se le kaže v obilju raznovrstne planinske flore.

Iz Slovenije se v področje Risnjaka lahko pripeljemo preko Kočevja, Broda na Kolpi in Delnic do Crnega Luga; iz Cerknice preko Bloške police, Loške doline, Babnega polja in Prezida do Gerova; iz Reke do Gornjega Jelenja pa pridemo po cesti Reka–Zagreb.

Koča: Schloserjev dom stoji na Schloserjevi livadi južno od vrha. Odprt je v poletnih mesecih, v njem plačamo tudi pristojbino za vstop v Nacionalni park Risnjak, če tega nismo opravili v recepciji parka v Crnem Lugu. Od kočje je do vrha 15 minut kar strmega vzpona, sprva skozi ruševje, nato tudi po skalah. Z vrha se ponuja širok razgled na vse strani.

Pristopi do kočje:

1. Iz Gornjega Jelenja gremo po strmi in slabi gozdni cesti proti severu do razpotja Vilje (6 km). Tu sledimo markacijam do značilnega vseka med stenami (Medveđa vrata, 1280 m) ter naprej po lepi stezi do doma. Najkrajši pristop, 1 h.

2. Iz Gerova sledimo gozdni cesti proti jugu do slikovite jase Lazac (16 km), ki je primerno izhodišče tako za Risnjak kot za bližnji Snježnik, 1506 m, kamor se povzpemo čez Srebrna vrata. Markirana pot na Risnjak se odcepi na južnem robu jase, zavije levo v gozd in se povzpne do Schloserjevega doma. 1.30 h.

3. Iz Crnega Luga gremo najprej po cesti proti zahodu in po dobrih 2 km pridemo do Upravne zgradbe Parka, kjer moramo pustiti vozilo in plačati vstopnino. Za upravno zgradbo zavijemo desno v gozd, čez 1 uro prečkamo gozdno cesto, nato hodimo še 1 uro do ruševin kolibe. Kmalu zatem se pot obrne proti severu in v slabe tri četrt ure pripelje do kočje. 2.45 h.

4. S Platka čez Snježnik traja pot 3 ure, in sicer je primerna za tiste, ki se poleg Risnjaka želijo povzpeti še na Snježnik. Za planince iz Slovenije je ta prelepa tura primerna kot dvodnevni pohod.

Najprimernejši čas: Pozna pomlad, poletje in jesen. Pozimi ceste okoli Risnjaka niso splužene, tako da se dolžina tur močno podaljša.

Opozorilo: Upoštevajmo navodila za gibanje v Parku, taborjenje je strogo prepovedano. Zaradi kraškega terena je voda zelo redka.

Vodnik: Željko Poljak: Hrvatske planine. Zagreb, Golden marketing 2001.

Zemljevid: Gorski kotar, 1: 50 000. Ljubljana, PZS.

Kum – zasavska zimska pravljica

📷 Tomaž Kumer

Patagonija malo drugače

O prvih slovenskih vzponih v patagonskih gorah

✍ in 📷 Tone Golnar

Gorski svet južne Patagonije Slovenci zelo dobro poznamo, saj smo tam veliko plezali, gore osrednje in severne Patagonije, predvsem na čilski strani, pa so nam skoraj popolna neznanka. V osrednjem delu leži najvišji vrh Patagonije Cerro San Valentin, ki presega 4000 m. Nedaleč od njega proti severu se nahaja Cerro Castillo, eden od vrhov, ki ju opisujem v nadaljevanju.

S srečanja v Patagonijo

O aktivnosti argentinskih Slovencev v Patagoniji vemo kar nekaj, veliko manj pa o prvem obisku alpinistov iz Slovenije. Ker je od tedaj minilo že dobrega četrtoletja in ker ni bilo o prvih vzponih skoraj nič objavljenega, je prav, da na kratko obudimo spomin nanje.

Kdor je prebiral Terrayeve Osvajalce nekoristnega sveta, se mu je najbrž – tako kot meni – Patagonija zazdela zelo divja in nedostopna. Predstave so okrepili še članki in slike patagonskih odprav v tujih alpinističnih revijah. In Slovenci, ki smo preplezali že pol Himalaje in skoraj vse Ande, še nismo bili tam. Kateri cilj bi lahko bil idealnejši za mladega, nadebudnega alpinista?!

V začetku osemdesetih let, v času Jugoslavije, je bilo organizirati in izpeljati odpravo v oddaljena gorstva veliko težje kakor danes. To so bili časi, ko si lahko tujo valuto kupoval le na črno, od preprodajalcev, pozneje pa so uvedli celo denarni "depozit" za prestop meje. Če k temu prištejemo še to, da sva o odpravi sanjala "uboga" študenta, so bile možnosti, da bi svoje želje uresničila, enake nič. V začetku leta 1982 se je pokazala prva resna možnost, da bi s soplezalcem Ljubom Hanslom lahko stopila na južnoameriška tla. Čilska planinska zveza je namreč razpisala mednarodno srečanje alpinistov v andski dolini Lo Valdes, že takrat pa sva se odločila, da bova obiskala tudi Patagonijo. Bila sva zelo vesela, ko naju je Komisija za odprave v tuja gorstva izbrala za predstavnika Jugoslavije. Seveda sva si morala vse stroške kriti sama; kaj vse je bilo potrebno narediti, da sva do odhoda zbrala okoli 6000 USD, raje ne bom opisoval.

O Čilu takrat nismo vedeli kaj dosti. Vsi smo poznali nasilno diktaturo generala Pinocheta, ki je s pomočjo organizacije CIA ubil demokratično izvoljenega Allendeja in zavladal s trdo roko. Prvo presenečenje je bilo, da je Čile ena redkih južnoameriških držav, za katero Jugoslavnani nismo potrebovali vizuma, drugo pa, da so bili vsi ljudje, ki sva jih srečevala, zelo odprti in prijazni. Prve dni sva preživela pri zelo gostoljubni izseljenski družini Domič, po poreklu s hrvaškega otoka Brača.

Mednarodno srečanje v dolini Lo Valdes je za naju predstavljalo prvi stik z visokimi gorami. Čeprav se nama vzpon na šesttisočak Marmoleho ni posrečil, sva bila vseeno vesela izkušnji, ki sva jih pridobila. Na srečanju sva spoznala tudi Korejca Chila Kyuja Sohna in Novozelanca Davida Waugha, ki sta se odločila, da bosta šla z nama v Patagonijo. Najina velika želja je bila, da bi obiskala skupino Paine na jugu Čila, a žal so bile finančne možnosti preveč skromne, da bi si lahko privoščila potovanje do tja. Na eni od znamk, ki sva jih lepila na razglednice, sva zagledala goro, na las podobno Trem Cinam, pod njo pa je pisalo Cerro Castillo. Takoj nama je postalo jasno, da je to gora za naju. Gospod Domič nam je prijazno priskrbel štiri brezplačne železniške vozovnice do mesta Puerto Montt na obrobju Patagonije, od tam pa smo leteli v Coyhaique, še kakšnih 600 km proti jugu. Tam smo se po priporočilu obrnili na gospoda, ki je bil v XI. čilski regiji zadolžen za šport in on nas je peljal do izhodišča pod goro, do Ville Cerro Castillo.

Domačini so nas prijazno sprejeli in gostili. Dobili smo gavča, ki je s konji prenesel našo prtljago pod goro; do tabora ob njenem vznožju smo hodili 6 ur, pretežno po gozdnati pokrajini. Ob pogledu na goro smo takoj spoznali, da so bile na znamki zares upodobljene Tri Cine, naša gora pa je bila kljub temu mogočna in na videz nedostopna. Po podatkih, ki smo jih imeli na voljo, smo vedeli le, da je visoka okoli 2300 m in da jugovzhodna stena, ki smo se je nameravali lotiti, še ni bila preplezana. Naš gavčo nam je zatrdil, da še nikomur ni uspelo priti na vrh. Kot da je gora zakleta. Pozneje se je izkazalo, da

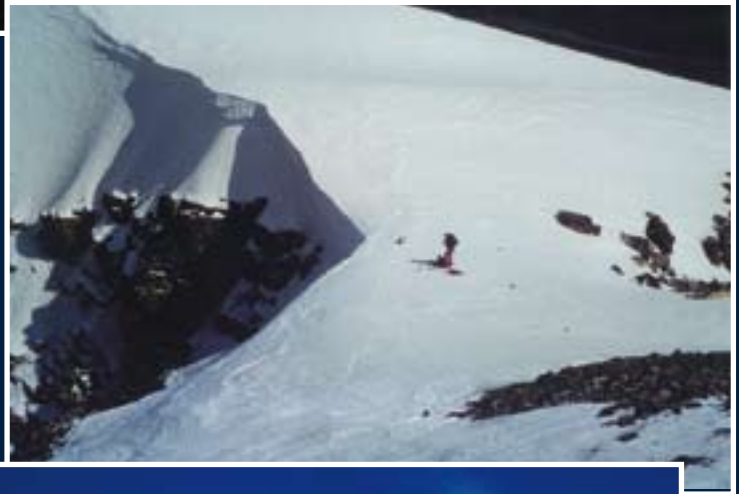

Cerro Castillo (2675 m) - vršni smeri

Na sedlu - izstop smeri

Snežna goba na Puntigadu

Puntigado - pogled iz doline

so jo z vzhoda leta 1966 prvi preplezali čilski alpinisti, potem pa do našega prihoda najbrž res ni imela več obiskovalcev.

Cerro Castillo (2675 m)

Dežne kaplje so se s sunki vetra zaletavale v šotore. Višje nad taborom je naletaval sneg, gora pa je bila odeta v težke, temne oblake, od katerih ne moreš pričakovati nič dobrega. Še prejšnji dan, ko smo hodili od vasi, so se od nedostopnih sten odbijali sončni žarki. Takšna je Patagonija, v enem dnevu lahko doživiš poletje in tudi najhujšo zimo. Naslednje jutro smo se zbudili v soncu in se hitro odpravili – treba je bilo izkoristiti vsak trenutek lepega vremena! Počasi smo se vzpenjali po strmih snežnem pobočju. Enaki, ponavljajoči gibi človeka utrujajo, ne le telesno. Končno smo prišli na snežni plato pod goro, kjer smo nameravali prenočiti, naslednji dan pa poskušati priti čim višje. Uredili smo si udoben prostor za spanje. Pogled mi je uhajal preko ogromnega jezera do velikih kopastih oblakov, s katerimi so bili obdani najdrznejši vršaci na Zemlji. Žal nam je bilo, da ne moremo tja. Kako prijetno bi bilo sedeti ob tabornem ognju tam nekje ob robu pragozda in se pogovarjati dolgo v noč ... Iz razmišljanja so me predramile drobne snežinke, ki so začele padati z neba. Zavil sem se v spalno vrečo in nič več me ni motilo.

Ko smo zjutraj vstali, je sonce že obsijalo okoliške vrhove, naša gora pa je bila odeta v meglo. Nekaj centimetrov snega, ki se je čez noč nabral na čevljih, nas ni odvrnilo od naše namere. Začeli smo se vzpenjati po globoko izdolbenem žlebu sredi ozkega snežišča. Edino plazovi lahko izdolbejo takšen žleb. Zavedali smo se, v kakšni nevarnosti smo, a želja po vzponu je bila močnejša. Če bomo imeli srečo, ne bo plaz. Ali ni človek prevečkrat odvisen prav od sreče? Dokler jo ima, je vse v redu ... Ljubo je preplezal skalnati skok, ostali smo mu sledili s pomočjo vrvi. Glavna ovira je bila za nami, dalje smo plezali drug za drugim kar brez varovanja. Strm ledeni odstavek smo premagali kot za šalo in pot nam je bila odprta. Visoko nad nami se je žleb zaključil z zaledenim slapom. Bolj ko smo se mu približevali, bolj je kopnelo moje upanje. Od blizu je bil videti nepreplezljiv. Ljubo se je zagnal v previsni led. Ko smo ostali žemari-li za njim, sem že vedel, da bomo uspeli. Do sedla nas je ločil še dober raztežaj. Boriti smo se morali za vsak meter. Končno je bila nad nami le še ogromna opast, ki je grozila, da se bo vsak čas zrušila. Obšli smo jo in se znašli na sedlu, kjer smo se razvezali in skoraj stekli proti vrhu. Preplezali smo še kratek skalnati skok in stopili na vrh naše gore. Nobenih sledi o predhodnikih ni bilo. Torej smo bili zares prvi ...

Bilo je že popoldne, ko smo začeli sestopati. Večina smo se spuščali po vrvi, manj strme dele pa smo v sestopu preplezali nenavezani. Po treh urah smo prišli na snežni plato pod steno, kjer smo prejšnjo noč prespali. Nadaljevali smo vsak zase. Krepko sem zaostal za drugimi; tema me je dobila še v grapi, po kateri smo se vzpenjali prejšnje jutro. Ko sem prišel na ravnino, sem krenil proti gozdu, kjer je stal naš tabor, in začel iskati svetlobo ognja, ki so ga prijatelji gotovo zakurili. Nena-doma sem zagledal nekaj svetlečega. Veselo sem zakoračil proti svetlobi, potem pa obstal. "Ogenj" se je pokazal, ko sem s svetilko posvetil vanj, ko pa sem snop svetlobe usmeril drugam, je takoj izginil. Prešinilo me je, da bi lahko to bile oči kake divje zveri, ki živijo v teh gozdovih, na primer pume. S kar največjo hitrostjo sem naredil velik ovinek, potem pa končno le zagledal pravi ogenj.

Puntiagudo (2484 m)

Na dogovorjeni dan je prišel v naš tabor gavčo in spravil naše stvari v vas. Naslednji dan smo se odpeljali v Coyhaique, od tam pa poleteli v Puerto Montt. Naš korejski prijatelj nas je zapustil in se odpravil še bolj proti jugu, mi pa smo imeli v načrtu še en vzpon. Čilenec avstrijskega porekla Walter nas je povabil, da skupaj poskusimo splezati na vulkanski vrh Puntiagudo, ki ga prej niti videli nismo. V zameno za vso organizacijo naj bi ga mi vzeli s seboj na vrh. Do vznožja hriba ne vodi nobena cesta, temveč se mu lahko najbolj približaš po jezeru. Walter nam je priskrbel motorni čoln, s katerim smo se odpeljali dobro uro daleč do majhne vasi v švicarskem slogu. Šele sedaj smo videli, kakšna je naša gora; če bi rekel, da je zelo podobna Matterhornu, ne bi pretiraval. Sledila je nekajurna hoja skozi pragozd, dokler nas ni zaustavila noč. Prespali smo na robu ledeniške morene. Naslednji dan nas je čakal vzpon po strmih snežnem pobočju in čez ledenik pod vršni del gore. V eni od ledeniških razpok smo poiskali primeren prostor za šotor. Ura je bila še zgodnja in odločili smo se za vzpon na vrh, saj nam je Walter povedal, da prihajajoči oblaki in vremenska napoved za prihodnji dan ne obetajo nič dobrega. Plezanje v vršnem delu je bilo zares uživaško. Iskali smo prehode med velikanskimi snežnimi gobami, ki jih je napihal veter in jih prilepil na skale. Ob osmih zvečer smo bili na vrhu. Pogled je bil res lep: na eni strani vulkan Osorno v sončnem zahodu, na drugi jezero. Naslednji dan smo se zbudili v dežju, megli in vetru, ki so nas spremljali vse do doline, nato pa smo še dva dni preživeli v osamljeni hiški Walterjevih staršev na drugem koncu jezera in si ob pomanjkanju hrane lakoto tešili z velikimi stebli rabarbare ...

Prva slovenska vzpona v Patagoniji

Cerro Castillo (po starih podatkih naj bi bil visok 2320 m, po novih pa 2675 m) v gorski skupini Aisen se nahaja v osrednji Patagoniji približno 160 km južno od mesteca Coyhaique. Izhodišče za vzpon je vasica Villa Cerro Castillo. Prvi so se 10. februarja 1966 po vzhodnem snežnem in skalnatem pobočju na vrh povzpeli štirje čilski alpinisti pod vodstvom Osvalda Lattoreja. Kaže, da na goro vse do našega prihoda leta 1982 ni plezal nihče drug. Tudi o vzponih v naslednjih letih ni bilo kaj dosti govora. V zborniku American Alpine Journal je zabeležen podatek, da so prvo ponovitev slovenskega "superžleba" 15. marca 2003 opravili dva čilska alpinista in Španec. Iz kratkega opisa vzpona in priložene fotografije lahko sklepamo, da je šlo za prvenstveni vzpon po podobnem snežnem žlebu v jugozahodni steni.

Puntiagudo (2484 m, po starih podatkih okoli 2100 m) je izrazit vulkanski vrh v severni Patagoniji severno od jezera Todos los Santos oziroma južno od jezera Rupanco. Izhodišče za vzpon je pristanišče v bližini kraja Petrohue, od koder lahko nadaljujemo

samo s čolnom. Prva sta se na vrh leta 1937 povzpela Hermann Hess in Rodolfo Roth (slednji je umrl med sestopom z gore). Zabeleženih je še nekaj vzponov v štiridesetih in petdesetih letih prejšnjega stoletja, sicer pa je gora zelo redko obiskana. Od jezera do vrha je skoraj 2300 metrov višinske razlike, tako da za vzpon in sestop potrebujemo vsaj tri dni.

Prvenstveni vzpon v Cerro Castillo se po težavnosti ne more primerjati s smermi v stolpih Paine ali v skupini Fitz Roy, vendar je bil to prvi obisk slovenskih alpinistov v Patagoniji.

Mini odpravo Patagonija 1982 sva sestavljala Ljubo Hansel in Tone Golnar, oba člana AO APD Kozjak Maribor. Na poti sva bila od 10. novembra do 28. decembra 1982. Prvenstveno smer Supercoluar smo 4. in 5. 12. 1982 plezali Chil Kyu Sohn (Južna Koreja), David Waugh (Nova Zelandija), Ljubo Hansel in Tone Golnar. Ocena: V, 90°/IV, 50-80°, 700 (1400 m), 6 h (10 h). Vzpon na Puntiagudo smo od 15. do 17. decembra 1982 opravili David Waugh, Walter Buschmann (Čile), Ljubo Hansel in Tone Golnar. Ocena: 40-75°, 1500 m, 6 h.

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtnih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživljanje narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Otdaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Neke jeseni v Yosemiteih

Čez najslavnejše ameriške stene

✍ in 📷 Jurij Hladnik

Na odpravo iz Yosemiteov¹ imam lepe spomine. Prvo, česar se spomnim, je smeh do bolečin v trebuhu. Do zadnjega nisem vedel, ali bom šel ali ne, potem pa sem se le odločil in se pridružil Davidu Sefaju, Anji Davidovi in Mitji Šornu. Zadnje vprašanje je bilo, ali bo David sploh lahko šel. Nekaj dni pred odhodom je imel avtomobilsko nesrečo; avto je bil *totalka*, njega pa je bolel vrat – dokaj dober izkupiček glede na hitrost prek 100 km/h. Dan pred odhodom je le sklenil, da gre, ampak da bo tam še malo počival, vsaj na začetku. Veseli smo bili njegove odločitve. Ekipa je bila pripravljena za odhod.

V San Francisco smo prek Münchna in Philadelphie prispeli ponoči; lačni, žejni, zaspani. S podzemno železnico smo nekako pritovorili vso svojo kramo v center, prespali v hostlu, čez dva dneva prišli v Yosemite in v Campu 4, kjer se utabori večina plezalcev, postavili svojo bazo. Še istega dne smo se odpravili na uvodno plezanje ...

The Shield Spodbudno hiter začetek

Po enem tednu plezanja smo se z Davidom in Mitjo začeli meniti za smer The Shield, ki je bila glavni cilj našega obiska Yosemiteov. Kline smo kupili že prejšnje dni, nabaviti pa smo morali še nekaj malenkosti, npr. *prasio*, *shit tube*, vrečke za drek, nekaj tehnične opreme, hrano ... Računali smo, da bomo za smer porabili tri dni. Ne vem, kje smo to pobrali, ampak izračunali smo, da moramo potemtakem vzeti s seboj 36 litrov vode, za vsak slučaj, če bi slučajno plezali štiri dni.

Prišel je dan soočenja s steno. Prvi dan sva plezala naprej samo midva s Šornom, David pa je prevzel žimarjenje in *prasio*. Nihče od nas ni še nikoli prej žimari, kaj šele dvigoval *prasio*, zato smo ogromno moči in energije porabili v prazno. *Prasio* smo navadno vzdignili s protiutežjo tako, da se je David spustil dol in jo dvignil s svojo težo, eden pa je pomagal vleči. Stena je bila v spodnjem delu še precej položna, zato se je *prasio* velikokrat zataknila. Če bi bila pri nas taka naklonina, bi lahko več plezal prosto. Tu pa je bila skala tako gladka, da to ni bilo vedno mogoče. Že takoj zjutraj sem prvič poletel. Vedel sem, da metulja nisem dobro zataknil, ampak zaradi časa ga nisem popravljal. Nisem padel daleč, saj sem imel varovala nameščena na vsak meter. Potem smo še velikokrat *nažgali* in morali smo se navaditi. Sonce je pripekalo, delali smo kot živali, poleg tega pa je bil zrak precej bolj suh, kot smo ga vajeni. Z nočjo smo prilezli na police, kjer smo mislili prespati, in tam našli nekaj litrov dodatne vode. Ta dan smo *nauredili* celih 14 raztežajev. Niti sanjalo se nam ni, da bomo v naslednjih dneh splezali samo po tri na dan.

Počasi se daleč pride ...

Drugega dne nismo začeli ravno zgodaj, kar ni bilo najpametneje. Tretji raztežaj je bil

moj. Dolga streha, pod katero je bilo treba prečiti. Kar slabo mi postane, ko se spomnim nanjo. Plezal sem zagotovo tri ure, sonce pa je neusmiljeno žgalo. V tej strehi sem kar nekajkrat odletel, poleg tega pa sem zlomil še kladivo. Ostalo nam je le še eno. Dobro, da se mi je zlomilo proti koncu raztežaja in da sem lahko brez njega prišel do sidrišča pod ogromno streho. Dovolj sem imel že vsega, najraje bi se vrnil v kamp na litre pijače. Ta raztežaj mi je vzel volje in moči! Počakal sem Šorna in Davida, da sta prilezla do mene. Večerilo se je že. Odločili smo se, da se spustimo nazaj na polico, na kateri smo spali prejšnjo noč, in naslednje jutro požimarimo nazaj. Spustili smo se za kakih 80 metrov – le toliko nam jih je uspelo narediti v celem dnevu.

Skrbeti nas je začelo glede vode. Če bomo tako nadaljevali, ne bo dobro. Zmanjšali smo dnevni odmerek na osebo, tako da bi je imeli dosti tudi, če bi plezali šest dni. Utrujen sem bil, grlo sem imel suho, v rokah mi je čez noč kluvalo od bolečine. Rokavičk za plezanje v granitu sploh nisem več snemal.

Drugo jutro smo požimarili do mesta, kjer smo prejšnji dan končali. David je kot prvi v navezi pripelzel dobrih pet metrov bolj ven, kot sva bila midva s Šornom. Tu se je začelo 300 metrov previsne stene. Žal od tod naprej nimamo več slik. Edini sem vzel fotoaparata s seboj in še meni je zmanjkalo baterij. Naslednji raztežaj je bil moj. Ocenjen je bil sicer kot lahek, mislim, da s C1, ampak bil je dolg in nič lažji kot ostali. Zagotovo sem zanj zopet porabil kake tri ure. Moral sem se vračati in za seboj pobirati opremo, ker sem je imel premalo. Končno stojišče. Fiksiram sebe, nato še statično vrv. David spusti Šorna in *prasic* s *prusikom*, lepo statično, tako da ne zanihata preveč, v zrak. Šorn prične žimariti, jaz začnem varovati Davida, ki pobira opremo za menoj. Ko Šorn prižimari do mene, se loti dvigovanja *prasic*. Tu jo lahko vzdiguje že sam, brez protiteži, saj je *prasic* popolnoma v zraku in bolj prazna kot prej. Naslednji raztežaj je najtežji v smeri, ocenjen je z A3. Na vrsti je Šorn. K sreči je raztežaj že precej opremljen in zanj porabi manj časa, kot smo ga za prejšnje. Je le bolj psihično naporen, ker večina varoval, ki jih namesti, drži le njegovo težo in ne padca.

Ravno stemni se, ko pride na stojišče.

Jaz pridem zadnji. To noč bomo morali vsi trije spat in vaseči po-

stelji za dva. Kar hitro nam jo uspe postaviti, lepo se namestimo in skromno povečerjamo. David natančno prešteva rezine sira in salame za vsakega, na osebo pa nam pripada le pol litra pijače, čeprav bi je najraje spil celo galono. Zremo v lučke avtomobilov v dolini. Čeprav smo *sfukani*, izžeti in žejni, je prizor veličasten. Za take trenutke živimo. Začutim ljubezen do Davida in Šorna ter do življenja nasploh.

Suhih grl do vrha

Zjutraj se David in Šorn pritožujeta, da nista dobro spala. Sam sem kar v redu. Zopet začne David. Pred njim je dolg raztežaj s tremi počmi. S Šornom leživa na postelji in ga priganjava. Že nama, ki nič ne delava, je vroče, kako mora biti šele Davidu. Zelo, saj začne jamrati, da bi povečali dnevno količino vode in da ne more takole plezati. Po vrvi mu pošljeva njegov odmerek za čez dan – pol litra. Spije ga v trenutku – smešen prizor. Za ta raztežaj porabimo kakih pet ur. Naslednji ni nič lažji. Lotim se ga jaz. Do sedaj sem se naučil, da je še najbolje, če zabijaš kline, ki pa jih seveda nimamo dosti. Zdi se mi, da bi težko hitreje napredoval. Ko mi zmanjka robe, naredim varovališče in se vrnem po kline. Mislim, da sem hiter, a se Davidu in Šornu zdi ravno nasprotno. V taki steni, kjer vidiš samo eno ploščo s poko, izgubiš predstavo za razdaljo. Proti vrhu raztežaja opazim, da se vreme slabša. Cmok v grlu postane še večji. Samo še slab raztežaj nas loči od police, kjer se previsni del stene konča. Začne močno pihati. Že se vdamo v usodo, a se Šorn vseeno loti naslednjega raztežaja – nevihta se začuda umakne. Prava sreča. Tema je že, ko Mitja prileze na polico. Težji del stene je za nami. Poleg pol litra vode dobi vsak še eno pivico.

Od roba stene nas loči še osem raztežajev. Plezarija je sedaj lažja. Predzadnji raztežaj je Davidov. Z Mitjem ga spodbujava, naj se malo bolj stegne. Enkrat se mu, ravno ko vpne naslednji klin, celo izpulji metulj, s katerega se steguje. Kak meter višje se mu s pasu odpne klin in pade meni naravnost na lice. Zavrti se mi in bolj od izčrpanosti kot od bolečine padem skupaj. Davidu je žal, čeprav ni nič kriv. Klin se je pač nekako odpel. Ampak to še ni vse. Ko želi s sidrišča spustiti do naju kladivo, ga še posebej opozoriva: "Pa da ga boš lepo spustil!" Mislila sva, da ga bo pripel na napeto statično vrv, na kateri sem bil jaz pripet z žimarjem, z drugim koncem pa ga bo lepo spustil. On pa "Ja, ja, saj vem," pripne samo kladivo na vrv in ga spusti direktno proti moji glavi. V tistih nekaj trenutkih mi je šlo skozi glavo, da če me je klin spravil v

¹ Pravilno bi bilo Yosemite, vendar je kraj postal tako domač, da mu slovenim vsaj končnico, če si že začetnega ipsilona ne upam.

nezavest, me bo kladivo zagotovo ubilo. Oba s Šornom nastaviva roke pred mojo glavo in tako preprečiva najhujše. Nič mi ni, na Davida pa se malo dereva.

V zadnjem raztežaju nam pade še lestev čez steno. Ampak sedaj je to že vseeno. Zunaj smo, utrujeni, žejni, a polni novih doživetij in predvsem srečni.

Po Shieldu

Po preplezanem Shieldu so nas roke tako pekle, da

Davida je začel močno boleti zob in smeha je bilo en teden bolj malo. Ležal je v šotoru in se polnil s tabletami. Medtem sva se nekega dne z Mitjem odpravila v El Capitan plezat Nos. Preplezala sva ga v dvajsetih urah.

Po enem tednu je Davida nehal boleti zob in je lahko zapustil svoje gnezdo. Spoznal je Shona, ki so ga ravno spustili iz zavora in je na Rostrumu (vrhu v dolini) že 14 dni pripravljaj vrvi za skoke in hojo. David je tako visel pri njem in mu pomagal. Anja nas je zapustila in

niti piva nismo mogli sami odpreti, ampak smo za to klicali na pomoč Anjo. Sicer smo se življenja v Yosemiteh kar privadili. Lepo "u izi". Malo smo bluzili, malo plezali, se ves čas zafrkavali, jedli, pili ... kaj še hočeš lepšega. Kmalu smo spoznali vse *fore* – kje je zastoj internet, kje se lahko zastoj stuširaš, kje naješ ...

odšla z dvema Čilencema v Indian Creek. Večina plezalcev iz kampa je že odšla domov. Dnevi so bili krajši in ob večerih je bilo vedno manj prijetno. S Šornom sva razmišljala še o ponovitvi smeri Salathe v El Capitanu v enem dnevu, ampak iz tega potem ni bilo nič. Namesto tega smo se vsi trije zmenili za Lurking Fear, prav tako v El Capu. Po preplezani smeri smo dobili občutek, da

smo v Yosemiteh opravili svoje, čeprav smo imeli let šele čez teden dni. Z Davidom sva tako odšla prej domov. V Yosemiteh smo preživelih zares lepe trenutke, ampak vsega lepega mora biti enkrat konec. Če zaradi drugega ne, pa zato, da se potem lahko začne spet kaj novega, tudi lepega. ○

Opravljeni vzponi

El Capitan: The Shield po Freeblastu (5.10, A3, 1000 m, Sefaj-Hladnik-Šorn), Nos (5.10, C2, 1000 m, 20 ur, Hladnik-Šorn), Lurking Fear (5.9, C2, 800 m, 18 ur in pol, Sefaj-Hladnik-Šorn), East Buttress (5.10b, 500m, Hladnik-Šorn)

Half Dome: Regular Route (5.9, C1, 700 m, 11 ur, Hladnik-Šorn), Snake Dike (5.7, 300 m, A. Davidova-Sefaj; Šorn solo; Hladnik solo)

Royal Arches: Royal Arches (5.10b, 500 m, Hladnik-A. Davidova-Šorn), Serenity Crack + Sons of Yesterday (5.10d, 300 m, A. Davidova-Hladnik; Šorn-Robin)

Glacier Point: Goodrich Pinnacle (5.9, 300 m, Hladnik-Šorn)

Lower Cathedral Spire: South by Southwest (5.11a, 170 m, Sefaj-Hladnik-Šorn)

Manure Pile Buttress: After Six (5.7, 150 m, Hladnik-Šorn, brez vrvi), Nutcracker (5.9, 150 m, Sefaj-Hladnik-Šorn)

Five Open Books: The Commitment (5.9, 100 m, Hladnik-A. Davidova-Šorn), Surprise (5.10, 150 m, Hladnik-Šorn), Selaginella (5.9, 150 m, Hladnik-Šorn), Munginella (5.6, 100 m, Šorn)

Schultz's Ridge: Moratorium (5.10d, C1, 150 m, Hladnik-Šorn)

Razlaga nekaterih uporabljenih izrazov: *prastica* = tovorna vreča, *prusik* = pomožna vrvica, *rokavičke za granit* = iz lepilnega traku doma narejene rokavice, *shit tube* = hranilnik za fekalije, *žimariti* = vzpenjati se po vrvi s pomočjo prižem.

Od Kočne do Ojstrice

Zimsko prečenje Kamniško-Savinjskih Alp

✍ in 📷 Janez Toni

Sedim na vrhu Ojstrice. Mislim sem, da bo občutek drugačen, bolj poln ... Razmišljam, da bi se sedaj moral ukvarjati z razgledi in s soncem, ne pa z nekimi nerazumnimi možganskimi procesi. Odločim se, razmišljanja potisnem "v kot" in začnem zafrkavat Kekca. Še pred približno pol ure se mi je vse zdelo tako daleč, ko smo po gnilem snegu coklali proti vrhu, zdaj pa smo pa vsi trije na koncu poti. Opravili smo prečenje Kamniško-Savinjskih Alp po glavnih vrhovih, med katere smo všteli Kokrsko Kočno (2520 m), Jezersko Kočno (2540 m), Grintovec (2558 m), Skuto (2532 m), Tursko goro (2251 m), Brano (2253 m), Planjavo (2394 m) in Ojstrico (2343 m).

Začetni zapleti

Za podobno prečenje sem prvič slišal pred štirimi leti, ko je bilo poročilo objavljeno na znanem alpinističnem spletnem portalu Gore-ljudje. Avtorju sem kmalu poslal prošnjo, če bi mi lahko opisal pot, postanke, količino hrane, plina itd. Odgovor sem dobil kaj kmalu. Tisto zimo dobrih razmer žal ni bilo več, zato sem načrt prečenja prestavil. Vsako leto sem čakal na razmere, ki bi bile najugodnejše, se pravi: malo snega, večinoma zgaženi pristopi, lepi dnevi, da bodo lepe tudi fotografije ... Stvar sem prestavljal, prišli so drugi, plezalsko bolj zanimivi cilji. No, po dveh obračanjih v smeri v razmiku petih dni mi je neko februarско nedeljo ob sestopu ideja o prečanju spet prišla na misel. Naslednji konec tedna bo kar pravšnji čas za celjenje načete samopodobe. Potrebni je bilo nekaj klicev in kmalu smo bili trije kandidati. Poleg mene še "soferajnovca" Andrejka in Kekec.

Priprave so se začele kar takoj v ponedeljek. Kje bomo šli, kje bomo spali, kakšne so možnosti umika, kje pričakujemo največje težave, koliko hrane, ali potrebujemo pasove in vrvi ... Ker vsaka stvar v našem veselju teži k čim manjši porabi energije, sem poslal elektronsko pošto Mihju Habjanu, ki je skupaj s prijatelji prečenje opravil v letu 2007. Glavni povzetek njegovega sporočila bi lahko strnil v naslednjo poved: "Bodite čim lažji in imejte raje več hrane." Poleg tega je natrosil še par zelo uporabnih nasvetov.

Začeli smo v petek zjutraj. Še preden sva s Kekcem odrinila, sem dobil živčni zlom. Prodajalci ene izmed znanih trgovin s plezalno opremo so mu namreč pomotoma prodali samo eno derezo. V navalu izrazov, kot so "Znoru bom", "Je... ti ...", in v detajlnem opisovanju spolnih organov, se spomnim, da imam doma neke stare dereze. Prva ovira je torej premagana! Pobereva še Andrejko in kmalu se vedro razpoloženi znajdemo na parkirišču pod potjo proti Kokrskemu sedlu. Še zadnje "tehtanje" nahrbtnikov in ugotovimo, da gremo samo z eno zelo lahko imitacijo spalne vreče, ki smo jih na "ferajnu" množično nakupili, preizkusil je pa še ni nihče. Tolažimo se s tem, da so povsod odeje.

Naslednja ovira nas pričaka med Kokrskim sedlom in Kočno. Pravzaprav ni ovira, ampak to, da smo malo "zalučali", saj nihče izmed nas tu še ni hodil. Zaradi zmote se moramo spustiti kar nekaj metrov, preden naletimo na markacije in gaz. Kaj kmalu se začne ubijanje uma v obliki hoje cik-cak po pobočju navzgor. "Mat'r, šele pri prvem hribu smo, kaj šele bo ..." Vsa čast Mihju Valiču, ki je lani "preštampal" vse štiritisočake! Naš cilj se niti približno ne more primerjati s tem, kar je opravil on, pa že imamo probleme z motivacijo. Ko se žleb, ki je bil od daleč videti zelo kratek, izkaže za malček daljšega, mi motivacija popolnoma odpove. Za nameček začne pripekati še sonce. Andrejka je malo za mano, Kekec pa je še premlad in brez razmišljanja z nezmanjšano hitrostjo gazi naprej. Ko zvem, da se Andrejki vrti, me začnejo obhajati dvomi o našem uspehu. Ma, bom pa še tretjič obrnil in bom pač letos bolj "frikal".

Bogovsko spanje pod Skuto

Končno dosežemo vrh. Tu nastopi blažje razočaranje, katerega temelj je v pomanjkljivi pripravi. Prišli smo na vrh Kokrske Kočne, tako da moramo prečiti še greben proti Jezerski Kočni! Prečenje grebena pa se je na koncu izkazalo za tehnično najbolj zanimiv del ture, v katerem smo zelo uživali. Na vrhu Kokrske Kočne smo v zelo zgodnjem popoldnevu. Ugotavljamo, kje se da priti na Grintovec. Sledi sestop po položnem žlebu, kjer je na nekaj mestih odlični "plastični" led. Žal ga kmalu zmanjka

Prečenje severnega pobočja Brane

in proti vrhu Grintovca začnemo preklinjati cokle. Na vrhu Grintovca smo, ura je okrog štiri popoldan. Smo v zmernem zaostanku glede na načrt. Sledi razpravljanje v zvezi s pristopom na Skuto in z izbiro prenočišča. Glede na izkušnje se spravimo čez Velike Pode do bivaka pod Skuto, ki ga dosežemo v mraku.

Bivak je udoben, tople in razpoloženo vedno boljše, edini problem bi znala biti Andrejkina slabost. Dobro, če gre eden dol, gremo vsi dol. Sem gor smo prišli tudi zaradi prijateljev in ne samo zaradi hribov. Andrejka se s tem ne strinja, zato skrbi in prerekanje preložimo na jutro. Zvečer se obilno "hidriramo", saj smo imeli očitno premalo tekočine (med 1 in 2 l na osebo čez ves dan), ter pripravimo razkošno večerjo v obliki juhe iz vrečke, rižote iz vrečke in pršuta.

Zgodnja ura ni najboljša za dvig razpoloženja, zato se še malce prepustimo objemu tople postelje. Andrejka nato pravi, da bo raje še malo spala, midva s Kekcem pa se odpraviva v mrzlo jutro. Zunaj naju preseneti pomanjkanje mraza, kar pomeni, da bodo južna pobočja gnila. Na vrhu Skute sva veliko prej, kot sem pričakoval. Opaziva, da je nekdo tudi smučal dol ... Pogled na smučino je bil, milo rečeno, kar malo divji.

Pri bivaku prebudi Andrejko, ki je zгледа uspešno premagala slabo počutje, čeprav še ni čisto v redu. Ampak pravi, da bo šlo! Pred odhodom se še obilno napojimo, saj je napovedano lepo vreme, kar pomeni vročino in s tem povezano obvezno dehidracijo. Od povratnikov s Turske gore izvemo, da je pot zgažena in da se delajo cokle.

Na vrhu Turske gore prav nesramno piha, zato jo ucvremo proti Kotličem. Nihče od nas tu še ni hodil, kar pripomore k pridihu avanturizma. No, vseeno smo veseli gazi izpred par dni – vsaj ne bomo odkrivali tople vode na markirani poti. Kljub vsemu pred začetkom prečenja severnega pobočja Brane nekajkrat prehitro zarinememo navzgor. Na močnem soncu uživamo zaslužen počitek, mene pa vse bolj skrbi "Okrešelj ekspres". Severno pobočje Brane je eno izmed najbolj plazovitih področij v Kamniško-Savinjskih Alpah. V prečko zagazim s polnimi hlačami: "Kaj pa če ...?" Gaženje, iskanje prehodov, da bi zadel pot s čim manj odmika od idealne linije, spoštovanje, pomešano z zgodbami o "Okrešelj ekspresu", ter občasno praskanje z derezami po poprhani skali me dodobra izčrpajo in nadvse hvaležno poprimem jeklenico na začetku strmejšega dela. Ko se prečenje bliža koncu in so za nami še zadnje klože, gaženje z veseljem prepustim Kekcu. Skupaj z Andrejko mi uideta in dobimo se na vrhu Brane. Sledijo fotografiranje, malica ter sestop proti Kamniškemu sedlu. Zaradi razmeroma pozne ure in oddaljenosti koč na Korošici se odločimo, da bomo prespali v tamkajšnji zimski sobi. V nasprotju

z bivakom pod Skuto nas pričakajo neprijazne betonske stene. Soba je sicer zelo prostorna, kar pa po drugi strani pomeni, da se ne bo toliko segrela. Ker je zgodaj, je dovolj časa za kuhanje, fotografiranje sončnega zahoda in "hidriranje". Proti večeru Andrejka in Kekec celo zapojeta Tri planike. Ponoči se z Andrejko neprestano zbuja, saj je noč precej bolj mrzla kot na bivaku pod Skuto in zrak je vlažen. Zjutraj slab spanec pripomore k temu, da se brez obotavljanja spravim h kuhanju čaja. Odrinemo ob prvem svitu in zaradi nižjih temperatur hitro napredujemo. Na Sukalniku nas obsije sonce. Ko malo čez osmo stojimo na vrhu Planjave, se zavemo, da nas čaka le še en vrh – Ojstrica. Vse močnejše sonce da Kekcu dodaten pospešek pri gaženju. Prejšnji večer se je zarekel, da bo gazil vso pot, če ga le pustiva zjutraj spati do odhoda, sedaj pa se mu zelo mudi, ker je sonce iz minute v minuto močnejše, sneg pa s približno enako hitrostjo vedno bolj moker in mehke.

Dolgo gaženje do zadnjega vrha ...

Zagrizemo v strmino, zadnji vrh je vse bližje ... še par metrov ... Naenkrat Kekec in Andrejka zavijeta nekam desno. Kaj, za vraga!? Kmalu me doleti spoznanje, da sem sam sebe učinkovito "nategnil" in da smo še kar daleč od vrha Ojstrice. Vsaka, še tako neprijetna stvar, kot je na primer lovljenje gazečega pred teboj, ki gazi hitreje, kot sam hodiš, se nekoč konča. Do vrha Ojstrice nas loči še približno pol ure zložnega vzpenjanja po utrjeni gazi. Srečamo prve ljudi. Kmalu smo na vrhu. Živalski krik, ki predstavlja priprave, leta zorenja ideje, čakanje razmer ter dva dneva "lazenja", se mi izvije iz pljuč. Malica, zadovoljstvo nad lastnim obstojem ter pogledom na vršace, na katerih smo stali v preteklih dveh dneh, nas prevzemajo na zadnjem vrhu našega prečenja. Andrejka je zmogla pot kljub virozi, ki jo je potem prebolevala v službi še cel teden.

Sestop do kočice na Korošici poteka sproščeno. Še zadnja odločitev – ali sestopimo na planino Podvolovljek, kamor nas lahko pride iskat Primož, ali čez Šraj pesek, kar so nam odsvetovali? Mladenič, ki pride iz Kamniške Bistrice, olajša našo odločitev, gremo čez Šraj pesek. Sestop poteka hitro in v sproščnem vzdušju, dokler ne naletimo na oviro, ki so jo vsi opisovali. Žleb, kjer se moraš po zglajenem kaminu spustiti navzdol, težave naj bi se gibale okrog II. ali celo III. stopnje. Narejena so sidrišča za spust po vrvi. Mi nimamo vrvi. Poskusim splezati navzdol po zglajenem in poleg tega izdatno mokrem kaminu. Zatakne se mi pred zadnjimi tremi metri. Tudi če skočim, Andrejka in Kekec ne bosta prišla za mano. Splezam navzgor in začne se dveurno iskanje lovske poti oziroma prehoda. Nazadnje ga najdemo tik ob kaminu.

Če gledaš od spodaj, se obvoz začne po razu tik na levi strani kamina in se nadaljuje rahlo v levo. Čez približno četrte ure srečamo Primoža, ki se je ponudil, da nam gre po avto. Ko se sprehajam skozi dolino Kamniške Bele, se zavem, kako malo potrebuje človek, da je res srečen.

Zimsko prečenje Kamniško-Savinjskih Alp je tura, ki zahteva izkušnje in znanje o gibanju v gorah v zimskih razmerah, poznavanje terena, skrbno načrtovanje logistike, ugodno vremensko napoved ter varne snežne razmere. Vsi pristopi zahtevajo uporabo cepina in derez. Turo je mogoče prilagajati glede na to, na katere vrhove se želimo povzpeti.

Podatki o smeri: Prečenje Kamniško-Savinjskih Alp, Andrejka Rutar, Janez Kekec in Janez Toni, 3 dni (22. 2.–24. 2. 2008). Prečenje poteka v območju markiranih poti. Strmejši deli so opremljeni s fiksnimi varovali (klini, jeklenice), vprašanje pa je, v kolikšni meri so v danem trenutku prekrita s snegom oziroma z ledom. Težavnost je pozimi odvisna od trenutnih razmer (v našem primeru mestoma do 60°).

Viri in dodatna literatura:

Planinska karta Grintovci. 1 : 25.000. Planinska založba PZS, Ljubljana, 2005.
Vladimir Habjan. Zimski vzponi v Slovenskih gorah, Sidarta, Ljubljana, 2003.

Fotografije na levi:

Severno pobočje Brane

Na vrhu Brane

Sončeva dobrodošlica na Sukalniku

Uživanje na Ojstrici

Tura z dodano vrednostjo

Hudičev žleb v Prisojniku

✍ Iztok Rutar 📷 Janez Toni

Avtomobil, ki je malo predtem pripeljal za mano iz stranske ulice, prižge sireno. Ma super, saj že brez tega zamujam. Ne vem, zakaj, vendar vedno, ne glede na uro, može postave nagonsko pozdravim z dober dan. "Dobro jutro, kontrola prometa, vozniško in prometno, prosim." V naslednjem prizoru brskam po prtljažniku in iščem dokumente med plezalno robo, zraven pa stoji policist in s tisto dolgo baterijo sveti v kaos v avtu. No, očitno sem mu popestril monotonijo nočne kontrole prometa, ki je verjetno videti nekako takole: v naslednjem dejanju, ko "žrtve" najdejo dokumente, se on počasi sprehodi na drugi konec avta, tam malo postoji, se nato vrne in z napol odprtim vozniškim dovoljenjem v rokah vpraša:

"Ali je bilo kaj alkohola?" Tokrat pa je malo drugače, saj – še preden mi uspe kar koli izkopati iz nahrbtnika – presenečeno vpraša: "O, a greste plezat, kam pa?" Ob takih vprašanjih sem vedno v precepu, kako naj se odzovem. Imam opravka z nekom, ki pleza in ga zanima, ali s civilistom, ki je fasciniran ob pogledu na vrh in čelado in bo verjetno ne glede na to, kaj mu bom odgovoril, v nadaljevanju vprašal: "Pa a to greš plezat prosto ali drugače?" Malo prezgodaj je za pretirano obremenjevanje možganov in kar zadovoljen s svojim odgovorom "ma pod Vršič nekam" iščem naprej. "Že dobro, le pejte, da ne boste pozni, pa srečno." Gre v avto in s sodelavcem se odpeljeta naprej. Na zdej, pa ravno denarnico sem končno našel ...

Od želje ...

Ostra, globoka zarezava levo od Hudičevega stebra v steni Prisojnika s prav tako srhljivo zvenečim imenom mi je že zgodaj padla v oči. Je ena tistih lepih, elegantnih linij, ki ti zaredijo v možganih željo To bi pa jz zlezu. Naslednji korak je po navadi iskanje informacij. "Težavnost je odvisna od snežnih razmer ..." (ma ne!) je zgovoren vodničček. Kogar koli sem glede smeri kaj vprašal, mu je uspelo povedati le, da je brez veze oz. da s takimi šodri ni vredno izgubljeni časa; mogoče je pristavil še to, da so žleb tudi že presmučali. Dobro, prvenstveno ga je sicer preplezal Uroš Župančič sam, leta 1936, samo on je bil itak baje "utrgan", smučali so pa tudi že marsikje, kjer sem se jaz lepše počutil z derezami na nogah, dvema cepinoma in obrazom proti steni. Bomo pač šli pogledat in poskusit.

Ker mi je Hudičev žleb malo preveč od rok, da bi hodil na redne ogleda, in ker je v glavi vedno še vsaj deset drugih ciljev in želja, glede katerih so tudi razmere malo bolj znane, je žleb čakal. Vse dokler se mi ni na nekem vračanju s hribov čez Vršič pokazala bela nepretrgana linija v stenah, ožarjenih od zahajajočega sonca. V hipu mi je bilo jasno, kaj bom počel naslednji konec tedna.

Pomlad je poleg teloha v dolini zvalila izpod snega tudi kline in jeklenice na Hanzovi poti, tako da ni bilo treba že na dostopu preplezati večjih težav, kot te pri-

čakajo pozneje v smeri. Seveda pri vsem tem ni šlo brez nočnih čarov iskanja pravega prehoda in poteka poti v lažjem svetu, kjer je bil še sneg. Za orientacijsko lažjo, tehnično pa težjo varianto dostopa po slapu pod Hudičevim žlebom smo bili kakšna dva meseca ali več prepozni.

... do črva ...

V enakomerno položnem naklonu izginja žleb nekam navzgor v jutranji mrak. Od plazov zbiti sneg škripa pod nogami. Prijemljejo samo konice derez, škoda, da ni vse skupaj še malo strmeješe, v takih razmerah bi bil res pravi užitek. Strah ali bolje, tesnoben občutek, ki navadno izgine z začetkom plezanja in ostaja samo še v obliki pričakovanja ključnega mesta, pa se tu kar noče posloviti. K temu pripomore ambient, v katerem poteka smer, ki si je upravičeno sposodila ime pri Luciferju. Žleb se oži, gladki robovi, ki izginjajo v nastajajoče jutro, so vse višji, naklon počasi, a vztrajno narašča. Vendar ni samo to, tu je tisti črv, ki vrta, kaj bo če bo, in kljub vztrajnemu odganjanju sestavlja tiste najbolj črne scenarije. Ja, tu se nimaš kam umakniti, če kar koli potegne skozi. Saj glede plazov res ni več nobene nevarnosti, visijo pa na vršnem grebenu velikanske opasti in žleb je "splakovalnik" za

vse, kar se tam gori odlomi. In tu je še dejstvo, da je bilo nekaj od tega usodno za tri plezalce konec sedemdesetih let ...

Med hitenjem, sestavljenem iz plezanja in ohlajanja pekočih meč, se zdani, mi pa priplezamo do ključnega mesta. Skok, zalit z nečim med snegom in ledom, naklonine kakih 70°. Tu spodaj so tiste algaste plati, ki ga poleti delajo težko preplezljivega. Uroš je pri svojem vzponu to mesto preplezal tako, da je gvozdil med skalo in snegom v žlebu. Pri tem je imel kar srečo, saj se je medtem više

”nekaj” utrgalo: ” ... posrečilo se mi je, da sem se malo sklonil, siloma sem skrivil hrbet, glavo pa stisnil v poč med snegom in skalo. Pa zdaj! Najprej je malo šumelo levo po strugi, potem je narahlo začelo padati tudi na moj nahrbtnik in hrbet ter vrat. Dobro, da sem bil zagvozdlen! Nekajkrat je udarilo votlo trdo po rebrih, še nekaj časa, potem je vse utihnilo ...” je po opravljenem vzponu zapisal za Planinski vestnik. Nam po zaslugi razvoja tehnike ni bilo treba gvozditi, potem ko bi prišli do skoka s sekanjem stopinj, ampak smo ga preplezali kar naravnost po snegu. Do vrha ni več nobenih težav, naklonina je sicer malce večja kot tista v spodnjem delu, žleb pa se razširi v nekakšen lijakast začetek in pri straneh odpre, tako da tudi plezanje ni več tako temačno. Odpre pa se tudi pogled na ”giljotine”, ki visijo z grebena.

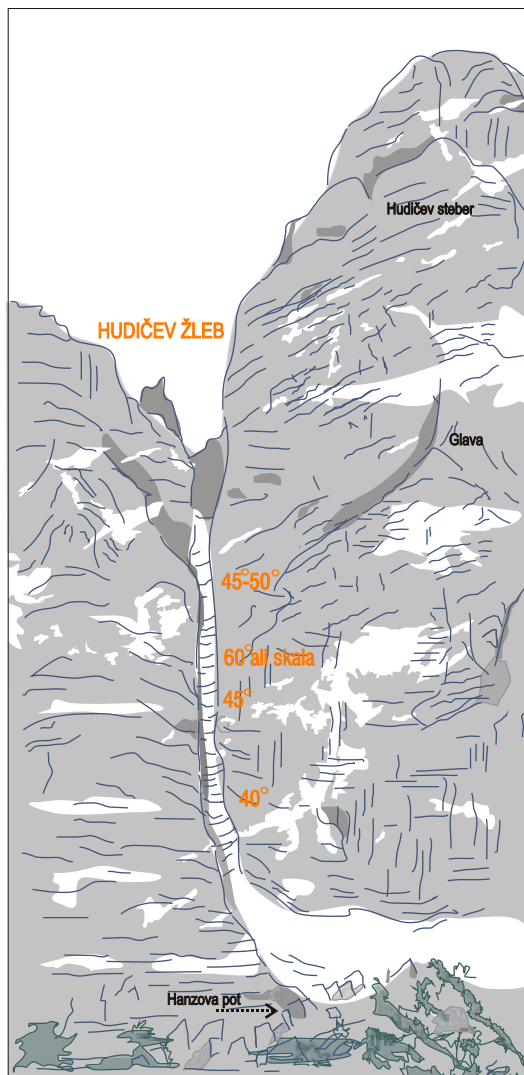
... in ”neizvirnega” sestopa

Vrh. Ja, vrh ... Težava Hudičevega žleba je, da na vrhu smeri nisi še nikjer oz. si si ravno nakopal težave. Kar zadeva nadaljevanje ture, je več možnosti; najbolj neizvirna je sestop nazaj po žlebu, druga pa vodi po utrgano izpostavljeni polici na vrh Hudičevega stebra; od tam gremo po Hanzovi ”poti” ali na vrh Prisojnika ali pa v dolino. Z vidika celotne podobe ture pa je verjetno najlepša možnost nadaljevanje vzpona po vzhodni steni in nato Severnem grebenu proti vrhu Prisojnika, kot je plezala naveza Andreja Moreta ob prvi ponovitvi smeri. Mi se odločimo za polico. Zračnost pod nogami je res veličastna, nad težavami sem pa kar malo ”razočaran”, glede na to, kar sem pričakoval ob pogledu na polico z vrha žleba. Polica pripelje na snežišče, ki smo ga prečili do vrha Hudičevega stebra. Žal so že zgodnji žarki majskega sonca popolnoma ”pokvarili” razmere, škripanje samo prednjih zob po snegu je bila preteklost. Že na kakšnem turnem smuku se ne bi lepo počutil nekeje-med-koleni-in-ritjo v snegu, sredi stene se pa sploh ne. Tu mi postane še jasneje, kako smo po preplezani smeri in na ”poti” še ”nikjer”. Tudi v senci ni nič bolje, saj je sneg gnil še od popoldanskega sonca prejšnjega dne, noč pa ni bila dovolj mrzla. Oranje Hanzove poti gor ali dol v takem odpade in tako ugotovimo, da neizvirna možnost ostane edina izbira. Malo skregano z jutranjo željo po čimprejšnji zapustitvi žleba ... Spet poskušamo biti čim hitrejši, malo se umikamo padajočemu kamenju, ki se odbija od sten žleba kot biljardne kroglice, dvakrat izkoristimo že pripravljena sidrišča in srečno prispemo do vstopa v smer, predtem pa še skoraj nekaj pridelay v hlače, ko gre čez nebo reaktivce. Sledi brezskrbno poležavanje na soncu; tisti kamen, za katerega se je zdelo, da ga imam v želodcu, sem očitno že prebavil ... Še malo ”plavamo” po gnilem snegu, se stuširam ob vstopu v Hanzovo pot in si privoščimo nekaj zasluženih piv.

Pogled na žleb je zdaj malo drugačen ... Vzpon tehnično gledano sicer res ni nič zahtevnejšega od ”malo strmejše hoje”, ima pa nekaj drugega, nekaj, kar mu da tisto ”nekaj več”, še posebno če turo podaljšaš do vrha Prisojnika. Za konec še zanimivost: v vodničku lahko zasledimo, da so žleb leta 1978 presmučali Vanja Matijevc, Lado Vidmar in Miha Pučko. Malo manj znano pa je, da so smučanje posneli tudi s kamero. Videoposnetki so zdaj digitalizirani in dostopni na internetnem portalu YouTube (www.youtube.com).

Vodniška literatura: T. Golnar. Vršič, plezalni vodnik. Ljubljana: PZS, 1997.

G. Kresal. Zimski vzponi. Ljubljana: Sidarta, 2007. ●

Risala: Barbara Žaič

Eiger

Klasična smer (ED, 1800 m) v severni steni Eigerja je dobila še dva slovenska obiska. Prva sta bila Andrej Erceg (AO Črnuče) ter Dejan Miškovič (AO Matica), pridružil pa se jima je Švicar Marcus Stoffer. Bivakirali so na Bivaku smrti ter na vrhu. Druga dva, Nejc Breščak (AAO) in Luka Ajnik (AK Rinka), sta bila hitrejša in sta bivakirala pred Prečnico bogov, naslednji dan splezala na vrh, sestopila in se odpeljala domov.

Očitno sem tudi sam že v letih, ko se je težje popolnoma zbrati. Članek o Slovencih v Eigerju (PV 3/2008) sem pisal v Chamonixu, kjer mi je misli burilo še veliko drugih stvari, očitno dovolj, da sem izpustil dva odlična slovenska vzpona v severni steni Eigerja. Vodniška vzpona Staneta Belaka - Šraufa in Andreja Štremfija z Jožetom Šepičem sta zaenkrat najboljša slovenska vodniška vzpona, zato mi je kot gorskega vodniku še posebej nerodno, da sem na to pozabil.

Nekaj zimskih podvigov

V soboto, 16. februarja, sta dva Blaža, Stres (SAO) in Grapar (AO Rašica), vstopila v smer Ne joči, Peter (Stres-Mežnar, 1995) v steni Ribežnov nad Možnico. Smer (z letno oceno VII-/V+, 700 m) je ob dobrih zimskih razmerah precej spremenila karakter. Začela se je z dvema strmima lednima raztežajema, ki jima je sledilo sedem lažjih snežnih (do 60 stopinj) ter dva skalna z oceno V. Zadnji štirje kombinirani raztežaji so bili predvsem orientacijsko zahtevni. Bivakirala sta dva raztežaja pod vrhom v udobni luknji pod kaminom, saj v temi nista uspela najti prehoda iz stene.

Naveza AO Rijeka Elvin Sindičič in Damir Behlić je isto soboto plezala Spominsko smer Saše Kamenjeva v Dolgem hrbtu. Plezalca sta povedala, da je bila smer precej suha in temperature za zimo zelo ugodne. Plezala sta sedem ur. Isto smer sta, nekoliko hitreje,

preplezala tudi Andrej Grmovšek (APD Kozjak) in Silvij Morojna. V nedeljo sta Elvin in Damir skupaj s tečajniki preplezala Vikijevo svečo.

Rok Kočevar je v sredo, 20. februarja, preplezal varianto Direktnega vstopa v Osrednjo grapo v zahodni steni Brane. Gre za manjšo svečo (25 m), ki jo je ocenil s petico. Nadaljeval je po grapi in za vse skupaj potreboval štiri ure. Sestopil je po Bosovi grapi. Hitra poizvedba je pokazala, da gre za isto linijo, ki sta jo že januarja preplezala Marko Prezelj in Miha Valič.

Južna stena Temena je v lepem februarškem vremenu ponudila odlično in toplo plezanje sredi snežnih prostranstev. Prva sta to letos odkrila Matjaž Jeran (AO Ljubljana-Matica) in David Debeljak (AO Rašica) v družbi dveh poljskih alpinistov. Minuli konec tedna sta jima sledila še Miha Habjan (AAO, Mammot) in Aleš Česen (AO Kranj).

Strme smeri v Alpah

Februarja so bile Alpe obdarjene z daljšim obdobjem lepega vremena. Tina Di Batista (AO Matica), Miha Valič (AO Rašica) in Tomaž Jakofčič (Marmot, AAO, vsi Policija RS) smo plezali v severni steni Grandes Jorasses. Stena se je od jeseni dodobra osušila in najboljša je bila videti v desnem delu. Izbrali smo smer Reve Epherme d'Alpiniste (V, 5, 6a, A2, 800 m). Smer je prvi preplezal Yvan Ghirardini leta 1994, v prvem delu ga je spremljal tudi Slavc Svetičič. Plezali smo prosto, in sicer, presenetljivo, le do težavnosti z oceno M5+. Ponoči smo sestopili po Zahodnem grebenu do bivaka Canzio na sedlu Grandes Jorasses in naslednji dan nadaljevali po razgibanem ledeniku Mont Mallet v dolino.

Marko Lukič in Andrej Grmovšek (AAO Kozjak) sta se lotila Severnega ozebniaka v Druju oz. njegove direktne variante. Smer spada med slovite klasične ledne ture, vzpon po direktni varianti leta 1977 pa je verjetno predstavljal

najbolj strmo ledno plezarijo v svojem času v Alpah. Krajši odsek A2 se je z leti in globalnim segrevanjem daljšal in letos sta naša dva imela že pet raztežajev kombiniranega plezanja. Najtežji raztežaj sta ocenila z M8 in s tem verjetno opravila drugo prosto ponovitev za domačinom Jeffom Mercierom. Nekaj tednov za njima sva smer preplezala tudi Tina Di Batista in Tomaž Jakofčič. V ključnem delu sva plezala nekoliko desno od počti, ki sta jo ubrala Lukič in Grmovšek, in ta del ocenila z M7+. Za smer sva potrebovala trinajst ur.

Zimske novosti

Z več koncev je bilo slišati o dokaj slabih razmerah v Loški steni. Kar nekaj navez si je uspelo obrusiti zobe predvsem v gornjem delu, ki poseduje večje količine nepredelanega snega. Tudi Peter Bajec - Poli (AO Železničar) in Tadej Golob sta podobno opisala razmere, le da sta onadva vseeno prirnila do vrha. 14. februarja sta namreč v trinajstih urah preplezala novo smer desno od smeri Ovca (Golob-Polenik, 1998). Za celotno zgodbo sta potrebovala slabih 24 ur.

Neumorna sta tudi Bojan Leskovšek in Vili Guček. Oba pionirja športnoplezalne scene, Vili nekdaj tudi odličen tekmovalac in zmagovalec prve slovenske tekme v športnem plezanju. Oba se v zadnjih letih vračata nazaj h koreninam in se podajata v visoke stene. Dodobra ju je prevzel tudi t. i. drajtuling. V nedeljo, 17. februarja, sta tako preplezala novo smer desno od Vikijeve sveče in jo imenovala Villijeve sveče (M7, 25 m). Po slikah sodeč, gre za pravo in lepo kombinirano smer, kjer skala »le« povezuje ledene sveče.

V soboto, 15. marca, sta Roman Mihalič in Igor Zupančič (oba AO Novo Mesto) plezala v severni steni Cmira. Namenila sta se sicer v Uroševo grapo, a potem preplezala verjetno prvenstveno smer, ki prej omenjeno grapo prečka nekje v

sredini. Za 1100-metrsko smer sta porabila sedem ur. Dejala sta, da je bilo v njej veliko nepredelanega snega, naklonina med 40 in 80 stopinjami pa je dala oceno IV+, 4 in ime Besna glista.

Stena Klemenče peči je bila februarja suha kot poper in je ponujala uživaško skalno plezanje. Dva izmed glavnih »lokalcev«, Samo Supin in Avgust Robnik, sta opremila in preplezala novo smer Vesele nogice (VI/V, 200 m). Smer je v celoti opremljena s svedrovci, poteka pa med Direktno in Zajčkom.

Svetovni pokal v lednem plezanju

V švicarskem Saas Feeju se je zaključil letošnji svetovni pokal v lednem plezanju. Skupni zmagovalec svetovnega pokala je postal Simon Anthamatten. Naš najboljši je bil Luka Krajnc na 16. mestu, Matevž Vukotič je postal skupni zmagovalec v hitrosti, Jernej Vukotič pa je zasedel skupno 7. mesto. V ženski konkurenci, kjer letos nismo imeli svoje predstavnice, je v skupni uvrstitvi zmagala Jenny Lavarda (Italija).

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič

Illuminati

Illuminati – najtežja večraztežajna kombinirana smer na svetu

Erik Švab (AO SPDT, Grivel, Montura, La Sportiva) in Klemen Premrl (AO Tržič, Black Diamond, Mountain Hardware) sta opravila drugo ponovitev smeri Illuminati (M11, WI6+) v Dolomitih. Smer je leta 2006 prvi opremil in prosto preplezal Avstrijec Albert Leichtfried, letos pa sta jo prva ponovila Južnotirolca Florian Riegler in Herbert Klammer. Za uspešen vzpon sta potrebna primerna psihofizična priprava in velik mraz, saj je stena obrnjena proti jugu.

Po lanskem prvi ponovitvi smeri Jedi Master (druga najtežja večraztežajna kombinirana smer na svetu v dolini Val d'Aosta) je Erik Švab pred kratkim opravil tudi drugo ponovitev smeri Illuminati (M11, WI6+, 5 raztežajev). Smer je v stranski dolini Vallunga v Val Gardeni. Za uspešen vzpon sta Premrl in Švab porabila tri enodnevne obiske: prvič sta 6 ur tavalala po megli in iskala steno, drugič sta jo našla in poskusila prve tri raztežaje, tretjič pa jima je v verjetno zadnjem dovolj mrzlem koncu tedna letošnje zime uspelo prosto preplezati vse najtežje kombinirane raztežaje in zgornjo svečo.

Po ogrevanju sta oba v prvem poskusu kot vodilna v navezi preplezala oba najtežja raztežaja ob tehnični pomoči prijatelja Uroša Saksida, ki ju je požrtvovalno varoval. Smer Illuminati je res markantna, saj poteka po ogromnem

previsu sredi stene visoko v hribih, nad katerim kraljuje velikanski sistem visečih sveč, ki je popolnoma na soncu. Prvi raztežaj je bolj fizično zahteven, predvsem zaradi več težkih gibov in vzdržljivosti, ter nosi oceno M11. Drugi je na začetku »živa streha« in precej težek, potem pa naklonina rahlo popusti in sta potrebni samo vzdržljivost ter sreča s skalo, ki je precej slaba, tako da se lahko mimogrede izpulji kakšen oprimek. Prava ocena je verjetno M10+. Tretji raztežaj je lažji (M8) in pripelje do več kot 20 metrov dolge viseče sveče, ki dovoljuje, da se splaziš iz previsu, po katerem poteka prvi del smeri. Švab in Premrl sta ga združila z lažjim četrtem raztežajem in se tako izognila stojšču sredi ledu. Gre za pravo kombinirano smer z ledom v vseh raztežajih, čakala pa ju je še posebno zahtevna zadnja sveča, ki je bila na vrhu prelomljena in nad katero je bil pravi ledeni previs. Po enourni »bitki s stalaktiti« sta jo uspešno preplezala in na vrhu končala fantastičen dan.

Po oceni obeh gre brez dvoma za trenutno najtežjo večraztežajno kombinirano smer na svetu, ki je tako v skali kot v ledu težja od smeri Jedi master, ki jo je Švab lani preplezal, Premrl pa tudi poskusil. V kombinaciji s še tretjo smerjo takega tipa (Empire strikes back v Val d'Aosti) gre za fantastično trilogijo najtežjih kombiniranih večraztežajnih smeri, ki do danes še ni bila preplezana ...

E. Š.

O vodenju odprave na Everest 79

V Planinskem vestniku 2/2008, Slovenska filmska alpinistična dediščina, stran 4: Aleš Kunaver se ni odrekel vodenju odprave Everest 79 in ga predal Tonetu Škarju. Nasprotno, drug drugemu sta ga porivala kot vroč kostanj, saj niti malo ni bilo gotovo, da bo že prva odprava uspešna, neuspeh pa bi za vodjo v bistvu pomenil medijski linč. Na koncu je zmagala Aleševa prepričevalnost (s šolo Manang in službo) in dejstvo, da je Škarja leto prej vodil izvidniško odpravo, ki je preplezala ste-no na sedlo Lho La (6050 m), s tem odprla dostop do Zahodnega grebena in začrtala shemo odprave za naslednje leto. To bo najbrž treba še kdaj povedati, saj so miti trdovratnejši od dejstev. Sodelovanje obeh pa je bilo vsa leta odlično.

Tone Škarja

Neprijetna pot na Triglav

V marčevski izdaji PV je objavljen članek Neprijetna pot na Triglav. Večini opažanj in občutij, napisanih v prispevku, lahko pritrdim, nekaterim pač ne. Množičen obisk Triglava je mōra planincev, je pa spodbujen z nekritičnim aktivizmom in nesmiselnimi željami po rekordnih ponovitvah. Ne samo Triglav, tudi Šmarna gora, Lubnik, Kriška gora itd. imajo rekorderje s po tisoč vzponi na leto. To nima nič skupnega z uživanjem naravnih lepot in pravih planinstvom. Raba prave gorniške opreme je seveda zelo pomembna. Po mojem mnenju oz. opažanju smo domačini dokaj dobro opremljeni (razen čelad). Slabše so opremljeni nekateri tujci in pa naključni obiskovalci gora, ki so se denimo odločili še za vzpon na Triglav med letovanjem v Bohinju. Ti seveda nimajo opreme s sabo in je ob tej priložnosti tudi ne bodo kupili. Ne morem se strinjati z namigom, da gorski vodniki iz koristoljubja namer-no spregledajo neprimerno opremljenost svojih varovancev. Vem pa tudi za nešteto primerov, ko so bili vodniki v resnih težavah zaradi neprimerne-ga obnašanja vodenih. V članku je izpostavljeno prepričanje o planinskem pravilu "prednost ima tisti, ki se vzpenja". Temu sem se zelo začudil, sam sem namreč prepričan, da ima vedno prednost sestopajoči in tako tudi vedno ravnam. V knjižici Planinska šola, ki jo je leta 1977 izdala Komisija za vzgojo in izobraževanje pri Planinski zvezi Slovenije, na strani 107 z izstopajočimi krepkimi črkami piše: "Na vseh zavarovanih mestih in sploh na vseh ozkih prehodih ima prednost vedno sestopajoči!" Vprašanje prednosti je tudi vprašanje olike, vendar je v gorah v ospredju varnost. Zato bi bilo morda smotrno dilemo odpraviti z avtoritativnim prispevkom v našem vestniku.

Lep pozdrav

Janez Oberč

Oj ti svet, kako si se spremenil

Kako se vse spreminja tudi v naravnem okolju. Starejša generacija pa sploh doživlja velike spremembe tehnološkega napredka. Tudi zimska obdobja niso več takšna, kakršnih smo bili navajeni. "Hudujem" se nad sedanjo vlažno, nežno zimo (za šoferje je dobra), v visokem pogorju je komaj zadovoljiva za smučarjijo. Nekoč so bili premnogi ljudje skoraj brez nujnega oblačila in obuvala, mraz pa tak, da so se prsti prilepili na železno kljuko šolskih in domačih vrat. Zlodej naj pocitra vse te spremembe. Da je bila zima 1928/29 še posebno mrzlo ledena, ni izmišljena fraza ljudi, ki so jo doživljali. Tudi med vojno mraz ni skoparil. Ubogi ljudje, ki so "dotrpeli požgano domačijo in bili zaprti v ječah". Grenki so spomini na partizansko zimsko bojevanje, za uradno sedanjo pozicijo malo pomembni; dasiravno so v zavezniški koaliciji prispevali priznanje, da je država SLOVENIJA večja. Večja za vse površinske PRIMORSKE kilometre z Jadranskim morjem vred.

Morje, čeprav je majhno, imamo ga!

Tudi pohodniki s svojo prisotnostjo želimo svoje obdržati, obvarovati poti, po katerih so hodili starši in starejši pred njimi. Tudi prostor v živalskem svetu se je spremenil, drug drugemu smo v napoto. Njihove sledi vodijo v brlog, naše poti pa domov, tako je tudi prav in da bi še dolgo, dolgo trajale!

Janko Mlakar

Lhotse – uresničene Aleševe sanje

Lhotse, južna stena, Aleš Kunaver s prijatelji alpinisti, knjiga in DVD, gradivo zbrali in uredili Dušica Kunaver (tudi avtorica veznega besedila) in Brigita Lipovšek, samozaložba Dušica Kunaver, Ljubljana 2008.

18. maj leta 1981. Franček Knez in Vanja Matijevc sta tik pod vrhom južne stene Lhotseja (8516 m, četrta najvišja gora na svetu). Ob 12.30 se v bazo oglasita kratko, brez mnogo besed. Poročata, da je vzpon preveč tvegan, in prosita za soglasje, da bi sestopila. Aleš Kunaver: »Soglasja, tega sploh ni treba. Naveza ima vendar vso svobodo odločanja. Varnost je ključ vsega delovanja, uspeh je šele drugotnega pomena ... Seveda se strinjam. Okrog njih je megla, sneg. To pomeni umik tik izpod roba stene. Sporočilo iz stene mi pomeni spoznanje, da bo naš trud po vseh teh dolgih dneh stene ostal brez cilja. Tudi brez roba stene. Težko je po tolikih dneh zvedeti, da je naše zgodbe konec in to po vsem, kar smo nečloveškega vložili v to steno.«

Dramatična zgodba, ki se je začela daljnega leta 1962, ko se je Aleš Kunaver s travnika pod starim Tjangbočejem zagledal v magične osemtisočake. Tu se je rodila vizija, ki se je kasneje uresničila. Slovenci smo vlak, ki smo ga skoraj zamudili, ujeli in ga celo prehiteli! V mogočni Himalaji smo začeli podirati tabuje. Leta 1975 je padel Makalu, leta 1979 Everest, oba po prvenstvenih smereh čez stene, ne po običajnih pristopih. Čas za vstop v južno steno

Lhotseja je dozorel! Strašljiva stena, ena najtežjih na svetu, stena plazov, pošast, problem za leto 2000 ... »Južna stena je Aleša spremljala od trenutka, ko jo je prvič videl. Postavil jo je na obzorje slovenskega alpinizma in svojega življenja. Veliko fotografijo te stene, ki jo je prinesel s potovanja po Nepalju leta 1962, je postavil na svojo pisalno mizo in jo ure in ure, leta in leta tiho gledal.« je zapisala Dušica Kunaver, zvesta himalajska in Aleševa kronistka. Stena je grozljiva, nenehno izpostavljena plazovom, strma in visoka (3300 m!). Kunaver je naštudiral tri variante možnega vzpona, A, B in C. Po ogledih, ko sta Marko Štrefelj in Nejc Zaplotnik steno temeljito poslikala, sta ostali le še dve, B in C. Desetega marca 1981 so se odpravili, moštvo triindvajsetih takrat najboljših slovenskih alpinistov, vodja Aleš Kunaver.

Že stojijo pred steno in jo takoj napadejo. Ivč Kotnik: »Stena je pošastna. Ko stojim na ledeniku pod njo, me je resnično strah.« Aleš Kunaver: »Stena počasi razkriva svoje skrivnosti ... Neustavljivi plazovi so nas sprva strašili, končno pa smo se navadili živeti z njimi.« Napredujejo vedno više, v steni so že več kot štirideset dni, nevarnost preži vsak trenutek ... Aleš: »... na višini 6600 metrov zagledam v daljnogledu dve postavi, ki se spuščata po vrvi – Lakpa in Nima ... Nedaleč od šotora obe postavi obvisita na vrvi ... Poskušamo poklicati dvojko, a je vse zaman ... Pogled je grozljiv ... Nenadoma, po čudežu, zaprsketa v aparatu in oglasi se – dvojka! ... Ni treba več besed, vsem je jasno, da gre za dvoje življenj ... V steni je človeško življenje privržano na kratki niti.«

4. maj, varianta B načrtovanega vzpona. Nejc Zaplotnik: »Napet sem kot struna. Še nikdar nisem toliko tvegala ... Gledamo se in vsi vemo, da smo se odločili ... Vem le to, da bežimo, da divja vihar in da zmrzujemo.« Ostane jim le še varianta C, odločilni dan, zgodba iz uvoda ...

Aleš: »V odprtem radiu nenadoma zaškrta ... Nekaj časa ne morem verjeti ... Radio v trenutku ponori. Vsi tabori, ki so

nemo spremljali dogajanje, so planili v pogovor. Ne moremo verjeti – saj sploh ne gresta nazaj! ... Iz pogovorov ugibamo, kaj se dogaja. Dva padca! Pri prvem padcu izgubljen radio. Z glavo se je Vanja započil v sneg, nato še Franček.« Franček Knez: »V trenutku mi zmanjka tal pod nogami. Letim kakih deset metrov in obvisim ... Že plezam po naslednjem zastrugu naprej ... Pogled se mi ustavi na robu, iz katerega nosi veter goste sive megle ... Ura je šest. Bliža se noč.« Vanja Matijevc: »Vsa stena je pod nama. V megli in plazovih. Nobenega veselja ... Na vrsti je vrnitev.« Šele naslednje jutro ob 4.30 se javita iz tabora štiri ... Stena je premagana, vrh ne. Po 64 dneh ...

Dežela šerp se še ohladila ni, ko nas je Dušica Kunaver presenetila s peto odlično knjigo iz knjižno-filmske zbirke Prvi slovenski himalajci in bara sab, posvečeno zgodbam o začetkih in zlati dobi slovenskega himalajizma ter njenemu izrednemu možu. Aleš: »Dvomim, da bo kdaj kaka zgodba, slika ali film mogla prikazati to, kar se je v Lhotseju zares dogajalo. Ta del zgodbe ostane samo nam, ki smo jo doživeli.« Dušica Kunaver nam s svojo izdajo poskuša pričarati delček tega, o čemer piše Aleš. Že po tem kratkem povzetku lahko priznate, da ji je uspelo. Kljub divjosti stene je osem alpinistov z 8-milimetrskimi kamerami snemalo v njej. Po 27 letih je iz tega gradiva nastal film, ki bo (DVD za zdaj še ni izšel) priložen knjigi. Film v daljši različici smo si lahko ogledali na letošnjem mednarodnem festivalu gorniškega filma.

Poglavjem o Lhotseju v knjigi sledi povzetek o odpravi na Manaslu leta 1984, ki je bila Aleševa zadnja pot v Himalajo. V naslednjem poglavju Zandnjič v domače gore nam Dušica opiše helikoptersko nesrečo jeseni leta 1984, ko se je Aleš poslovil od nas. V spomin na Aleša je Dušica opisala tudi tri spominske smeri Aleša Kunaverja. V zadnjem delu knjige beremo o Česnovem solo vzponu čez južno steno Lhotseja leta 1990. Adams Carter, urednik American Alpine Journal: »Nekaj skeptikov je vrglo dvom na ta solo

vzpon ... Sem v dobri družbi z osebnostmi kot so Pierre Beghin in drugi, ko brezpogojno verjamem v njegovo besedo.«
»Četudi so plazovi in viharji že davno izbrisali sledove bitk za vsak meter te močnejše stene, sta vendar po njenih navpičnih strminah neizbrisno začrtani dve smeri, iz leta 1981 in 1990 ...«. Tudi Dušica Kunaver ima svoj cilj, svojo smer. Čakajo jo še štiri izdaje zbirke: Hindukuš – prvič, Anapurna – gora boginje, Manang – prva alpinistična šola za domačine v Nepal ter Triglav in Triglavska Sfinga – prvič. Čestitamo in srečno pot še naprej!

Vladimir Habjan

Kekčevi izleti

Kekčevi izleti. 50 družinskih potepov po hribih in dolinah, Franjo Brglez, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2007.

*Kdor vesele pesmi poje,
gre po svetu lahkih nog.*
(Kajetan Kovič, Kekčeva pesem)

V hribe hodimo radi ali pa neradi. Navadno starši hodijo v višave radi, mladina pa ne. Zato so družinski izleti lahko prava mora ali pa tudi ne. Kako starši povabijo, privabijo, vodijo in predstavijo ta naš čudoviti gorski svet? Ali ga predstavljajo kot nekaj obveznega ali kot nekaj prijetnega? Za otroke, tudi najmlajše, bi moral biti obisk gora zanimiv in zato tudi privlačen. Ne sme biti obveznost, nujnost ali celo kazen. Družina ali skupina mora hoditi skupaj, se pogovarjati in si ogledovati vse, kar je lepega: gorsko naravo, zeleno pokrajino, kulturno dediščino, drobne cvetlice. Še tako majhne živalce, ki jih lahko vidimo ob poti, si moramo ogledati in se pogovoriti o njih. Nič ni narobe, če skrenemo s poti, ker smo zagledali nekaj zanimivega ali nenavadnega. Ne sme se nam muditi. V prvih letih lahko otroka tudi nesemo, če zmoremo. Kaj kmalu pa bo izlet zanimivejši, če bodo šli otroci na izlet skupaj z vrstniki, in prav nič ni narobe, če so v bližini tudi starši. Saj lahko kaj kmalu napočijo trenutki, ko so starejši potrebni in tudi zaželeni, in to ne samo takrat, ko se pojavita lakota in žeja.

Več kot prijetno vabilo na take izlete je knjižica Kekčevi izleti, v kateri je opisanih 50 potepanj po našem sredogorju. Poti niso povsem enostavne in kratke, zato je še posebno priporočljivo upoštevati zgornje nasvete. Pri vsaki opisani poti so priloženi pregleden zemljevid, vsaj ena fotografija in osnovni podatki: nadmorska višina izhodišča in cilja, višinska razlika, čas, ki je potreben za pot običajnemu planincu, ter najpomembnejši letni čas za obisk posameznega cilja.

Med izbranimi cilji sta v Julijskih Alpah Debela peč in Viševnik, s katerega je izredno lep razgled na Julijske Alpe in Triglav. V Alpskem predgorju nas brošura vabi na Blegoš, Ratitovec in Tošč, najvišji vrh Polhograjskega hribovja; nad Trzičem k obisku Kriške gore, Robleko-vega doma na Begunjščici, Stegovnika, Velikega Javornika in Javorovega vrha nad Preddvorom. V Karavankah lahko

obiščemo Peč na tromeji, Ajdno pod Stolom, na kateri so ostanki predkrščanskega svetišča, razgledno Dovško Babo, Golico, pod katero rastejo znamenite narcise (*Narcissus poeticus radiiflorus*), na štajerskem delu pa še Olševo, pod katero je znamenita Potočka zijalka, Peco, pod katero spi kralj Matjaž, in Smrekovec, nekdanji ugasli vulkan. Opisane so tudi poti na Bolfenk na Pohorju z bližnjim razglednim stolpom ter poti po vinorodnih Halozah. Na slovensko-avstrijski meji ležijo Košenjak, Žavcarjev vrh in Sveti Duh na Ostrem vrhu. V Zasavju lahko obiščemo Čemšeniško planino, na katero ne moremo priti z avtomobilom, ter Menino planino s krasnim pogledom na Savinjske Alpe. V širši okolici Rogaške Slatine se lahko povzpnejo na Boč, na katerem rastejo znamenite in zaščitene velikončnice (*Pulsatilla grandis*), Donačko goro, Šmohor in Sveti Lovrenc nad Lokavcem. Na Dolenjskem nas avtor vabi na Gradišče nad Stično, na Krokarja in Mirno goro. Na Notranjskem lahko obiščemo Kojnik, Golič in Kozlek v okolici Ilirske Bistrice, Vremščico, Slivnico nad presihajočim Cerkniskim jezerom ter Sveto Trojico – domovino Martina Krpana, po kateri je nekoč vodila Slovenska planinska pot. Na Primorskem nas vodnik vabi na Čaven in Kucelj, s katerega je izredno lep pogled na Vipavsko dolino, k izlivu in ne izvru Soče, na Matajur, osamelec s krasnim razgledom na naše in italijanske Alpe, ter na Sabotin s številnimi ostanki iz prve svetovne vojne. Na Krasu lahko obiščemo Kokoš nad Lipico s karavlo, prenovljeno v planinsko kočjo, Lačno in še tri poti na Kraškem robu ter Trstelj, ki je ena izmed kontrolnih točk Razširjene slovenske planinske poti. Predstavljeni pa so še štirje izleti tik za državno mejo: Dobrač, Pristovski Storžič, Soteska Čepa in Učka na Hrvaškem.

Vodniku je priložena knjižica za žige, ki jih pohodniki dobijo na kontrolnih točkah.

Ciril Velkovrh

Sto let Planinskega društva Škofja Loka

Planinstvo na Škofjeloškem ima bogato preteklost, ki je v ponos današnjemu rodu planincev in spomin na začetnike organiziranega planinstva na Škofjeloškem. Tako je leta 2007 Planinsko društvo Škofja Loka praznovalo 100-letnico delovanja.

Začetki

Leta 1907 so nekateri ljubitelji gora, ki so bili do takrat vključeni v Kranjsko in Radovljiško podružnico Slovenskega planinskega društva (SPD), ustanovili podružnico SPD za škofjeloški sodni okraj. Ustanovni shod za ustanovitev podružnice SPD je bil 24. januarja 1907 na Češnjici v Selški dolini. Prvi občni zbor, na katerem so izvolili vodstvo podružnice, so imeli 21. maja 1907. Prvi načelnik je postal Anton Pfajfar, župnik iz Dražgoš, njegov namestnik Josip Demšar – usnjar iz Železnikov, tajnik Ivan Stupica, blagajnik Franc Šmid – župan Selc, odborniki pa: Jurij Karlin – župnik v Sorici, Franc Sever – župnik pri sv. Lenartu, Franc Demšar – župnik na Zalem Logu in Gabrijel Thaler – gostilničar v Železnikih. Takoj po ustanovitvi so se lotili dela in že prvo leto markirali 120 km planinskih poti ter začeli priprave na graditev koč na Ratitovcu.

Škofjeloška podružnica

Leta 1929 je bil sedež podružnice prenesen v Škofjo Loko in preimenovala se je v Škofjeloško podružnico SPD. Izbrali so tudi novo vodstvo. Predsednik je postal dr. Fran Jerala, odvetnik v Škofji Loki, namestnik dr. Rudolf Andrejka, namestnik župana v Ljubljani, tajnik Franc Žebre, trgovec iz Škofje Loke, člani pa: Franc Demšar, posestnik iz Zalega Loga, Lovro Pintar, posestnik iz Sorice, in Franc Planina, profesor iz Škofje Loke.

Društveni načelniki in predsedniki

Načelniki podružnice SPD za škofjeloški sodni okraj so bili: Anton Pfajfar (od 1907. do 1929.), dr. Fran Jerala (od 1929. do 1931.), dr. Rudolf Andrejka (od 1931. do 1932.), Franc Dolenc (od 1932. do

1937.), Feliks Hafner (od 1937. do 1939.), Srečko Šabec (od 1939. do 1940.), Ivan Mlakar (od 1940. do 1941.); predsedniki Planinskega društva Škofja Loka: Tine Oman (od 1946. do 1962.), Miloš Mrak (od 1962. do 1979.), Janko Oblak (od 1979. do 1981.), Silvo Čadež (od 1987. do 1991.) in Jože Stanonik, dosednji predsednik (od 1981. do 1987. in od 1991. naprej).

Prvi planinski koči in zemljevid

Na Škofjeloškem je bila prva planinska koča zgrajena na Ratitovcu leta 1925 in druga leta 1932 na Lubniku. Obe sta bili med vojno požgani. Že leta 1936 je Franc Otujac iz Škofje Loke izdelal prvi zemljevid Škofjeloškega pogorja za boljšo orientacijo planincev.

Pravi razcvet planinstva na Škofjeloškem se je začel po vojni, ko se je podružnica SPD preimenovala v Planinsko društvo Škofja Loka, in z dograditvijo novega Doma na Lubniku leta 1953 ter pozneje še Koče na Blegošu leta 1977.

Poseben dogodek za planinsko društvo je bil leta 1973, ob 1000-letnici loškega gospodstva, ko je v sodelovanju s planinci iz PD Železniki, PD Žiri in PD Gorenja vas odprlo Loško planinsko pot, ki je speljana po vseh vrhovih škofjeloške upravne enote. Doslej je bilo podeljenih že več kot 2600 značk za uspešno prehojeno Loško planinsko pot.

Članstvo je v povojnih letih naraščalo. Tako je v planinsko društvo zdaj vključenih več kot 1000 članov, od tega kar 40 % mladine.

V Planinskem društvu Škofja Loka delujejo ti organi: upravni odbor, nadzorni odbor, častno razsodišče in izvršni odbor; mladinski, vodniški, markacijski odsek; odbor Blegoških korenin in odbor za pripravo spominskih pohodov po poti Cankarjevega bataljona, odbor mentorjev planinskih skupin po osnovnih šolah, odsek za varstvo gorske narave in gospodarska komisija. V planinsko društvo so vključene še planinske skupine podjetij Knauf Insulation, TCG UNITECH Lth-ol, d. o. o., Društva upo-

kojencev Škofja Loka in skupine Projekt človek iz Sopotnice. V minulem obdobju je v društvu deloval še plezalni in alpinistični odsek in do nedavnega tudi postaja GRS Škofja Loka.

Delovanje društva je v zadnjih letih izredno napredovalo, tako na organizacijskem področju kot pri programskem delovanju sekcij, komisij in odborov ter pri urejanju planinskih koč. Med večje uspehe sodijo uspešno delo z mladimi planinci na vseh osnovnih šolah, izletniška aktivnost (od 60 do 80 izletov in pohodov na leto), pridobitev društvenih prostorov, urejenost doma na Lubniku, elektrifikacija, zgraditev vodovoda in čistilne naprave ter obnova koč na Blegošu.

Priznanja, ki jih je planinsko društvo dobilo v minulih letih, povedo, da je na pravi poti, da je uspešno, prepoznavno in cenjeno v okolju.

Srečno v novo stoletje

Upravni odbor PD je v letu 2006 imenoval organizacijski odbor za pripravo praznovanja te častitljive obletnice. Ta je pripravil program praznovanj, ki smo ga v letu 2007 v celoti izvedli. Na vseh prireditvah ob praznovanju 100-letnice PD Škofja Loka je bilo veliko udeležencev ter gostov s planinskega območja (PZS, MOPD, PD), občinskih predstavnikov in drugih, ki ljubijo planinski svet in cenijo naše delovanje. Da smo ves program uspešno izpeljali, se moramo zahvaliti vsem prizadevnim planincem, sodelavcem, občni-

ni Škofja Loka in mnogim sponzorjem in donatorjem, glasbenim izvajalcem, ki so zastoj nastopili na teh prireditvah, ter vsem, ki so nam pomagali izpeljati načrtane programe ob 100-letnici društva. Lahko rečemo, da so bili vse zadane naloge in programi uspešno izpeljani. V novem letu se začnejo novo poglavje zgodovine planinskega društva, ki nadaljuje tradicijo in cilje planinskih veteranov, ljubiteljev gora in lepote narave. Razvejena dejavnost društva omogoča vsakemu članu, da uresniči svoje planinske interese.

Rudi Zadnik

Obnova planinskih koč

Skupina Helios in Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez sta tudi lani izvedla nekaj akcij obnove športnih objektov. Projekt, ki poteka že več let, vsako leto prinese vidne rezultate. Obnovijo se oziroma lepšo podobo dobijo nekateri izbrani športni objekti v Sloveniji. Helios vsako leto v okviru svojega partnerstva s krovno športno organizacijo nameni za nekaj več kot šest tisoč evrov svojih zaščitnih premazov. Te OKS-ZŠZ nameni športnim zvezam, ki so njegove članice. V letih 2006 in 2007 je bila za dodelitev zaščitnih premazov izbrana tudi Planinska zveza Slovenije. V minulem obdobju je že nekajkrat dobila take premaze za planinske koč v naših gorah. Posebno zanimivo je bilo markiranje in obnavljanje približno 50.000 markacij na mreži 7.000 kilometrov označenih planinskih poti.

V letu 2006 je Planinska zveza Slovenije kandidirala s tremi planinskimi kočami. Komisija je izbrala Dom planincev v Logarski dolini v občini Solčava, ki leži v zgornjem delu Logarske doline, imenovanem Kot, in sicer na nadmorski višini 837 m. Upravlja ga Planinsko društvo Celje Matica. Dom je znan po številnih izobraževanjih za planince, ki jih organizira omenjeno planinsko društvo, pa tudi po dobri kuhinji in ljubeznivem osebju. Dom je bil leta 1981 uradno odprt, takrat je bil tudi zadnjič prebarvan in zaščiten. Več kot pol koče je iz lesa, ki je ga že načel zob časa. Po dodelitvi Heliosovih premazov se je Alpinistični odsek planinskega društva lotil dela. Dela na Domu planincev so bila končana septembra 2007. Alpinisti so prebarvali in zaščitili nekaj manj kot 2.000 kvadratnih metrov površin. Dom je zdaj primerno estetsko umeščen v eno najlepših planinskih krajin v Sloveniji.

Na razpisu je ob pomoči kandidaturne PZS dobilo sredstva tudi Planinsko društvo Javornik - Koroška Bela, in sicer za obnovo dveh visokogorskih planinskih koč, Doma Valentina Staniča pod Triglavom (2332 m) in Prešernove kočice na Stolu (2174 m). Obe planinski kočici sta izpostavljeni ostrim vremenskim razmeram in tako še kako potreb-

ni zahtevnejše zaščite tako lesenih kot kovinskih delov stavb. Za zaščito zunanjosti stavb pred skrajnimi učinki vlage, vetra in sonca namenijo znaten del prihodkov od poslovanja koč na leto. Zato so bili še toliko bolj zadovoljni, da jim je bila dodeljena znatna količina Heliosovih zaščitnih premazov. Čeprav so jih prevzeli lani sredi najvišje planinske sezone, jim je s prostovoljnimi delom gospodarjev in oskrbnikov obeh koč do konca sezone uspelo zaščititi vse ključne dele stavb, tako fasado kot kovinske dele oken in vrat.

Barve in lake v okviru razpisa 2007 pa je lani dobilo tudi Planinsko društvo Mežica za obnovo Planinske kočice v Grohotu pod Raduho. Leseni deli kočice, ki leži 1.460 m visoko, zaradi svoje lege močno propadajo, zato jih je treba vsake nekaj let zaščititi. Obnovo bodo izvedli letošnjo pomlad, saj jih je lanske jesen prehitelo slabo vreme. Projekt obnove športnih objektov se bo nadaljeval tudi letos. Vrednost brezplačno dodeljenih barv in lakov je 7.800 evrov. Helios in OKS-ZŠZ od tega namenjata 4.000 evrov v barvah in lakih za obnovo v poplavih uničenega Športnega parka Rovn Selca pri Železnikih, ki sodi v okvir Regijske pisarne Jesenice.

(Povzeto po sporočilu za javnost.)

Junaki Kriške gore 2007

Domislica, kako povečati obisk vseh starostnih skupin v gorah v vseh letnih časih, vseh urah dneva in ob vsakem vremenu, je res padla na plodna tla. Tako že leta in leta (16 let) veliko ljubiteljev gora zahaja na Kriško goro in vestno skrbi za svojo evidenco vzponov.

Pravila Junakov so preprosta in vsem razumljiva: načelo poštenosti, vztrajnosti in dobre volje; ker so v našem življenju tudi druge pomembne stvari (kot je npr. posedanje v gostilni), velja le en (1) obisk Kriške gore na dan; dovoljene so vse poti vzpona, torej tudi tiste iz Tržiča in Loma; vzponi se sproti zapisujejo v poseben zvezek, ki je shranjen v koči na vrhu. Med tednom, ko je kočja zaprta, se vpišejo takoj, ko naletite na odprto kočjo ob koncu tedna ali praznikov. Za naziv Junak Kriške gore je treba opraviti toliko vzponov, kolikor je nedelj v tekočem letu. Po večini je to 52, včasih pa jih srečno naključje prinese tudi 53. Akcija je seveda brezplačna, občasno pa se spodobi zgrabiti bukovno poleno na sredi poti in ga pritoroviti na vrh. Lani se je v knjigo začelo vpisovati 241 kandidatov; 169 jih je zmoglo 52 vzponov, nekateri pa še veliko več. Pri ženskah je zmagala Mirjana Žabkar s 358 vzponi, druga je bila Anica Klajnshek z 298 vzponi in tretja Doroteja Perne z 249. Pri moških je bil zmagovalec Dragoljub Babič s 362 vzponi, drugi je bil Miro Marinič s 358 vzponi in tretji Benjamin Jeruc s 352. Najmlajši Junak je bil 12-letni Jani Čibej, najstarejši pa 79-letni Simon Primožič. Družčina je res vedno večja in vedno prijetneje je hoditi na Kriško goro, ne samo zaradi hoje in dobrot oskrbniškega osebja, pač pa tudi zaradi prijetnega druženja.

Ivana Valjavec

Veselo na Veliki planini

*Pastirčkove igre
Aj, kakšno veselje
Sonce nas pozdravlja
Tudi narava čudovita
Iskrice v otroških očeh
Raj pod vršaci
Čakamo na start
Kako nestrpni
Oj, veseli vsi
Velika planina
Eno samo prizorišče veselja.*

*Igre mladih na snegu
Gostila je planina
Res bilo nam je lepo
Ej, bajtarji, spet pridemo!*

PD "Bajtar" Velika planina je tako kot vsako leto organiziral Pastirčkove igre. Bajtarji vsako leto na soboto, ki je vez med počitnicami štajerske in gorenjske regije, postavijo veleslalomsko progo. Na igrah sodelujejo otroci od 3. do 15. leta starosti. Razporejeni so v skupine po tri in seštevek dveh voženj določi uvrstitev. Vreme je bilo letos vsem tridesetim tekmovalcem, ki so tekmovali s smučmi, snežnimi deskami in celo sankami, naklonjeno. Srca vseh navijačev sta osvojili najmlajši tekmovalki, dvojčici. Nekaterim so pri vožnji na pomoč priskočili očki, mamice ali babice in dedki. Tudi srečolov, pri katerem vsaka srečka zadene, se je dobro izteklo, veseli so bili dobitkov. Vsem pa sta se po koncu tekmovanja prilegla čaj in hotdog. Težko so čakali na razglasitev rezultatov in podelitev medalj in priznanj, ki jih je razdelil župan bajtarjev Boris Pohlin. Vse navzoče je povabil, da spet pridejo na tekmovanje drugo leto, do takrat pa naj pridno berejo obvestila o našem delu na naši spletni strani podbajtar.com, na kateri dobijo vsa obvestila.

Helena Plahuta

Dvajseti Matjažev pohod na Peco

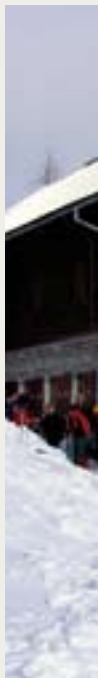
Dvajseti zimski Matjažev pohod na Peco je potekal 9. 2. 2008. Tega dne se je kolona

planinskih ljubiteljev Karavank nepretrgoma vila z Male Pece na Kordeževo glavo ter nazaj do doma. V domu jim je najemnik Roman Abraham iz Mežice postregel z dobrotami, ki jih je pripravila prijazna oskrbnica, njegova žena. Osvežujočih pijač in drugih napitkov ni manjkalo. Najbolj zadovoljni pa so bili planinci, ki so se vzpeli na vrh Pece in tako premagali 1600 m višinske razlike od Mežice pa do vrha. Priporočljiva priprava za vzpon na Triglav.

Pobudo za zimski pohod na Peco je takratnemu predsedniku PD Mežica Mirku Mlakarju dal član PD Slovenj Gradec Miran Žolnir. PD Mežica je zimске Matjaževe pohode organizirala ob sodelovanju koroškega MDO, savinjskega MDO, GRS Prevalje, registriranih prostovoljnih vodnikov PZS Koroške pokrajine ter markacistov matičnega društva in odbora matičnega društva.

Na prvem pohodu 19. 2. 1989 je bilo evidentiranih 180 pohodnikov, na drugem zimskem Matjaževem pohodu 18. 2. 1990 pa jih je bilo že 627. Takratni predsednik društva Mirko Mlakar je organiziral odbor za pripravljanje zimskih pohodov. Vsa leta od ustanovitve ga je uspešno vodil Vili Blatnik.

Vili Blatnik je kot sedanji predsednik PD Mežica podelil 30 posebnih priznanj – plaket pohodnikom, ki so 9. 2. 2008 opravili dvajseto zimsko Matjaževovo turo, ter 25 priznanj – plaket zaslužnim članom pripravljalnega odbora. Nepozabni zimski Matjažev pohod na Peco je letos opravilo 450 pohodnikov. Povprečna udeležba na dvajsetih pohodih je bila 480 ljudi, dejanska povprečna udeležba – vsi se namreč ne vpišejo – pa 700. Odbor za evidentiranje pohodov pa je podelil 20 bronastih spominskih značk kralja Matjaža, 7 srebrnih in 16 zlatih. Udeležba je bila pričakovana in vzpodbudna za nadalje-

vanje zimskih visokogorskih pohodov na Kordeževo glavo.

Mirko Mlakar

Občni zbor PD Gozd - Martuljek

Planinsko društvo Gozd - Martuljek je v začetku marca 2008 organiziralo redni letni občni zbor. Predsednik društva Oman Anton je pozdravil vse navzoče člane in goste. Ogledali so si film z otvoritve spominskega obeležja ponesrečenim v gorah v Jesenjah. Spominsko obeležje so postavili člani Planinskega društva s prostovoljnimi delom in s pomočjo donatorjev. Tako so poskrbeli, da bodo obeležja ponesrečenim v gorah Martuljkove skupine in v Karavankah nad Srednjim Vrhom zbrana na enem mestu. Sledil je uradni del občnega zbora. Iz poročil je razvidno, da so bili člani aktivni na več področjih. Poleg že omenjene postavitve spominskega obeležja so organizirali štirinajstih izletov, sodelovali v treh čistilnih akcijah, organizirali dve predavanji, urejali štiri planinske poti, ki so v oskrbi društva, in vzdrževali bivak pod Špikom. Problem lastništva zemljišča tenis igrišča, ki je bilo v postopku de-

nacionalizacije, je končno rešen. S sporazumom občine in lastnikov so dosigli, da z zamenjavo terena prestavijo igrišče na prostor, ki je v lasti občine, vrnjeno zemljišče pa bodo primerno uredili. Novo igrišče bo večnamensko. Z aktivnostmi izgradnje bodo pričeli letos. V društvu skrbijo tudi za redno izpopolnjevanje znanja svojih članov. O vseh aktivnostih obveščajo člane v lokalnih medijih in na spletni strani društva. Tudi mladinski odsek je delaven. Sodelovanje in udeležba najmlajših sta na izletih bolj skromna, toda odpravili so se na tri izlete, plezali na umetni plezalni steni in s Centrom za pomoč mladim organizirali že tradicionalni dan Igrajmo se v Rutah.

Občni zbor so pozdravili tudi gostje Aleš Robič, načelnik GRS Kranjska Gora, Franc Benedik, predsednik MDO PD za Gorenjsko, Janez Brojan, predstavnik PD Dovje Mojstrana, Franja Krevzel, predsednica PD Kranjska Gora, in društvu zaželeli še naprej veliko uspehov in aktivnih članov. Za opravljeno delo v letu 2007 so trije člani prejeli tudi priznanja PZS, in sicer Boris Robič spominsko plaketo ob življenjskem jubileju, zlati častni znak PZS pa Janez Gril in Stanko Košir. Številni člani društva so se veselili tudi novega gasilskega doma, v katerem se bodo sedaj lahko organizirali občni zbori in predavanja, tam pa bo tudi prostor za sestanke in arhiv društva.

Renata Oitzl

Uspešni v PD Podbrdo

PD Podbrdo je svoje člane prvič povabilo na občni zbor na Grahovo ob Bači. Tam namreč od leta od leta 2002 deluje odsek društva, ki skrbi zlasti za organizacijo planinskih izletov. V prijetnem ozračju so naredili obračun številnih dogodkov jubilejnega leta 2007, ko je društvo praznovalo 50-letnico ustanovitve.

S ponosom so ugotovili, da so vse postavljene projekte v zvezi s praznovanjem realizirali: izdali so zbornik, pripravili odmevno praznovanje v

Podbrdu, na katerem so razvili prvi prapor, avgusta so izpeljali jubilejni pohod na Triglav. Čeprav je bilo v zvezi z zaznamovanjem jubileja veliko dela, jim je uspelo pripraviti vse tradicionalne prireditve: Kobalov pohod, gorski tek na Črno prst in srečanje planincev na Črni prsti s sveto mašo za preminule planince. Posebno priznanje za dolgoletno trdo delo je društvo dobilo od občine Tolmin. Na prireditvi ob občinskem prazniku mu je podelila denarno nagrado, ki mu je prišla še kako prav.

Lanska sezona pa je društvu prinesla tudi kar precej nevšečnosti. Največ skrbi mu je povzročila tovorna žičnica. Že pred začetkom planinske sezone so jo morali popraviti zaradi posledic snežnega plazov v minuli zimi, kmalu po začetku obratovanja pa se je strgala jeklenica. Tako so morali od 18. junija do 16. julija oskrbovati kočjo na klasičen način. Prizadevni člani društva so v tem času prenesli na Črno prst 1400 kg tovora. Popravilo žičnice je zahtevalo 474 ur dela. Sicer pa sta žičničarja v minuli sezoni natovorila 17.500 kg tovora, ki ga je žičnica z začetne postaje v Stržičah na vrh Črne prsti peljala 70-krat.

Markacisti so obnovili najbolj obledelke znake in uredili najnevarnejše poti, a jih tudi v tekočem letu čaka delo. Gospodarski odsek se je kot vsako sezono posvetil predvsem vzdrževanju kočje na Črni prsti in njene okolice. V sezoni sta delala v njej stalna oskrbnika iz minule sezone. Investicijsko vzdrževanje je zajemalo zamenjavo oken in okenskih polic, posodobitev solarnega sistema in električne instalacije, povečanje moči akumulatorja, zamenjavo keramičnih ploščic v kuhinji. Začeli so tudi priprave na obnovo podpornega zidu pod kočjo. Planinska zveza Slovenije jim je omogočila, da so s helikopterjem trikrat pripeljali pesek. Dela so izpeljali ob pomoči sredstev, pridobljenih na razpisu Fundacije za šport in občine Tolmin. Odsek Grahovo-Koritnica je člane društva popeljal na sedem izletov in največ pripomogel k organizaciji prvega planinskega

tabora za najmlajše v Breginju. Po nekajletnih prizadevanjih je bil ob koncu leta na osnovni šoli Podbrdo registriran mladinski odsek PD Podbrdo. Sicer so se učenci dosedanjega planinskega krožka udeležili Belarjevih dni v Trenti, pohoda na Blegoš, pohoda po rapalski meji na Možic, šli so po Huljevi poti, spoznali Zakojško grapo in se ob koncu leta odpravili "na pohod v Rut z narbrtnikom slovenskih knjig".

Tudi za tekoče leto ima društvo vse polno načrtov. Največja skrb bo spet namenjena vzdrževanju koč na Črni prsti: obnovili bodo fasado, zgradili nov štedilnik in poskusili dokončati podporni zid pod koč. Investicije so ocenili na 35.000 EUR. 16.800 so jih dobili na razpisu Fundacije za šport, za preostala sredstva pa se bodo morali še potruditi na občinskih razpisih in v krajevnih skupnostih. Predsednik meddruštvenega odbora Posočja Gregor Rupnik je navzoče seznanil s prireditvami, ki jih bo PZS organizirala letos, zlasti na območju Tolminske in Gornjega Posočja. Omenil je zlasti prireditvi ob 150-letnici rojstva velikana slovenskega planinstva Julija Kugyja in dr. Henrika Tume.

Najpomembnejše pa je, da se v društvu vključuje čedalje več prebivalcev, saj je v minulem letu članstvo z 177 naraslo na 230. Kakor so poudarjali gostje, predstavniki PD Bohinjska Bistrica, PD Tolmin, PD Ajdovščina in GRS Tolmin, najbolj preseneča izredno mlado vod-

stvo društva. Druga društva iz Baške grape pa so pohvalila zgledno sodelovanje, povezovanje in visoko delovno zavest med člani vseh društev.

Olga Zgaga

Z občnega zбора PD Brežice

Več kot sto članov PD Brežice je na občnem zboru 15. februarja 2008 sprejelo poročilo o aktivnostih v lanskem letu in potrdilo program za tekoče, ki ga je ponudil upravni odbor. Že uvod, v katerem so najbolj vneti fotografi prikazali posnetke s prehojenih tur in taborov, je pokazal na širino in pestrost dogajanja v društvu, ki ju je v svojem poročilu dodatno dokumentiral predsednik Tone Jesenko. Iz vsebine pov-

zemamo le nekaj odmevnejših podatkov.

- Društvu se je v letu 2007 pridružilo 90 novih planincev, tako da zdaj šteje 599 članov s plačano članarino (262 odraslih, 327 predšolskih in šolskih otrok, 10 dijakov in študentov; med odraslimi je kar 20 A-članov.)

- Opravili so 129 enodnevni in dvodnevni izletov; na njih so našli 3849 udeležencev.

- Mentorice planinskih skupin na OŠ Artiče, Brežice, Bizeljsko, Dobova in Globoko so poskrbele ne le za prijetne izlete, ampak tudi za to, da so učenci od 2. do 4. razreda spoznavali vsebine iz planinske šole, s 70 učenci iz 5. razreda devetletke OŠ Brežice pa so opravili planinsko šolo pri Treh kraljih na Pohorju.

- Za člane društva so organizirali kar štiri planinske taborne: otroškega na Vršiču, mladinskega in družinskega na Dovjem ter prvič tabor v tujini, na Slovaškem, kjer so spoznavali Malo in Veliko Fatro pa Nizke in Visoke Tatire.

- Za gibanje, druženje in uživanje v lepoti pohodništva, planinskega in gorskega sveta sta poskrbeli še številčno močna skupina upokojenecv – torkarjev in planinska skupina na upravni enoti Brežice. Ožje skupine ali posamezniki so se povzpeli na Monte Rosso, se vzpenjali po Kavkazu, po portugalskih, albanskih in črnogorskih gorah ...

• Vodniki, registriranih je trinajst, so se izpopolnjevali za vodenje v snežnih in v kopnih razmerah, licenco sta si na novo pridobila dva (eden za A-, en za B-kategorijo), en član pa je uspešno opravil tečaj za markacista.

• Mesečna srečanja na planinskih večerih so obiskovalcem ponudila zanimiv izbor tem; tako so se čisto planinske izmenjavale s potopisnimi, z napotili za zdravo pridelovanje hrane, svoje mesto pa je našla tudi kultura – na enem takih večerov so se predstavili ljubiteljski slikarji in pesniki iz brežiških planinskih vrst.

PD Brežice neguje prijateljstvo med mnogimi sorodnimi društvi, še posebno s pobratanim PD Pošta Telekom Ljubljana. Vsako leto organizira martinovanje, pohod Po brežiški poti, je so-organizator tradicionalnega pohoda Po poteh Brežiške čete ob prazniku občine Brežice, markacisti vzdržujejo poti na svojem območju – skratka, delo vidijo in ga tudi opravijo.

Predsednik MDO Zasavje Borut Vukovič je podelil zlati častni znak PZS za dolgoletno srčno prostovoljno delo v planinstvu Jožici Srpčič, srebrni častni znak PZS Danici Fux, srebrni častni znak MDO Zasavje pa Tonetu Jesenku in Martinu Slovencu. Za pomoč in sodelovanje pri akcijah PD Brežice je bilo podeljenih tudi več društvenih priznanj.

Milena Jesenko

Občni zbor PD Kamnik

PD Kamnik praznuje letos visok jubilej, kar 115-letnico uspešnega delovanja. V petek, 14. marca, se je v galeriji Veronika zbralo več kot sto članov, da bi tako kot vsako leto pregledali delovanje društva v prejšnjem letu. Pred uradnim delom so v kulturnem programu nastopili nepogrešljivi Božo Matičič, Janez Majcenovič, Jožica Kališnik, dramska skupina OŠ Šmartno in Tercet Veronika. Predsedovanje občnemu zboru je tudi tokrat prevzel Stane Simšič. Po poročanju predsednika društva Ivana Resnika je bilo lansko leto uspe-

šno, končanih je bilo tudi nekaj večjih projektov, med katerimi je bil največji obnova žičnice na Kokrsko sedlo. Delovanje vseh odsekov in sodelovanje s PZS, Občino Kamnik in z GRS Kamnik sta bili v vseh pogledih zgledni. Kakšni so načrti za naprej? Velik zalogaj pomeni investicija v elektrifikacijo žičnic, organizirali bodo prireditve kot v prejšnjih letih, vedno bolj pa prihajajo v ospredje tudi varstvo narave in z njim povezane aktivnosti. Po poročilih preostalih organov so sledile volitve, saj je bil letošnji občni zbor volilni. Večjih sprememb v organih društva ni bilo, zamenjalo se je nekaj članov upravnega odbora, društvo pa bo še naprej vodil stari in hkrati novi predsednik Ivan Resnik. Ta se je zahvalil volivcem za izkazano zaupanje in ob tem poudaril

lanje smeha" v gorah, in ga je na koncu iz rok predsednika društva tudi dobil.

Irena Mušič

Tretji Kamniški memorial za smučko in cepin

Leta 1988 je bilo na Kamniškem sedlu zadnjič organizirano zelo popularno tekmovanje v veleslalomu za Štuparjev memorial, ki je ob svojem času štelo celo za eno od treh tekmovanj za slovensko alpinistično smučarsko prvenstvo. Udeleževalo se ga je tudi po več kot sto udeležencev, ki so tekmovali v različnih kategorijah na progi od Koče na Kamniškem sedlu do ravnice Na sedlu. Proga ni bila teptana in je imela okoli 30 vratc. Po tem je bilo sicer še nekaj idej, da bi ga ponovno

pomembnost skupinskega dela. Občnega zbora so se udeležili tudi gostje Franci Ekar, predsednik PZS, podpredsednik Rudolf Pfajfar, podpredsednik občine Kamnik, ter predsedniki planinskih društev iz okolice. V počastitev visokega jubileja in dobrega sodelovanja so člani GD Kamnik planinskemu društvu podarili priložnostno darilo. Ob koncu zbora sta PD Kamnik in PZS članom društva podelila priznanja za skrbno delo, za dolgoletno delo v društvu pa je PD Stanetu Simšiču podelil naziv častni član. Za vesel konec zbora je poskrbel Metod Humar, ki je že med razpravo predlagal, naj končno nekdo podeli priznanje tudi za veselje, za "de-

organizirali, vendar do tega ni prišlo. V novejšem času pa se je spet pokazala potreba po izvedbi nekakšne množične prireditve v spomin vsem članom PD Kamnik, ki so svojo življenjsko pot končali v gorah, saj je spominski pohod na Grintovec v januarju namenjen predvsem alpinistom. Tako je bil leta 2006 organiziran prvi Kamniški memorial za smučko in cepin. Udeleženci se delijo v dve kategoriji: "za smučko", kjer so obvezna oprema smuči, in "za cepin", kjer so obvezna oprema cepin in dereze. Udeležilo se ga je 85 pohodnikov oz. smučarjev, naslednje leto pa že 105. Kljub slabi vremenski napovedi, oblačnemu vremenu z močnim

vetrom in občasnemu dežju se je letošnjega memoriala, ki je bil v nedeljo, 16. marca, udeležilo kar 91 ljudi. Počastili so spomin na vse člane PD Kamnik, ki so preminuli v gorah in planinah. Po predhodni prijavi na samem startu (v startnino v višini 7 € so bili všteti zavarovanje, spominska značka, diploma, čaj in enolončnica v Kamniški Bistrici), ki je bil med osmo in deseto uro na planini Pri pastirjih, so se pohodniki oziroma smučarji povzpeli do Koče na Kamniškem sedlu, kjer so dobili čaj, kontrolni žig in se lahko ob topli peči tudi pogreli. Po krajšem ali daljšem počitku je sledil spust v Kamniško Bistrico, kjer je bila predaja kontrolnih kartončkov in malica. Sledila je podelitev diplom in ličnih kolajn, pet izzrebanih udeležencev pa je dobilo nagrade, ki so jih prispevali PD Kamnik, Dom v Kamniški Bistrici, GRS Kamnik, Rado Nadvešnik in Damijan Kočar. Prireditelji (AO PD Kamnik, GRS Kamnik) in glavni organizator Franc Miš so prireditev izvedli zelo solidno. Kdor si je prislužil diplomu in kolajno, a ni počakal na podelitev, ju lahko dvigne v Domu v Kamniški Bistrici. Naslednji memorial bo na cvetno nedeljo leta 2009.

Bojan Pollak

Slovesnost na Jurčičevem pohodu

Leto 2008 je za PZS leto mnogih jubilejev, ki kažejo na dejavnost zavednega Slovenca planinca. Spomnili se bomo 115 let ustanovitve SPD, 150 let rojstva Henrika Tume in Juliusa Kugyja, 60 let PZS in še česa.

Prvi jubilej, to je 115 let organiziranega planinstva na slovenskih tleh, smo zaznamovali v soboto, 1. 3., na proslavi v Višnji gori. Združili smo jo z Jurčičevim pohodom, ki je bil letos že 15. po vrsti. Jurčičev pohod ima startno mesto v starem jedru Višnje gore, ki bo letos praznovala 530 let, odkar je dobila mestne pravice. Ob osmih je bila kratka slovesnost ob 115-letnici ustanovitve organiziranega planinstva v Sloveniji. Slavnostni govornik je bil predsednik PZS mag. Franci Ekar, ki je poudaril pomen tega dogodka tako za današnji kot za takratni čas. Tedaj ni bil edini namen obiskovanje prelepega gorskega sveta, temveč dvig slovenske narodne zavesti. V planinah in gorah slovenskega govornega območja naj bi se slišala slovenska beseda, napisi na smernih tablah naj bi bili slovenski. SPD je bila oblikovana po vzoru evropskih planinskih društvenih organizacij, ki naj bi združevale planinske podružnice. Le-te so nastajale zelo hitro, najprej Kamniška, nato Savinjska ter še druge. Danes

je PZS znana v vseh gorstvih tega sveta. PZS skrbi za oblikovanje človeka v najbolj pozitivnem odnosu do gorske narave in do sočloveka. Organizatorja slovesnosti, PD Polž in MDO Ljubljana, sta pripravila kratek kulturni program. Časa za dolgo proslavo ni bilo, saj so se v jedro Višnje gore zgrinjale dolge kolone planincev. Prišli so organizirano v okviru svojih PD ali MDO iz vse Slovenije in nekaj tudi iz sosednje Hrvaške. Med pohodniki je bil tudi minister dr. Milan Zver s prijatelji.

Ideja o Jurčičevi poti se je porodila v glavah članov PD Viharnik iz Ljubljane ob 150-letnici rojstva našega prvega romanopisca. Zadnji dve leti pot vzorno vzdržuje PD Polž iz Višnje gore. Jurčičevo pot so planinci sprejeli za svojo, tradicionalno, saj že 15 let na prvo soboto v marcu obiščejo očarljivo deželo Desetega brata, deželo z bogato kulturno in naravno dediščino. Prve korake Jurčičeve poti smo zastavili v starodavni Višnji gori. Po kratkem sprehodu po srednjeveškem mestnem jedru smo se začeli vzpenjati po mehki gozdni poti proti razvalinam Starega gradu. Prijetna pot je vodila naprej proti vasi Pristava in Zavrtčače. Do hotela na Polževem, prve kontrolne točke, smo prišli v dobri uri hoje. Po kratkem postanku, žigisanju in čaju ali dobrotah, ki so jih spekle članice društva podeželskih žena, smo nadaljevali pot mimo cerkvice Sv. duha. Tam se je odprl lep pogled na svetle dolenske doline – do vasi Male vrhe. Šli smo mimo komaj vidnih razvalin gradu Roje in Kravjeka – v Desetem bratu

je to grad Slemenice – do Muljave, do Jurčičeve domačije. Planinci so prehodili 15 km dolgo pot, nekateri v slabih, drugi v dobrih 3 urah.

Na Muljavi je sledil bogat kulturno-zabavni program. Za uvod in za konec nam je zapela Alenka Gotar, slavnostni govornik je bil dr. Milan Zver. V svojem nagovoru je poudaril pomembnost gibanja v naravi, še posebno če je to povezano z obiskom kulturnih zanimivosti. Ravno to ponuja Jurčičeva pot. Planince pa sta pozdravila tudi predsednik PZS mag. Franci Ekar in župan občine Ivančna Gorica Jernej Lampret. Na oder je prišel tudi Krjavelj s svojo "kochačo". Pesnik in recitator Tone Kuntner nam je prebral nekaj pesmi z narodno-buditeljsko vsebino. Igralska skupina s srednje šole Josipa Jurčiča iz Ivančne Gorice pa nam je v sodobni rapovski tehniki predstavila nekaj prigod iz Krjavljevega življenja.

Kljub ne najbolj ugodni vremenski napovedi je bila udeležba rekordna, skoraj 11.000 planincev in planink, ki so s svojo navzočnostjo počastili spomin na 115 let organiziranega planinstva v Sloveniji. In navsezadnje je bilo vreme kot naročeno; sicer je bilo oblačno, a brez padavin, čeprav je tega dne markiske v Sloveniji rosilo ali kapljalo.

Marinka Koželj Stepic

Markacisti v PD Laško

Česa se človek, ki se napoti na neznano planinsko pot, najbolj razveseli? Prav gotovo vzorno urejene poti z vsemi potrebnimi oznakami – markacijami in smerokazi. Ponavadi je tako, da v domačem okolju ne iščemo teh označb, ker poti poznamo, če pa se podamo v drugo okolje, je pa vsak napotek še kako dobrodošel. In če nadaljujemo razmišljanje v smeri opremljanja poti, potem takoj naletimo na pojem markiranje.

Jože Krašek (planinski vzdevek Joco) je že v osnovi šoli pristopil v planinske vrste in že davnega leta 1965 sodeloval z markacisti, ki takrat še nismo imeli "licence", ampak smo delo opravljali ljubiteljsko. Če bi naštevala vse naše varuhe poti pred letom 1999 in tega leta izšolane sodelavce v markacijskem odseku, bi bil seznam zelo dolg. Leta 2004 je med uradno izobraženimi markacisti PD Laško tak naziv pridobil tudi Joco. Njegov delovni elan, pripravljenost za delo in uspešnost, nesebičnost ter prijateljski odnos so potenciali, ki so ga popeljali v vrste markacistov, ki skrbijo za poti tako v visokogorju kot v domačem okolju. Je tudi vodja odseka za pota pri PD Laško, ne nazadnje pa tudi namestnik načelnika za pota pri MDO PD Zasavje.

Med zadnjimi uspešno izobraženimi markacisti laškega planinskega društva je tudi Jože Videc, prav tako navdušen markacist s sicer krajšim planinskim stažem, a izredno delovno napolnjenim obdobjem. Obema "strašnima Jožetoma" je rudarski poklic pustil več dobrih lastnosti, ki so že našteje pri Jocu, zato so ju sodelavci v ekipah KPP Ljubljana zelo dobro sprejeli. Med drugim sta sodelovala pri obnovi in vzdrževanju Tominškove poti, poti Klemenča Jama–Krofička, Prevala–Rožca–Roblekov dom, Suhadolnik–Toška, Rudno polje–Vodnikova koča, Vodnikova koča–Konjsko sedlo, Roblek–Begunjščica, poti na Olševo, Pihavec in Donačko goro.

Prigod je bilo v vseh teh letih veliko. Spomnim se ene ob podvigu po letu 1965, ko smo v dveh delih markirali Zasavsko planinsko pot od Gor čez Marano, Zavrat in Zgornjo Rečico do Šmohorja. Najmlajši pomočnik je bil prav Joco in preden je šel v JNA, je na eno od markacij na drevesu med Debrom in Šmohorjem napisal tudi svoje ime. Bil je seveda "pohvaljen", ta njegova takratna packarija pa je vidna še danes.

Jože Krašek je na občnem zboru prejel plaketo Alojza Knafelca, Jože Videc pa pohvalo. O njunih zaslugah je spregovoril podpredsednik PZS Stanko Gašparič. Priznanji sta si zares zaslužila, saj sta prizadevna markacista. Njun odnos do narave in soljudi je izredno pozitiven, kar se odraža tudi v prizadevanjih odseka za pota v našem domačem okolju. Hvala jima za vse.

Fanika Wiegele

Dolina Glinščice

Obalni planinci radi obiščejo bolj ali manj zahtevne poti v neposredni bližini Kopra in v Italiji v dolini Glinščice, ki jo najdemo le nekaj kilometrov od Trsta v neposredni bližini vasi Boljunec. Dolina Glinščice (Val Rosandra), ki se izteka in odpira proti morju, je edini naravni prehod z obmorske naplavin-

Markacista Jožeta, med njima Stanko Gašparič

ske ravnine na kraško planoto. Reka Glinščica, ki je tu izdolbala zanimiv kanjon, izvira v bližini Kozine na nadmorski višini 400 m in se po 2,5 km izliva v morje. Levi breg doline gradijo plastoviti apnenčasti skladi, ki zaradi krušljivosti tvorijo obsežna melišča. Desni breg je manj krušljiv in kaže zaporedje prepadnih sten (je del kraškega roba). Kljub skromni nadmorski višini – dno doline se nikjer ne dvigne nad 100 m – je dolina izrazito skalnata in gorska. V samem središču doline se vleče oster greben, ki je posebnost in poglavitna točka tega gorskega kotička, zato kaže Glinščica prej predalpsko podobo kot pa značaj doline, ki se odpira k morski obali. Zaradi geografskega položaja je imela v preteklosti pomembno vlogo za prebivalce ob Tržaškem zalivu, v sodobnem času pa je postala zanimiva za vse ljubitelje narave, saj ne manjka mikavnih poti, plezališč in neokrnjenih kotičkov. Proglašena je za deželni naravni rezervat.

Tokrat so obalni planinci Glinščico obiskali z drugačnimi cilji kot sicer. Doživeli so jo z domačinom Stojanom Glavino iz Boljunca, in sicer so se sprehodili po krožni poti, ki jo je Slovensko planinsko društvo Trst uredilo v spomin na dolgoletno članico in dobrotnico Slavo Slavec (1917–2006). To ni povsem nova pot, saj poteka po opuščeni starih stezah, ki so jih vaščani Boljunca in Gornjega Konca dolga leta uporabljali za spravilo drv in za pašo. Pot zaradi stroge zakonodaje še ni označena, zato je še kako dragoceno vodenje domačina Stojana, kateremu gre zasluga, da so jo sploh uredili. Hkrati pa kot za ljubljene v dolino Klinšče (kot ji pravijo domačini) in njen dober poznavalec obiskovalcem približa njeno vsestransko bogastvo.

Pot se preko reke Glinščice med borovci povzpne na strmo, sprva gruščnato, nato pa kamnito polico do roba Malega Krasa (cca 400 m), sledi ji spust po meliščih do balvana "kocke", od koder je le še skok po ozki polički do zanimive jame, nato pa vodi navzdol do struge

Glinščice. Nadaljuje se po že nadelani stezi ob strugi, potem pa navkreber do nekdanjega gradišča na Mihelu. Dobre razpoloženi koprski planinci so jo mahnili kar do Botača, zaselka na koncu doline, kjer poteka zdaj zares odprta meja med Italijo in Slovenijo. Na drugačno mejo in bivšo državo Jugoslavijo še vedno spominjata opuščena stražarnica in rampa. Tu so obiskali gostilno z gostoljubnimi domačini – Slovenci – ter se zatem povzpeli na opuščeno železniško progo, zdaj urejeno kot rekreacijsko pot, in nato nadaljevali po solni poti mimo gradišča na vrh Mihela (230 m), od koder so si ogledali celotno prehojeno področje in se po brezpotju spustili do Boljunca.

Lzlet je bil pravo gorsko doživetje, predvsem pa je bilo to spoznavanje doline Glinščice s povsem nove perspektive. Planinci so radi prisluhnili Stojanovemu zanimivemu pripovedovanju. Približal jim je mnoge naravne znamenitosti: poleg že znanega slapa, balvanov, plezališč, številnih jam, ki so v preteklosti igrale pomembno vlogo in so del zgodovinske dediščine, jih je opozoril na ostanke mnogih mlinov, na začetek rimskega vodovoda, ki je oskrboval stari Trst, ostanke gradov, ki so varovali pomemben prehod z morja v notranjost, gradišča, kamne z napisy, ki so opredeljevali katastrska področja,

pripovedoval je o svojih spominih na Klinščo izpred 50 let, predstavil domača imena, ki počasi tonejo v pozabo, in še in še. Planinci so se vračali domov bogatejši za nova spoznanja in polni nepozabnih vtisov iz gorske narave.

Maruška Lenarčič

Kompas na sever, veter na vzhod, mi v prihodnost ...

Včasih ne moreš verjeti, kako se stvari sčasoma obrnejo. Še pred tremi leti sem sploh prvič stal pred hišo PUS Bavšice kot novopečeni načelnik PD Velenje, dečko, ki bo zdaj zdaj postal vodnik, kljub temu da ni povsem prepričan, kam vse to vodi. Spomin me ne zapušča, zato vem, da nisem bil ravno blesteč tečajnik. Še več, poskrbel sem najbrž za eno tistih neumnosti, ki se jih bodo spominjali vsaj vsi člani vodstva in takratni tečajniki, če ne še kdo. Kakorkoli, "štrik od rolete" ali moja nesojena "gurtna" bo sedaj postal uradna obvezna planinska oprema. Vsaj za ta čas, ko bom v tej hiši spal kot član vodstva izobraževalne akcije Mladinske komisije – mladinski voditelj.

V svoj zagovor naj sedaj, po uvodu, ki bi morda v bralcu vzbudil občutek,

da je šlo za nekakšno "levo" izobraževanje, povem, da sem v teh treh letih vseeno pridobil skoraj akademsko izobrazbo na fakulteti, precej znanja s področja dela z mladimi kot načelnik in vodja planinskih taborov, v preteklem letu pa sem se pustil speljati še na led in postal sem član predsedstva Mladinske komisije. Zato upam, da mi boste verjeli, ko rečem, da smo se stvari lotili zelo resno in kvalitetno.

Planinstvo ima v Sloveniji dolgoletno tradicijo, dosežke in ne nazadnje zgodovino, h kateri najbrž spadajo tudi tisti pogosto izrečeni stavki: "Vreme v gorah je nepredvidljivo!", "Smeti odnesi v dolino" in "V našem društvu ni mladih." Ja, žal bi lahko rekli, da je tudi ta zadnja postala prava nepisana planinska resnica. No, tega ne pogrevam zlonamerno, dejstvo pa najbrž je, da se pri prehodu v srednjo šolo, ko mladi iščejo svojo novo identiteto, izgubijo skoraj vsi posamezniki, ki so morda še leto poprej grizli svoja kolena proti vrhu Triglava. Jedro tega problema se najbrž skriva v dejstvu, da se mladostniki v tem obdobju ne želijo več enačiti z osnovnošolci, potrebujejo svoje naloge, svoje funkcije in vsaj neformalno izobraževanje, če je že naloga vodnika preveč odgovorna in prezahtevna funkcija za tako mladega človeka. No, sem so torej prišli, da si to prislužijo – 30 posameznikov iz cele Slovenije, celo iz zamejskega SPD Trst.

Bavšica sama je neverjetna, ponuja res vse, kar se tiče organizacije takih izobraževanj, nedosegljivost telefona pa te vsaj za ta teden dni odklopi od sveta, obveznosti in dela. Zliješ se z naravo in hitro se spomniš, zakaj si pravzaprav začel ali bolje nadaljeval s planinstvom, takrat ko je večina odnehala ali že pozabila, kaj so te vrednote. Sam sem se trudil v to izobraževanje iti predvsem s to mislijo, predvsem želim povedati svoje resnice in izkušnje. Nikakor ne gre pričakovati, da bo vsak izmed teh posameznikov nekoč vodil odsek, imel svoj tabor, delal v društvu ali pri Mladinski komisiji, vseeno pa so se z njegovo prisotnostjo tukaj te mo-

žnosti povečale, morda celo podvojile. In če bi se mu slučajno zahotelo narediti korak v to smer, bo vsaj vedel, kje začeti.

Čeprav vemo, da ponavadi vse ni tako rožnato, pa je bilo "v cvetju" vsaj ta teden dni, stran od sveta. Ob vsej gori znanja, ki jo najbrž ne konzumira niti kakšen nadpovprečen študent, smo skušali dneve izkoriščati maksimalno: tu so bili dve planinski turi – predvsem zadnja iz Kala - Koritnice preko Plešivca do Bavšice je bila ena tistih, o katerih kasneje pripoveduje prijateljem –, bivakiranje pod balvani in lov na legendo Bavškega očaka, boj v retoričnih spretnostih v Piramidi, odbojarska tekma med vodstvom in udeleženci, ki so jo na veselje selektorja Bojana spet dobili vodniki, in pa seveda neskončno dolge noči, kitara, pesem, ne nazadnje pa vsak dan prezgodnja jutra. To je bil urnik udeležencev, sam pa, priznam, sem si vzel kakšno uro več spanja ponoči, a zato nisem bil prav nič manj izčrpan kot oni, prej nasprotno, bolj je iz njih vrela energija po vsaki nepresporni noči, bolj je meni vlekle oči skupaj, ko sem kakšnekoli v tišini sam obsedel na stolu. Prav smešno se mi zdi, da je nama z Nejcem Maja prvi dan zaukazala, da naj jih "zgoniva" na igrišču, da bodo ponoči spali. Očitno me je hotela spraviti pod rušo ali pa je preprosto verjela, da se lahko povprečen 16-letnik utruji. In po vsem tem, kar sem povedal, boste vprašali, kako lahko verjamemo, da bodo ti mladostniki, ki sem jih malo prej opisoval kot hordo domorodcev, poprijeli za odgovornosti, ko govorimo o delu v društvu, delu z otroki ali sploh delu. Počasí in potrpežljivo, eni danes, drugi jutri, spet naslednji šele čez leto dni, morda nikoli, vendar bodo znali vsaj eno: izkoristiti priložnost in s svojo neobremenjenostjo pričarati boljše klimo, boljši dan, boljši teden ali leto otrokom, vodnikom in ne nazadnje sebi.

Uroš Kuzman

Prvi tečaj mladinskih voditeljev

V Bavšici je od 22. 7. do 29. 7. potekal prvi tečaj za pridobitev naziva mladinski voditelj. Ko smo se poslovlili od staršev, se je začel program. Na začetku je vodstvo pregledalo navzočnost vseh prijavljenih po seznamu. Sledila sta pregled Planinskega učnega središča Bavšica in nastanitev v sobe, medtem pa smo se spoznavali. Po kosilu so se začela predavanja. Bilo jih je zelo veliko, saj smo morali v tednu dni obdelati snov planinske šole, to pa seveda ni malo. Nekaj snovi smo spoznali tudi iz tečaja za planinskega vodnika. Prostege časa je bilo malo, le po kosilu in po večerji, preden smo odšli spat. Po večerji smo imeli družabne večere in spat smo hodili od 11 do 1 zjutraj! Kot se za tečaj spodobí, smo opravili dve težji turi in eno malo lažjo. Prva je bila nočni pohod do bližnje lovske kočice na planini Bala, kjer smo iskali skriti zaklad. Na koncu pa smo našli samo smeti! Z razočaranimi obrazi smo se vseeno odpravili k velikemu balvanu, pri katerem smo bivakirali. Bilo je nepozabno doživetje, za nekatere pa tudi malo manj nepozabno, saj so jih ponoči opikali komarji. Zjutraj smo imeli spuščanje po vrvi. Tudi to smo si zapisali kot nepozabno doživetje. Kaj kmalu je bila na vrsti druga tura z zgodnjim vstajanjem. Vzpeli smo se na vrh Kanja, ki meri nekaj več kot tisoč metrov.

Pod njo je kraljeval majhen ledenik in naš tehnični vodja Bojan Rotovnik je na njem prikazal, kako se zaustavlja s cepinom. Videli smo tudi hojo po ledeniku. Tanja pa je prikazala hojo z derezami, prijel se je vzdevek huda Tanjica! Popoldne smo vsi odšli na ogled Trente z avtobusom. Seveda smo si ogledali upravo TNP, potem pa smo odšli v Bovec. Tam smo imeli prosto! Veliko nas je odšlo na pico, skoraj smo se morali stepsti za mizo v piceriji Letni vrt, naposled pa smo jo le dobili. Naslednji dan pa je bila najzahtevnejša tura na tečaju. Vstajanje je bilo že ob štirih zjutraj, kot se za dolge ture spodobí. Razdelili smo se na tri skupine:

Izkustveno, Storitveno in Doživljajsko ali DDS. Avtobus nas je odpeljal do HE Log. Nadaljevali smo peš s težkimi nahrbtniki. Odpravili smo se v dolino Koritnice nad Logom pod Mangartom, potem pa prelaz čez Brežice na višini 1980 m. Od tam smo se povzpeli na Plešivec (2184 m). Na prelazu čez Brežice smo se veselo zleknilli ter se malo posončili. Kot vedno je vsega enkrat konec in že se je začel sestop v planino Bala. Šli smo mimo lovske kočice, ki smo jo obiskali prejšnje dni, od tam pa smo še sestopili do PUS Bavšica. Vsega skupaj smo hodili približno enajst ur, od petih zjutraj in do štirih popoldne. Naslednji dan so nas spet čakala predavanja iz psihologije, ki so bila zelo mučna. Predzadnji dan, v soboto, pa je napočil trenutek napetosti: pisali smo teste. Zjutraj so bila še zadnja predavanja iz vremenoslovja, orientacije in prve pomoči. Popoldne, po kosilu, pa je bilo na vrsti orientacijsko tekmovanje, na katerem je bil tudi izpit iz vozlov. Po tem tekmovanju so bili na vrsti testi in skoraj vsi smo jih opravili z odliko, le dva izmed nas sta imela zagovor. Naslednji dan je bil zadnji, vsi smo bili razočarani, ker se bomo razšli. Zjutraj smo počistili dom, potem je bila podelitev diplom za udeležbo na tečaju. Potem smo skupaj zapeli še našo himno Štrik od rulete, potem pa smo se poslovili, nekateri s solznimi očmi, nekateri pa z nasmeškom na obrazu. Vse, kar smo doživeli, je bilo nepozabno,

imeli smo se prekrasno, saj smo se vsi zavedali, da smo prva generacija tega mladinskega voditelja, in sklenili smo, da se spet vidimo na tečaju za vodnika PZS. Vsi se lahko zahvalimo našemu vodstvu, ki je potrpežljivo zraslo z nami.

Grega Močnik, Tjaša Oblak

Drobtinice iz Zbornika ob 80-letnici PD Mežica

PD Mežica je ob 80-letnici izdal ličen zbornik s 130 stranmi, v katerem so posamezni avtorji predstavili pokrajino, v kateri je nastalo društvo, članstvo, organiziranost in razvoj društva v teh osmih desetletjih, zgodovino kočice na Pikovem in Grohotu, dejavnost društva na področju nadelave poti in marširanja, odnos do naravnega okolja in nekatere poudarke iz društvene kronike. Predstavljamo vam nekaj drobtinic iz bogate društvene zgodovine mežiških planincev.

Kdo so koroški planinci

Lepote naših gora si zaslužijo kopico izbranih besed, ki opevajo naravne lepote, višine in priljubljenost pri množici obiskovalcev, pohodnikov in ljubiteljev planin. Koroško planinstvo ima dolgo zgodovino. Koroški planinci niso znani le po svoji gostoljubnosti, ampak so tudi prijetni, so alpinisti, vodniki, naravovarstveniki, markacisti in sploh organizatorji, ki dobro izpe-

ljejo program, ki si ga zastavijo v svojih planinskih društvih ali v Koroškem meddruštvenem odboru. Pripadnost planinstvu je čutili tako pri mladih kot pri starejših planincih na Koroškem. Posebno zagnani so tisti, ki opravijo šolo koroških planinskih zanesenjakov. Planinsko društvo Mežica je eno tistih na Koroškem in v Sloveniji, ki izpolnjuje vse potrebne normative za dobro planinsko društvo.

Adi Vidmajer

Zgodovino lahko pišemo samo ob pomoči dokumentov

Društvo mora imeti dokumente o svojem razvoju, saj brez zapisane zgodovine ni niti naroda niti društva. Na območju današnjega Koroškega meddruštvenega odbora so bile med vojnama ustanovljene štiri podružnice Slovenskega planinskega društva: leta 1919 podružnica v Mislinji, leta 1921 na Prevaljah kot naslednica podružnice v Pliberku, leta 1926 podružnica "Peca" Mežica – Črna v Mežici in leta 1939 podružnica v Dravogradu. Mežiška podružnica je delovala na širokem območju zgornje Mežiške doline in prevzela oskrbo planinskih poti v smereh: Mežica–Črna–Peca, Mežica–Žerjav–Plešivec, Črna–Sv. Jakob–Olševa–Raduha–Logarska dolina, Peca–Topla–Sv. Jakob–Logarska dolina.

Mirko Mlakar

Kralj Matjaž

Bronasti kip kralja Matjaža je delo akademskega kiparja in alpinista Marjana Keršiča ter akademskega kiparja Franca Rotarja. Postavili so ga v opuščeni in obnovljeni rudniški rov Večerna zvezda, približno 500 m oddaljen od planinskega doma pod Malo Peco, in sicer leta 1962. V odboru za postavitev kipa so bili "matjaževci": Anton Kočan, predsednik, Mirko Sušel, Drago Vončina in Karel Mastek. Pri vseh planinskih akcijah so pomagali mežiški planinci. Postavili so ga za budnega čuvarja svobodnega naroda. Ustoličenje prvega kipa kralja Matjaža na Peci je bilo 21. avgusta 1932. Pobudo za postavitev lesene skulpture je dal inženir Božo

Pirkmajer. Ustoličenje in zabijanje zlatih žebeljev v krono je bilo veličastno. Ta kip pa je bil leta 1943 uničen. Prostor za kraljevanje kralja Matjaža so mežiški rudarji izklesali v živo skalo med kletjo in Uletovo kočo, ki je domovala na Mali Peci – na Kajzerci.

Kapelica sv. Cirila in Metoda na Peci, 1665 m

Izvirni prispevek o zgodovini kapelice, graditvi in obnovah sta po kroniki župnije Mežica napisala župnika Franc Linasi in Jože Lodrant.

Ni je mogla uničiti ne vojna vihra v drugi svetovni vojni niti čas, v katerem smo živeli po njej. Za postavitve kapelice na skalnem robu Male Pece imata največ zaslug kaplan Anton Boštele, vodja gradbenega odbora, in Aljažev klub iz Maribora, ki je graditev sofinanciral. Anton Boštele je bil velik ljubitelj gora, vdan Bogu in slovenstvu. Farani in planinci so v kriznem obdobju uporabljali kapelico tudi za planinsko zavetišče. Blagoslovitev in odprtje kapelice sta bila v prvi polovici leta 1936. Leta 1981 je dočkala blagoslov, ki ga je opravil škof Vekoslav Grmič; ta je nato vsako leto obiskoval kapelo za god sv. Cirila in Metoda. Na ta dan prirejajo mežiški planinci srečanja in druženje na Peci. 3. julija 1999 je škof V. Grmič blagoslovil novi zvon, posvečen Antonu Martinu Slomšku.

Brez meja na Karavankah

Skupina entuziastov planincev mora dvajsetič, kot vsako leto, pripraviti vse potrebno za sprejem pohodnikov, ki prihajajo iz vseh krajev Slovenije na zimski Matjažev pohod. Kot domoljubi morajo izobesiti slovensko državno zastavo in v luči schengna zastavo Evropske unije. Po devetdesetih letih na Karavankah ni več meja! Ostajajo pa državni simboli in mejniki. Na pobudo Alojza Knafelca je bila leta 1900 ustanovljena prva podružnica slovenskega planinskega društva na Koroškem – Ziljska podružnica. Lahko trdimo: gore in spomini ostajajo! "Karavanke, pogled, ki se ga ne natisi! Nad zelenim vencem mnogolikega predgorja orja-

ške gole čeri, ostri grebeni, vse divje in grozeče, svareče ...! O, kako prijazne in vabljive so te iste višine z one strani tam zadaj, z juga! Zakaj tolika sprememba lica in naličja?"

Josip Šašel

Počastitev izdaje znamke, posvečene dr. Juliusu Kugyju

Planinska zveza Slovenije in Pošta Slovenije sta v petek, 28. marca 2008, na priložnostni slovesnosti počastili izdajo znamke, posvečene 150-letnici rojstva dr. Juliusa Kugyja. Poleg povabljenih predstavnikov Planinske zveze Slovenije so se je udeležili tudi predstavnic ambasade Republike Italije v Ljubljani Daniela Ciccarone, predstavnik predsednika Republike Slovenije dr. Bojan Potočnik, poslanec v državnem zboru in planinec Rudolf Moge, predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije mag. Janez Kocijančič, predstavniki CAI (Club Alpino Italiano) iz Trsta in predsednik Filatelistične zveze Slovenije Igor Pirc. Prireditev je povezoval Marko Škrli, ki je nastopil tudi kot pevec Logaškega okteta, katerega člani, prav tako navdušeni planinci, so zanosno zapeli svoje pesmi. S pomenom Juliusa Kugyja za slovensko planinstvo in z razlogi, ki so vodili Pošto Slovenije, da je izdala spominsko znamko, pa sta prisotne v krajših nagovorih seznanila predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar in direktor Poslovne enote Ljubljana Evgen Zadnik. Planinstvo je v motivih znamk pogosto. Do sedaj je bilo izdanih 17 takšnih znamk v nekdanji Jugoslaviji in 14 v samostojni Sloveniji.

Indok PZS

Iščejo oskrbnika

Planinsko društvo Šentjur vnovič objavlja razpis za oskrbnika doma na Resevni. Dom je odprt ob sobotah, nedeljah in praznikih ali po dogovoru. Za razpisne ali najemne pogoje lahko izveste v društveni pisarni ali po telefonu 031 883 319. Pisno prijavo z osebni podatki in opisom dosedanjih izkušenj pošljite na naslov: PD Šentjur, Ljubljanska 1, 3230 Šentjur do izbire primerne kandidata.

Obvestilo planinskim društvom

Uredništvo Planinskega vestnika želi objaviti čim več prispevkov o dejavnosti društev. Zaradi omejitve prostora v reviji prosimo vse, ki nam pošiljajo sestavke, da omejijo novice na največ 3500 znakov in obvestila na 1000 znakov. Tako bo olajšano delo urednikom, saj morajo sicer novice in obvestila krajšati na dogovorjeno število znakov. Z veseljem bomo še naprej objavljali sestavke društev v zgoščeni in informativni obliki.

Uredništvo

»Stati inu obstati«

Razmišljanja ob 500. obletnici rojstva Primoža Trubarja

Trubarjeva misel »Stati inu obstati«, zapisana pred stoletji, je še danes aktualna, uporabna in vredna razmisleka. Podobno je pred 250 leti razmišljal tudi Valentin Vodnik. Mi planinci se ga spominjamo kot velikega ljubitelja narave, saj se je leta 1785 povzpел na Triglav. Dovški župnik Jakob Aljaž in kaplan Matjan sta v spomin na ta dogodek leta 1895 pod Triglavom vzdala spominsko ploščo, na kateri so vklesani Vodnikovi verzi: »Sklad na skladu se vzdiguje, golih vrhov kamen zid; večni mojster ukazuje, prid zidar se les učit.« V tem kontekstu ne smemo pozabiti tudi na Valentina Staniča, saj ga prav tako uvrščamo med pomembne planince, ki so osvajali Triglav in druge gore. Znano je, da je leta 1808 prvi meril in z barometrom izmeril višino Triglava. Slovensko planinsko zgodovino so tako ali drugače, tudi s planinskim izrazoslovjem, zaznamovali tudi drugi slovenski planinski entuziasti: Simon Gregorčič, Oton Zupančič, Fran Saleški Finžgar, Josip in Fran Tomiňsek, Fran Orožen, dr. Henrik Tuma, Jakob Aljaž, Fran Kocbek, Janko Mlakar in drugi. V desetletjih se je poleg imena Slovensko planinsko društvo ohranjal in utrjeval tudi izraz planinstvo. Zlasti po drugi svetovni vojni, ko je krovna organizacija dobila ime Planinska zveza Slovenije, so se začeli poizkusiti preimenovanja geografskih gorskih in krajevnih imen, ki so bila bolj »po meri« tedanjega časa. Tudi odnos do planinskega društva se je spremenil. Pred 115 leti niso bile pomembne bonitete, ki jih je prinašalo plačilo članarine. Prevladala je pripadnost slovenskemu planinstvu in slovenstvu na splošno. Dandanes je sled prostovoljnosti med mnogimi planinskimi delavci še vedno v ospredju. Opazna je na področju nadelave in vzdrževanja planinskih poti, usposabljanja planinskih kadrov, vodenja vodnikov PZS in navsezadnje tudi pri delu samih planinskih društev. To so vrednote, ki soohranjajo planinstvo na vseh ravneh in pri vseh starostnih strukturah. Trubarjeva simbolne

besede se transmisirajo tudi v predlogu, naj postane kranjska zoisova zvončnica, modri visokogorski cvet, sestavni del novega praporja slovenskih planincev. Uporno je preživela vsa mrzla, zlasti ledena obdobja, ki so zajela slovenski prostor, in se obdržala do današnjih dni na višini 1800 m. Letošnje slovensko planinsko leto, v katerem zaznamujemo vrsto jubilejev, nas zavezuje, da po svojih močeh ohranjamo planinsko kulturno dediščino, h kateri sodi tudi boj za čistost narave in proti prevelikim uničevalnim posegom človeka v okolje.

V letošnjem letu, letu pomembnih jubilejev, lahko ugotavljamo, da se pripadnost planinstvu vse bolj uveljavlja, članstvo se povečuje, ekonomski vidik plačevanja članarine ni več v ospredju. Preteklost in tradicija planinstva sta poroka, da bomo s pokončno držo obstali in stali na vrhovih naših gora ter v mislih, idejah in z delom utrdili temeljne vrednote slovenskega planinstva.

Franci Ekar

Rešeni

*Ko nočni mir skalijo klici v sili,
pod gôro zbere družba se molčeča,
ki v noč požene tuja jo nesreča.
Beseda, dve dovolj je. Pes zacvili.*

*In grize mraz in grizejo vprašanja:
kako in kje, zakaj, nam bo uspelo?
Utirajo si gaz v tišino belo
in misel na življenje jih priganja.*

*Znenada stok in šum. Žival zalaja.
Pod steno temna gmota se ne gane.
Svetlobni snop v globino naglo plane
v temi brez zvezd in v mrki družbi mlaja.*

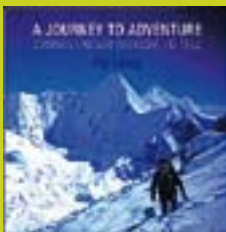
*Vrvi ledene so, premrle rôke,
a volja vztraja skozi mraz in têmo.
Vesel nemir ob klicu »Živ je! Grêmo!«
greben premaga, opasti visoke.*

*Bremenu težkemu navkljub so lažji.
Ko vrnejo v ljubeče ga naročje,
vsaksebi odhite – še vedno noč je
in tudi zanje v strahu so najdražji.*

Mojca Luštrek

Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana

**Pestra izbira knjig s področja gorništv,
alpinizma, fotomonografij in potopisov.**

Pat Falvey:
**A JOURNEY TO ADVENTURE:
Stories I Never Thought I'd Tell**

The Collins Press, november 2007

(170 strani; trda vezava; barvne fotografije; cena 30,86€)

Jim Duff, Peter
Gormly:
**POCKET FIRST AID
AND WILDERNESS
MEDICINE**

Cicerone Press, februar 2007
(mehka vezava; 247 strani;
cena 11,80€)

3S
SPORT

**VRHUNSKA
OBLAČILA
IN OBUTEV**

HAGLÖFS

ASOLO®

WWW.3S-SPORT.COM

Kako poznamo naše gore?

Katera gora je na sliki?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. aprila. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat za nagrado ponuja kuhalni komplet Storm. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov uganka@pzs.si. Reševalci nam morajo poslati popoln naslov in davčno številko.

Rešitev iz prejšnje številke:

Prejeli smo 43 pravih odgovorov. Žreb je nagrado jedilni komplet Outdoor dodelil **Mariji Lesjak** iz Velenja. Nepravih odgovorov tokrat ni bilo. Avtor slike Samo Jemec pa nam je napisal tudi zgodbo o nastanku slike in o razpoznavanju vrhov na njej.

Fotografija je nastala med mojim pohajanjem po (Tolminskem) Kolovratu, ki je imenitno razgledišče na visoke skalne Primorce. Bolj nejasen je običajno zaradi pogoste dnevne termike pogled po Benečiji do komaj zaznavnega Jadrana. Vzpon sem začel blizu vasice Kamno med Kobaridom in Tolminom na odcepu za zaselek Foni, do katerega se po prijetnem gozdu kar strmo vzpenja nekakšna betonska cesta. Od tod sem nadaljeval bolj po brezpotju oziroma sledeč izginevajoči, na zemljevidih nikjer označeni potki prečno po pobočju Kolovrata proti njegovemu najvišjemu vrhu – Kuku (1243 m). Zatem pa veselo nazaj po grebenu čez Nagnoj, Trinški vrh do muzeja na prostem – vrha Na gradu. Sledil je spust do Fonov, kjer je ob poslavljanju nastal digitalni zapis pogleda na vrhove, objavljen kot uganka. Še zadnjih nekaj kilometrov nizdol do glavne ceste ob Soči in celodnevni pohod je bil za mano. Ja – tudi za dobrega tisočaka se da pokuriti ves dan ...

Pri razpoznavanju vrhov mi je največ dvomov povzročal Rdeči rob, čeprav sem na njem že stal. Po dolgotrajnem »pregovarjanju« sem mu vendarle priznal prisotnost, s pripombo, da se vidi le majcen košček zasneženega vrha. Mali Stador ne štrli v modrino neba, pač pa zlitega z Ve-

likim pred njim na fotki niti ne opazimo kot samostojen vrh. Vrh slop je skorajda pobegnil iz revije, saj je bilo treba zadnjo platnico pritisniti do šivov, da se je prikazal. Kamen oziroma vrh spotike bi bil lahko tudi tisti, imenovan Na Koreninah, ki neugledno in imenu primerno čepi ob vznožju velikanov, pa še označen je na zemljevidu samo s črno piko, vsi drugi pa so s trikotničkom. Ga dam na spisek ali ne? Ma, naj mu bo. Ob vznožju krnskih vršacev je videti še kar nekaj kucljev, verjetno ima kakšen izmed njih tudi ime, toda če vzamemo za merilo zemljevid PZS »Krnsko pogorje in Kobarid«, je na fotografiji točno ducat vrhov.

Samo Jemec

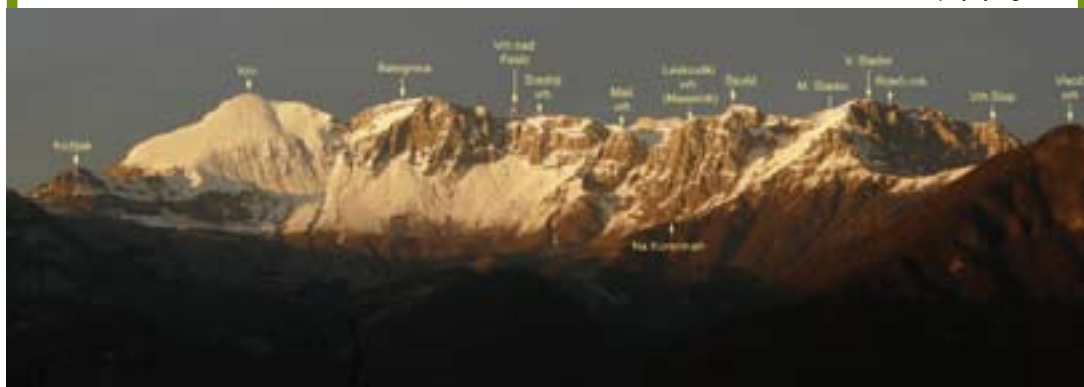

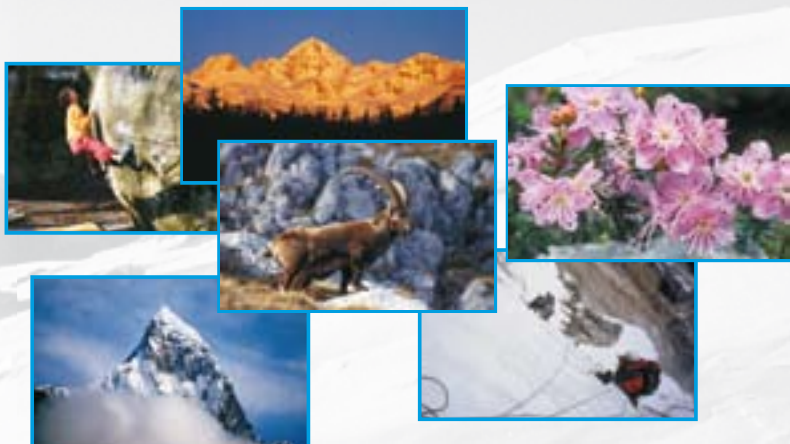
Andrej Stritar

spletna trgovina z turistično opremo

Rešitev prejšnje uganke

Oddaja, ki prinaša delček gorskega sveta tudi v vaše domove.

Tokrat **turno smučanje** - na TV Pika, v soboto, 19. aprila, ob 21 uri.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

ANNAPURNA

ANNAPURNA trgovina
Krakovski nasip 4,
Ljubljana
tel.: 01/ 426 34 28

e-pošta: info@annapurna.si
www.annapurna.si

Čas je življenjskega pomena! **PLAZOVNE ŽOLNE**

PIEPS DSP

- ima vsaj enkrat večji "realni" domet kot vse druge žolne na slovenskem trgu
- je izredno enostavna za uporabo
- programska verzija 5.0 pomeni revolucijo na področju diferenciranja večih signalov

PIEPS Freeride

najmanjša, najlažja in najcenejša lavinska žolna na svetu! Ker deluje popolnoma digitalno je med lavinskimi žolnami nižjega cenovnega razreda daleč najenostavnejša za uporabo.

PLAZOVNI ZRAČNI MEH

ABS nahrbtniki

- ABS nahrbtnik lahko prepreči da bi vas zasul snežni plaz
- Ali bo nekdo preživel snežni plaz, je odvisno od tega ali mu uspe ostati na površju

več na spletni strani:
abs-lawinenairbag.de

PRI NAS JE SAMO NAJBOLJŠE DOVOLJ DOBRO!

LA SPORTIVA® and MOUNTAIN RUNNING® are trademarks of the shoe manufacturing company "La Sportiva S.p.A." located in Italy (TN). Photo: L. Girardi © LA SPORTIVA

Alciza, Michele Tavernaro

OUTDOOR INSTINCT

CLIMBING - MOUNTAIN - TREKKING - MOUNTAIN RUNNING

Gre za lepoto odkrivanja, strast, moč čustev.
Bistvo je iti ven, dihati, živeti.
Sledite svojemu 'Outdoor' instinktu

< Sing shot

< Crosslite

< Lynx Gore-Tex®

LA SPORTIVA®
innovation with passion

www.lasportiva.com

